

บทที่ ๓

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ลาย กลอนลำที่ใช้ในพิธีกรรม ระเบียบวิธีการบรรเลงและการสืบทอด

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเก็บข้อมูลโดยจากการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดใน ๗ จังหวัดของภาคอีสานตอนเหนือเกี่ยวกับพิธีกรรมผีฟ้า ซึ่งผู้ประกอบพิธีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในเขตอีสานตอนเหนือ ผู้ประกอบพิธีกรรมเหล่านี้มีภูมิลำเนาใน ๗ จังหวัดต่อไปนี้ จังหวัด สกลนคร จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม จังหวัดอุดรธานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดชัยภูมิ และจาก ๗ จังหวัดในภาคอีสานตอนเหนือที่ได้กล่าวมาในตอนต้นนั้นก็มีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป

เมื่อผู้วิจัยทราบแล้วว่าการประกอบพิธีกรรมผีฟ้าอยู่ที่จังหวัดโคกช้างและหมู่บ้านโคกช้าง ผู้วิจัยจึงออกไปสำรวจตามจังหวัดและหมู่บ้านนั้น และเมื่อพบบุคคลที่สามารถประกอบพิธีกรรมผีฟ้าได้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการนัดกับผู้ที่ประกอบพิธีโดยจะยึดเอาผู้ประกอบพิธีเป็นหลัก กล่าวคือถ้าวันไหนผู้ประกอบพิธีกรรมจะออกไปประกอบพิธีที่ไหน ผู้วิจัยจะออกไปเก็บข้อมูลด้วย โดยที่ทางผู้ประกอบพิธีกรรมจะโทรศัพท์มาบอกกับผู้วิจัยก่อนประมาณ ๒ - ๓ วันก่อนถึงวันประกอบพิธี

การเก็บข้อมูลของผู้วิจัยนั้นจะกระทำโดยการบันทึกเทป และการนั่งสังเกตการณ์ซึ่งผู้วิจัยจะกระทำอย่างนี้ทุกจังหวัด และการบันทึกเทปนั้นต้องมีการขอมมาต่อผีฟ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อบันทึกเทปติด เพราะเนื่องจากมีหลายท่านที่ทำเช่นนี้แต่ไม่มีการขอมมาจึงทำให้มีอันเป็นไปในหลายสิ่ง เช่นเครื่องถ่ายวีดีโอเสีย หรือบันทึกไม่ติด ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ไม่เชื่อก็ไม่ควรที่จะลบหลู่

เมื่อจะกล่าวถึงพิธีกรรมผีฟ้า หลักสำคัญของพิธีนี้ก็คือการที่จะต้องมีส่วนต่อไปนี้เป็นหลัก ซึ่งได้แก่ เครื่องประกอบพิธี ขั้นตอนการประกอบพิธี กลอนลำ ลาย และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือการสืบทอด เพราะถ้าไม่มีการสืบทอดแล้วก็จะไม่มีพิธีกรรมนี้เกิดขึ้นจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ต้องมีในทุกพิธีกรรมผีฟ้า ซึ่งจำเป็นอย่างมากที่จะขาดไม่ได้แม้แต่อย่างเดียว ส่วนหัวข้อของการสืบทอดนั้นผู้วิจัยจะขออธิบายเป็นหัวข้อสุดท้าย

วันประกอบพิธี เริ่มประกอบพิธีตั้งแต่ ๐๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ซึ่งบรรยากาศในตอนนั้นมีผู้มาร่วมพิธีประมาณ ๘ - ๑๐ คน ซึ่งเป็นคนที่รู้จักกันกับผู้ป่วยซึ่งจะทำการเหยาหรือรักษาโดยผีฟ้าในวันนั้น และเป็นเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงก็เข้าร่วมพิธี และช่วยกันเตรียมเครื่องคายหรือเครื่องใช้สำหรับประกอบพิธีในวันนั้น บรรยากาศในตอนนั้นก็เป็นปกติธรรมดาคือเหมือนมีงานเลี้ยงที่บ้านแล้วก็มีคนมาช่วยและเป็นธรรมดาของสังคมชาวบ้านในชนบทจะต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในวาระต่างๆ

อาการของผู้ป่วยมีอาการป่วยไม่สบายมานานรักษาไม่หาย ผู้ป่วยเคยไปตัดจีนเนื้อไปตรวจแต่กำลังรอผลซึ่งนานมาแล้วและยังไม่ทราบผล จึงต้องการให้หมอလာทำการรักษา หมอลำทรงชื่อ นางหนูทิ ยพลหา เป็นผู้ประกอบพิธีในวันดังกล่าว

เครื่องประกอบพิธีมีดังต่อไปนี้

๑. ขัน ๕	๓	ขัน
๒. ขัน ๘	๑	ขัน
๓. หมอนขาว	๒	ใบ
๔. ข้าวสาร	๑	ถ้วย
๕. ไข่ไก่	๑	ฟอง
๖. เงินเหรียญบาท	๑	เหรียญ
๗. เงินเหรียญห้าสิบบาท	๑	เหรียญ
๘. มะพร้าว	๑	ลูก
๙. ขันน้ำ	๑	ใบ
๑๐. ดาบ	๑	เล่ม
๑๑. กระดานชนวน	๑	แผ่น
๑๒. ไม้เท้า	๑	อัน

การวางเครื่องคายนั้นจะกระทำโดยจะนำขันห้าและขันแปดวางบนหมอนขาวและนำถ้วยที่ใส่ข้าวสารแล้วเอาไข่มาวางบนข้าวสารแล้วนำถ้วยนั้นมาวางบนหมอนขาวอีกใบ จากนั้นด้านขวาของหมอนขาวนั้นก็จะวางไม้เท้าและดาบ ด้านซ้ายก็ของหมอนก็จะมีขันห้าขอขมา และถัดลงมาอีกก็จะวางมะพร้าวและขันใส่น้ำดื่ม ส่วนผู้ประกอบพิธีนั้นจะนั่งหันหน้าใส่หมอนและหมอแคนหรือคนเป่าแคนนั้นนั่งอยู่ด้านขวาของผู้ประกอบพิธีและด้านหน้าก็จะมิขันห้าไหว้ครูของหมอแคน

รูปที่ ๒ : แสดงการจัดวางเครื่องประกอบพิธีผีฟ้าจังหวัดสกลนคร

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๑. เชิญเทพ หรือผี

เมื่อจัดเสร็จแล้ว นางหนูที ขพลหา ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะมานั่งหันหน้าเข้าหาเครื่องประกอบพิธี โดยที่มีผู้เป่าแคนนั้นนั่งอยู่ข้างขวาของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี จากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็ทำการจุดเทียนเสร็จแล้วจึงกราบสามครั้ง แล้วจึงร่ายคาถาซึ่งไม่มีผู้ใดได้อินเพราะเป็นการร่ายคาถาซึ่งเป็นของส่วนตัว ในขณะที่หมอแคนก็จะเริ่มเป่าแคนไปเรื่อยโดยใช้ลาขุทไถน้อย และลาขุทไถใหญ่ โดยเป่าสลับกันไปเรื่อยๆ เมื่อร่ายคาถาเสร็จผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี ก็จะขกลิ่งของที่เป็นเครื่องคาขบางอย่างขึ้นเหนือหัวเพื่อเป็นการไหว้ ของที่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธียกขึ้นเหนือหัวได้แก่ กระดานขนวนสำหรับตั้งไข่ และไม้เท้า ต่อจากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็ทำการจัดแต่งขันไหว้ครูสำหรับหมอแคน และขันของมาสำหรับผู้วิจัยเพื่อเป็นการขอภัยแก่ผีฟ้าและให้การเก็บข้อมูลในวันนั้นลุล่วงไปด้วยดี หลังจากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็ประนมมือแล้วร่ายคาถาอีกครั้ง เมื่อร่ายเสร็จ ผู้ประกอบพิธีก็จะสั่นไปทั้งตัว หลังจากที่ได้สั่นได้สัปดาห์ผู้ประกอบพิธีก็จะน้อมไหว้อีกสามครั้งแล้วก็คบบมืออีกสามครั้งจึงน้อมไหว้อีกที เมื่อมีผีมาเข้าสู่ผู้ประกอบพิธีแล้วผู้ประกอบพิธีก็จะทำการรักษา โดยจะเริ่มใช้กลอนคำต่อไปนี้ โดยที่หมอแคนจะเริ่มเป่าแคนนำ

ก่อน จากนั้นผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่มล่าเพื่อเป็นการอัญเชิญเทพ ผี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้ลงมา
รักษา โดยกลอนล่ำมีอยู่ว่า

อ้าวเชิญพระอินทร์เทิงฟ้าและเทวาโดยด่วนมาลงเอยนายเอย
อ้าวเชิญบรรดาเน่คังถักใจเจ้าชายพญาเอามากายนุษบาด้วย
อ้าวเชิญทั้งเรณูทั้งนางจรสิดากวนาทุกเข้าค่า
เออเชิญมาทั้งเรณูธรณีนาคน้อยสะกะตาแก้วผู้ส่องเห็นมาด้วย
เออเชิญบรรดาเน่หมอหุนเฒ่าหมอหุนเฮาละแนวผู้ทวยแน่ลงมาแล้ว
เออเชิญบรรดาเทพธิดาอยู่ข้างสวรรค์ทางฝ่ายบนมาด้วย
อ้าวเชิญบรรดาเน่ท้าวแก่นแก้วแนวพญาจี่ม้าเวินชายผู้ตีแก่นแก้วกะถ้ำฝ่ายโยม
อ้าวเทวดาค่ายทั้งเทพกะเชิญลงทั้งท้าวใหญ่กะลงแล้ว
มาฮอดแล้วละเข้าเป็นจันนี้แนวบ้านของอาจารย์เดินควนสมควรด่วนเดินต่างต่างทางฝ่ายสะ
ส่งมา
แล้วละองค์พญาเอยมาฮอดแล้วเข้าโมงอย่าให้ขาดบ่าขอยากให้เว้น
มาฮอดแล้วเอาแผ่นเหล็กลง สองเอาแผ่นทองลงกั้นนานาวลจันบ่ให้กลุ่มนางเอย
มาฮอดแล้วจับคอบให้ห่างจับยามบ่ให้ออกบ่ให้หยอกผู้เฒ่าสิแลงเข้า่านบ่ดี
มาฮอดแล้วจับคอกะได้ถามจับยามกะได้หลายนางเอย
แล้วละมามีมือนี้จับเอาไม้เท้าทั้งมาชี้ทางกัจจวามานูเมืองมาหลายชายเอย
จับเอาไม้เท้าชี้ทางปลายมุนไทเฮาทั้งหลายหลังนางเอย
สาธุเนื้อเทวนุตรมาอยู่กำฝ่ายขวานางเดื่อ
สาธุเดื่อเทวดามาอยู่ฝ่ายซ้ายขอให้อินทร์องค์อ้ายชียิตาไหลหลัง
สาธุเดื่อธรณีนาคน้ำให้มากุมเหลื่อมบ้านนายเอย
อ้าวเชิญทั้งหมอหุนเฒ่าหมอหุนเฮาและแนวเจ้าทวยแม่น
เชิญมาแล้วรักษาแน่นคายรักษาฮ้ายกายใจ
มาฮอดแล้วจับข่อยอย่าได้ยากจับหยั่งอย่าได้ง่ายชายเอย
อ้าวจับได้เฮาถามก่อนเดื่อจับยามเฮานั่งสมควรแล้วเจ้าเป่าเป็น
มาฮอดแล้วตีอินทร์องค์อ้ายชายงามขอดส่งมาแล้วบ้อนายบ้อ
เออมาฮอดแล้วจับพ่อทอดถามจับงามยามนั่ง
มาฮอดแล้วตีศรีจันท์เจ้าชายพญาองอาจบุตรองอาจจี่ม้าหลวงกวนชายเอย
ยื่นเบ็งเดื่อคั้นมาฮอดท่งปากหงายชายเอย
อ้าวมาฮอดแล้วตีนางจอมสิดากวนาทุกเข้าค่า
มาฮอดท่งปากหงายละบ้อ

อ้าวบัดนี้มาขอแล้วดีนางธณีนาคน้ำตาแก้วพื้นส่องเห็นนางเอย
 อ้าวมาขอแล้วดีหมอหุนเฒ่าหมอหุนฮาผู้ทวยแมน
 มาขอคทุ่งปากหงายละบ้อชาบ้อ
 อ้าวถามอีกก่อนมาขอแล้วดีเทพธิดาพิมพาสุวรรณค์ต่างฝ่ายบนนางเอย
 มาขอแล้วบ้อท้าวแก่นแก้วแนวพญาองอาจผู้ฉลาดรู้ขี้ม้าหลวงกวนชายเอย...

กลอนลำนี้ใจความว่า เชษฐพระอินทร์ เทวาที่อยู่บนสวรรค์ นางธณีนาค เทพธิดา เรณู จร
 สิดา เรณูธณีนาค หุนเฒ่า แก่นแก้ว ศรีจันทร์ จอมสิดา ม้าหลวงกวน ธณีนาคน้ำ พิมพาสุวรรณค์
 องค์พญาทั้งหลาย ให้ลงมารักษาให้หายจากความทุกข์ ถ้ามาถึงทุกคนแล้วก็ให้รับหาสาเหตุของ
 ความทุกข์

ในขณะนั้นบรรดาเพื่อนบ้านก็มานั่งอยู่ด้านหลังของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อมารอดูและ
 รอฟังคำทำนายของผู้ประกอบพิธี

รูปที่ ๓ : แสดงบรรยากาศในการประกอบพิธี

๒. ขอร้อง ขอความช่วยเหลือ

เมื่ออัญเชิญเทพ หรือผี มาหมอดแล้วจึงเป็นขั้นตอนที่จะต้องขอร้อง ขอความช่วยเหลือจาก
 บรรดาเทพเหล่านั้นให้ช่วยรักษา โดยที่ผู้ประกอบพิธีจะใช้กลอนลำต่อไปนี้

...อ้าวบาทนี้มาสอดคล้องคนจริงแท้เตรียมแครงให้พื่นก่อน
 จับไว้เด้อคยอ้อโตเฮบายจับไว้เด้อคยบายโตเฮนังจับทางหลังสถานเฮาซังอินางเฮา-
 ตกแต่ง
 จับไว้เด้อคยอ้อของแพงเฮาดังแต่ก็ตีสามเทือบให้ปิวมันเด้อ
 อ้าวลมพัดค้องของแตกอย่าเดือลมพัดค้องของแก้อย่าเซ
 อ้าวลมพัดค้องของแตกบ่ได้เดือลมพัดค้องของแกบ่ได้ปิวจับคอบได้หามจับยามบ่ได้คอก
 บาคนี้จับกอกนี้เบ็งคูนังสลับมองซ่างแนวนางเฮาดกแบ่ง
 จับไว้เด้อคยอ้อของแพงเฮาดังแต่ก็ตีสามเทืออย่างชูเซมันเดือนายเคือ
 เออบาคนี้มันมาเมิดสุดนละหนอชुकนจริงแท้เป็นแพมาเดินกว้างๆ จาข่ายฝ้ายโยม
 อ้าวบาคนี้ละกันมีเรียกพากันกองมิดคมพากันแต่ง
 พากันของแย่งเข้าเฮือนเฮาบอนพื่นนังพากันเรียกพื่นนังบาคนี้ครองพื่นนังเสวย
 เรียกเบ็งเกนาวของพื่นได้ตาล่างออยพื่นอยู่สืบสานทางบ้านสิอื่นใส่อยู่บ้อ
 เฮามาเมื่อนี้พื่นประสงค้หยงเหล่าหามาแนวมาสอดคล้อง
 ถามเงินจ้อแล้วจ้งย่าวทางโคงลัดใส่คิ้วชอดก็ค้าย
 โอ้ยเจ้าเคียงคูเนียงโลกเป็นจ้งได้ย่องลงน้ำไปหาปลาบ่หนอ
 เจ้าเทียนคูนี่พื่นเอามาเมื่อนี้ยอกลงนบ่ได้กินข้าวจ้งเอาเฮามาส่อง
 แล้วเทียนคูนี่ประสงค้อยากได้เงินค้ำแก้วแนวเต็มส่งไว้จ้งบ่ชวยบ้อ
 อ้าวมาคู้เจ็บป่วยไข้หนาวในนอนช่อยบ่มาคู้บอนนอนบ่แจบคู้บ้านหลานเหล่า
 โอ้ยเป็นจ้งได้บ่ได้เจ็บป่วยไข้หนาวในผัดได้ย่องออกไปดาวยงไปบ้านหลานเหล่าผัดได้อยู่

กลอนลำนีใจความว่า ถ้าเทพพากันครบทุกคนแล้วก็ให้มารับเครื่องสักการะ อย่าพึ่งไป
 ไหนให้มารักษาผู้ป่วยทางนี้ด้วย ประสงค์อยากได้อะไรจะหาไว้ให้

๓. การทำนาย เสี่ยงทาย

การทำนายนั้นก็ส่วนหนึ่งของการรักษา กล่าวคือผู้ประกอบพิธีจะนำไขที่อยู่ในเครื่อง
 คายนั้นมาทำนาย ซึ่งจะกระทำโดยเอาหยิบข้าวสารที่อยู่ในถ้วยมาโปรยลงในกระดานชนวนที่วาง
 อยู่หน้าผู้ประกอบพิธีแล้วนำไขไก่อมาตั้งบนข้าว ซึ่งก่อนที่จะวางไขไก่อนั้นผู้ประกอบพิธีก็จะ
 กล่าวกลอนล่ำถามไถ่กับเทวดาที่มาสิงอยู่ในร่างว่าเป็นอย่างไร โดยที่การถามจบแต่ละครั้งผู้
 ประกอบพิธีก็จะตั้งไข ถ้าไขสามารถตั้งอยู่บนข้าวได้ก็แสดงว่าเป็นความจริงหรือไม่จริง นั่นก็
 แล้วแต่ผู้ประกอบพิธีจะทำการตกลง เช่น ถ้าดีก็ขอให้ไขตั้งได้ หรือถ้าไม่ดีก็ขอให้ไขตั้งได้
 แล้วแต่ผู้ประกอบพิธีจะกล่าวกำหนดออกมาในแต่ละครั้ง หลังจากที่ทำการเสี่ยงทายหาสาเหตุของ
 การป่วยเสร็จแล้ว ต่อจากนั้นก็จะเป็นการส่องคู้ข้างในร่างกายของผู้ป่วย

รูปที่ ๔ : แสดงการตั้งใจเพื่อทำนาย

การส่องดูภายในร่างกายของผู้ป่วยนั้นกระทำโดย ผู้ประกอบพิธีจะหันหน้าหาผู้ป่วยแล้วเอา ใจไก่ฟองเดียวกันกับที่ใช้ทำนายเสียงทาย แล้วนำเอาใจไก่มาส่องดูผู้ป่วย โดยประหนึ่งว่าใจไก่นั้น เป็นกล้องส่องภายในร่างกาย

รูปที่ ๕ : แสดงการเอาใจส่งดูภายในร่างกายผู้ป่วยของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี

ในขั้นตอนการทำนาย เสี่ยงทายนี้ ผู้ประกอบพิธีใช้กลอนลำต่อไปนี้

...เอ้าบาคนี้เจิญนางธรณีน้องน้อยตาแก้วเจ้าส่องเห็น
 เข้มเบิ่งคุณแม่เขาเป็นชูมือเจ็บหัวคี่จ้งบว่า
 กวดเบิ่งดูยามแม่เขาเป็นชูมือนำหน้าผากบ่เป็นวินเค้น่อ
 กวดคี่ฯ ย่านแม่เขาเจ็บในข้อคอเฮากลินหนึ่ง
 กวดคี่ฯ ย่านแม่เป็นในหัวใจลมฮ้อนหลอดลมพีน้องคี่ลวงส่งสมอง
 กวดคี่ฯ ย่านมีแนวเจ้าซัดซ้องสมองเขาเจ้าบ่สั่ง
 กวดคี่ฯ ย่านมีแนวมาซัดซ้องสมองคี่บ่เสียมใสแล้วบ่อ
 กวดคี่ฯ ย่านเจ็บนำไหลโลกเก็งมันย่านแกงบ่ฮันบ่หนอนายน่อ
 กวดคี่ฯ ย่านเป็นหัวใจลมฮ้อนอยู่ในปอดแม่เฒ่าแลงเจ้าส่งกะชุม

กวดดีๆ เบิ่งดูย่านว่าเป็นในจิตบ่พอใช้เป็นในใจบ่เต็มบวง
 กวดดีๆ ย่านว่าเป็นในดับบ้อจ้งพาใช้โอินกะทั้งในบ่อนหนังสือ
 กวดดีๆ ย่านว่าแม่ช้านี้เป็นในโตบ่เอาหน้าไปเทถ่ายเฮาบ้อ
 กวดดีๆ ย่านว่าเป็นอยู่ในฝ้ายดีพี่น้องเจ้าของนำไปส่งเหลืองบ้อหน่อนายน่อ
 กวดดีๆ ย่านว่าเป็นในป้างสิคิงบางเหลืองกล้วยบ่มย่านว่าเป็นในบ้างบางบัวลมบ้อตั้งว่าไว้
 เอ้อสิในมามบ่อนแอบพุง
 กวดดีๆ ย่านว่าเป็นอยู่ในถุงข้าวกะกลืนเคาโตมามบ้อหน่อ
 ถุงข้าวอันนี้แปลว่ากระเพาะสาวเมืองพราหมณ์พวกพี่น้องเขาเอ็นละฮ้อฮ้อน
 บาดนี้ห้วยลงไปเบิ่งดูในลำไส้กะทั้งในหน่อกลืนนึ่ง
 ห้วยลงไปเบิ่งดูในมุ้งบุตรตาแก้วแนวเขาเคยอุ้มอ่อนบ่อนนอนลูกอยู่ท้องเออสิสองมือ-
 ประสูตรพราหมณ์
 กวดดีๆ เบิ่งดูพวกในใต้ท้องน้อยเวลาแม่บ่อนถ่ายเบา
 ห้วยลงไปกวดเบิ่งเด้อฮอดในปากช่องหนองนาคำโคกสะอาดอยู่ในท้องบาเจ้าเออสิบาท่า-
 เกิดพุล
 แล้วละกวดดีๆ เบิ่งดูในใต้ทางในเฮาทิศระบอในกระบอบุญท้อพี่น้องบ่อนเอาชี้ไป-
 ถ่ายเท
 แล้วละกวดเบิ่งดูพวกคือในแกงเข้างสิคิงบางเอวตองเอวมองหน่อพวกพี่น้องเออสิในห้าง-
 ต่อกะลัน
 แล้วละกวดลงไปดีๆ เบิ่งดูพวกคือลิเกเกกกันสนข้างตั้งใส่แป้นไปแทนนั่งคูควร
 กวดเบิ่งเด้อแข็งแม่ช้ายโตแม่ย่างเมื่อนาแข็งเบื่องขวาโตแม่ย่างเมื่อไฮกวดเบิ่งหมัดส่องไล-
 แต่เก็ง
 เอ้อเจิงไปเข้าต่อเอวแนวนับเนื้อเข้าสิพิวหนังสือพี่น้องกระดุกต่ออยู่ห่าง
 เอ้อสิทั้งป้างพวกแต่งกายกวดไปหมัดนำเส้นนำเอ็นเฮาเอี้ยแลนแปนการพี่น้องปล้มลวงไป
 ส่งเสริมยังบ้อเลือดลาวเด้กะยังอยู่ดีพอใช้
 ทั้งในเฮาพอจ่ายเลือดระบายเฮาคู่มือเทียวเสียงไปกลั่นกรองลองเบิ่งดูนายอ้อ
 แล้วละบาดนี้นั้นแม่เฮาเป็นแนวนนี้ผิวกะมาครองเลาหนอผีหนองกะลงโทษบ่เค้เสื่อปุ้กะ-
 ถามหาบ้อเสื่อตากะนำต้อง
 หรือว่าเสื่อไฮถามกินปลาเสื่อนาถามกินข้างแลงในเฮาปลาป่น
 หรือว่าเสื่อมักหลายชายมันอ่อนทินอยากนำแนวนแต่คำดี
 หรือว่าแม่นมีพยาธิตายเอ้อสิไลเนื้อเกินประจับบ้อเค้
 โอ้ยหรือว่าเป็นนำกรรมของข้าถือมาเอี้ยแต่ชาติก่อนกรรมจ้งเร็วรีบร้อนไปนำใช้ส่งสะการ-
 เลาบ้อ

เฒ่าช้านี่สิดามเขาอีกทีหรือว่าตกรรมเวรของใช้สนองนำฮอดกรรมขอเกี่ยวนำใช้ส่งเวร
หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมเสื่อขัดคอบ่น้อยนายบ่อ

หรือว่ากรรมสองนั้นกรรมปอปปุคบ่ได้คำเค

หรือว่ากรรมสามนั้นกรรมบอกใส่แคงหนึ่งถึงจงบ่หน้อยนายเอ่ย

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมแม่หย่าข้าวลมเอาปลาป้อน

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมพอรุณอยู่ห้องเข้าเป่ามาคิน

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมใบเป่าสางก้านั้นกรรมแม่นั้นลงหล่อกรรมแม่ลงก่อสร้างสวัสดิ์-
ฟ้าล่อตีม

แล้วละกรรมหนึ่งนั้นหรือว่ากรรมขุนเทิงเจ้าเหนือหัวฮารักษาเขตเหมิดประเทศแผ่นดินบ้าน-
หลานเหล่าเหมิดคุณ

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมพระยากรรมอยู่ฟ้าเสด็จควนเคหาบ้อหน่อ

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นกรรมเทวดาผู้แสนหล่อแนวลงป็น

หรือว่ากรรมหนึ่งนั้นจันทร์โทแจ่งแนวเฮาอาศัยส่อง

หรือว่ากรรมพวกพี่น้องจะบางบั้นหล่อคิง

หรือว่ามีแต่พยาธิฮ้ายสิในเนื้อเกิดประจำ

หรือว่าคนผู้นี้อายุเลาผัดฮาดสังขารเลาผัดลวง

หรือว่ากวงิงเลาแขนสายแนนเลาซ้ายสายตาแม่ตกค้ำ

แล้วละเฒ่าช้านี้เหมิดละตีบุญสร้างทางนคร โลกกลุ่ม

เฒ่าช้านี้เหมิดละบ้อบุญคุ้มอยู่พื้นสิยางเหบิดควันเฮาเค

แล้วละอีกอย่างหนึ่งช้าน้อยมามือนี้อ้อยมาแค้นยามแม่กะสิแดงอยู่บ้อ

แม่แลงยามแม่กะสิลิวสังมเฮาย่อมเจ้าแม่สิกันอยู่บ้อ

ช้อยมามือนี้อ้อยได้เพิ่นชี้เฮาให้แม่ออก

ช้าน้อยมามือนี้อ้อยได้บ่อนบอกให้แม่ย่างทางโค้งลัดใส่คิ้ว

ไปบั้นทางไค้จ้งมัวไปปิวทางไค้จ้งสิ้นนอนคินจ้งไค้ย่าง

หรือว่าตกลงปิวหมอทางไค้หมอทางไทยทางล่าง

หรือว่าตกลงปิวหมอประเทศต่างทางประเทศพม่าผู้ลาเที้ยวเขมร

หรือว่าสิตีด้วยหมอคันถมอะนำหมอคันเท้าปลุกเสกสังเกตไว้ชวนเข้าเป่าปุคคือแม่บ้อนายบ้อ

หรือว่าสิตีข่อนว่าเฮ้อหากไม้อยู่พื้นยืนดินขุดกัน

หรือว่าสิตีข่อนหากไม้อยู่ต้นลมต้องตอยใบมันบ้อนายบ่

หรือว่าสิตีด้วยดาบหลวงข่าหว่าวหลาวกล้าวิชาตีเข้าสีพาเลาบ้อ

อ้าวบัดนี้นั้นสิดามเขาอีกทีหรือว่าสิตีนนั้นข่อนไปทำบุญสร้างบ่อนอยู่สงฆ์บ้อจ้งตั้งถวายเป็น

ผ่อนลง

หรือว่าสิดีชอบปล่อยนกขึ้นไปภู
 หรือว่าสิดีชอบปล่อยหนูลงไปถ้ำนำหนองเอาปลาปล่อย
 หรือว่าสิดีชอบทานชุกดาตันทานคนแลกเปลี่ยนอาเขียนใสน้ำล่อท่านเปลี่ยนกายบ่อเค้
 อ้าวแล้วละว่ายังบ่ทั่วเบ็งตั้งแต่หัวซอดกันสนแล้วบ่ทั่วเลิงยังๆอีกข้างกายอีกอย่างมันยัง-
 ข้างค่างกลางบ้านอีกที่หนอโยมหน่อ
 เออบาคินั้นแม่เขาเป็นแวนนี่เป็นผีปั่วเขาเค้น้ำมันบ่ได้โปน
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นผีโพนบ้อหัวมันบ่ได้เนา
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นผีหัวเต่าบ้อหนอพวกพี่น้องเกี่ยวข้าวปลั่งน้อง
 หรือว่าแม่เขาเป็นผีเผิงเฮิงมาเออมันสิเปือยบ่หนอ
 อ้าวแล้วละตัวควดประวัตผ่องข้าไอ้ทวยเทวาไปล่า
 เหมิดแล้วบ่ประวัตแม่คำโยมบ้านหลานเหล่าแม่ทั่วเลิง
 ไอ้ยแล้วละบาดนี้มันจิงคี่ได้จับคอเฮาถามบ่หนอ
 เฮ็ดจิงได้แม่ยังหายปลอดเกียงไค่นอนเลียงลูกเทิงเฮาหน่อ
 แล้วละแม่เป็นแวนนี่เอาหอมมาเสียบเคราะห์เบ็งเว่นเอาหอมมาเสียบเคล็ดมือเข้าเอานี้ให้เจริญ
 หรือว่าเออรักษาผบตรงเพิ่นนั่งอยู่กลางรักษาผบตรงเพิ่นนั่งอยู่เก่าหลีกเจ้าให้นั่งตุล
 หรือว่าพากันทำเสียงข้าวเจดีย์เฮาอมอบจัดประกอบแต่งตั้งถวยพ้อโหลดพ้อโหลดผ่องลง
 อ้าวแล้วละบาดนี้มันสิถามข้ออีกที่ขิ่นคือบ่มีแล้วเดใสคือพายเฮาน้ำแจ่งสว่าง
 อ้าวแม่เขาเป็นแวนนี่หนักหัวอยู่บ้อจิงบ่ว่ายิ่นลงวก
 อ้าวแม่เขาเป็นแวนนี่หนักหน้าผากบ่เค้เป็นวินเค้น้อง
 เออเคยหนักหน้าผากกะดีแม่จะเจ็บอยู่น่าข้อคือเฮากลิ่นนึ่ง
 แม่กะเจ็บอยู่บ่อน่าไหลไกเก็งขามแนวแกวงแชนเค้น้อบ่น่อ
 เจ็บอยู่ตีในเข้าองเฮาในชินโตโป้โตนี่พวกพี่น้อง
 ไอ้ยโตบาคชวบ้านเสวยเค้น้องเออเจ็บอยู่บ้อเคขาแนวลงลุมซุ่มหมู่ญาติพี่น้องโตบาคเท้า-
 ยาวเสวย
 แล้วแม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่ตีในหัวใจเฮาน้อปอดลมพี่น้องตีร่วมสมอง
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่บ้อลมซอนอยู่ในปอดแม่เผ่าซิแลงเข้าส่งกะซุม
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่บ้อในตับจิงได้ไข้อยู่ในเอ่ย
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่บ้อในไตบ่อนเอาน้ำไปเทถ่ายชายบ้อ
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่ตีในปลายบี่พี่น้องนองน้ำได้ส่งเหลือง
 แม่กะเป็นแวนนี่แม่กะเป็นอยู่บ้อในป้างกิงบางกวดเบ็ง
 เป็นอยู่บ้อในม้ามผาคหัวลมตั้งบาไว้ในม้ามแอบพุง
 แม่เขาเป็นอยู่ตีในถุงข้าวกลืนเอาโตมามถึงนำพาพวกพี่น้องบ่อนเขานั่นเขาเอ่ย

แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่ดีในลำไส้กะทั้งในก้อนึง
 แม่เขาเป็นแวนนี่เป็นอยู่ดีได้ท้องน้อยเวลาเวลาแม่บ่อนถ่ายเบา
 เลาบ่เคยเป็นนิ้วทั้งในมันบ่เปื้อยบ้อ
 แม่กะเคยเป็นอยู่บ้อเอี่ยวจัดตั้งแต่ก็มีแต่เดิมเค็ดหน้อ
 แม่เฮากะเจ็บอยู่ในตาแก้วแนวเฮาเคยสุขซอน
 แม่เคยเจ็บอยู่บ้อในบ่อขลุกลอนอยู่ท้องบ่อนแม่ประสูติพราหมณ์
 แม่ผ่นเป็นอยู่บ้อในปากช่องหนองนาคำโคกสะอาดอยู่ในท้องบาเจ้าเออสิบาทำเกิดทูล
 แล้วละแม่เขาเป็นแวนนี่เป็นจึงได้เค็ดเลาเป็นที่ปกบ่อหนอหวับได้โกน
 เลาเป็นที่โพนบ่เค็ดจ้งพอบได้เฒ่าโอยชิแนวเฮาบ่อนจีนโป่ง
 เป็นผีโพนบ้อหวัเฮาบได้เปื้อย
 เป็นผีหัวเต่าบ่อหนอพวกพี่น้องเอี่ยวข้าวบ่ล้งน้อง
 เอาผีหัวเต่าจ้งซี้ตีผีได้อ่านบ่ทัน
 ผีหัวเต่าแวนนี่เขาว่าจ้งได้หมอทางใต้หมอทางไทยทางล่าง
 เขาเว้าจ้งได้หมอประเทศต่างทางประเทศพม่ากุลาเอี่ยวหมู่เขมร
 เออมะเร็งเข้ายันคิงคำผีพวกพี่น้องเขาผาดฮ้องหมู่มะเร็ง
 แล้วละแม่เขาเป็นแวนนี่เฮ็ดจ้งได้เลาได้ถักคาบลงถามมาแล้วบ่อนายบ้อ
 มาได้ถักลาวดวงกล้าวิชาตีเฟ้นได้ผ่านละบ่อนายบ้อ
 เออเลาได้ถักคาบดวงเข้าลาวดวงกล้าวิชาตีได้ผ่า
 เจออยู่ดีความประสงค์มาละพวกพี่น้องหมายไว้บ่อนเพื่อนเน่
 เห็นอยู่ดีน้ำตามหนองมันกะเปื้อยบ่เค็ด
 เห็นอยู่ดีแวนนี่เนื้อสีทางในมันพวมก่บ่หนอ
 คักเนเด้อจ้งอิงจริงเนเด้อจ้งเว้าอยากเป็นค้ำเฮาตัวลยโอยบ่ทันได้ก่แต่พวกพี่น้อง
 เอ้อผัดเอาเนื้อไปตรวจดูบ่เค็ดคอบว่าเฟ้นอยากรู้ดูคอกว่าแผนการแนวโบราณของเฮาสีมูนั่ง-
 ไปดูได้
 แล้วกะไปดูจ้งซี้เขาจะพบบ่เค็ดแนวทบเกิดเขาจะเจอบ่หนอแนวเขาต้องการของเฮาโอยบอน
 สิหวยว่างไว้
 เจอแวนนี่เฮ็ดจ้งได้แม่จ้งสิลูกกลับคลายหายเฮาคือเฮาสวงพวกพี่น้องโอยสิหมายไว้บ่อน-
 เฟ้นดูเหล่าเอี่ยมมันสิคืออยู่บ้อฮ้อนหมอทางใต้หมอทางไทยทางล่าง
 มันสิคืออยู่บ้อหมอประเทศต่างทั้งประเทศพม่าเออกุลาเอี่ยวหมู่เขมร
 มันกะได้เพ็งเฮิงดอกพอเขาหนอได้นอนโอยแนวมันบ่อนในดวงกะหมู่เฮาบ่เทียวร้อน
 แวนนี่ค้ำประสงค์ของผาเอายาเฮาจะม้าผ่าน
 สิหายปลอดเอียงมือหน้าบ่ต่อได้บ่เค็ด

โอยหรือว่าพากันเขาเอาไฟขางให้มันลืบบ่ได้
 เอ้าเหมิดละตีเฮาตามไปบตใหม่เหมิดละคืออย่างใส่เข้าอีกที
 ควรสิพากันเขาเอาไฟขาดแม่บ่เปื้อย
 โอยแม่ซิบขยับบ่ได้แนวยามแม่เผ่าซิแลงเข้าได้อ่อนผองบ่หนอ
 เออแลงเข้าสิอ่อนผองขอมแนวแหงเฮาเฟิงเข้าสิไทยเฮาบอนแม่แก่ซิแลงเข้าบ่หล่นลง
 เออแล้วละแม่เป็นจิงซี้แม่ซี้ได้โพนเขาคือของเฮาดกเขาสั่งบ่ได้แม่สิได้สมหวังอยู่หน้อมมือนี้
 อ้าวบ่ได้ผลตีหล้ากะไทเฮาเอาไฟอุ่นสิแลงเข้าให้แม่อยู่
 เป็นจิงได้กะสิไปนำมุดโตเอาทอนำมุดโตเขาซ้าโอยสินอนคางบ่กระจาย
 แล้วละแม่เป็นแนวนี้ไปเอาไฟย่างทางกายบ่อนแม่ป่วยแม่กะสิแซบอยู่บ่ข้าวสิแลงเข้าทาน-
 เสวย...

โอยแล้วละแม่เฮาเป็นแนวนี้อายุแม่ผัดผ่านแล้วบ้อ

โอยสังขารเฮาแม่ผัดอ้วนแล้วบ้อ
 แม่อยู่ซุ่มมืออกกวงเลาผัดแขนละบ้อชายแหนเลาผัดตากสายตามแม่ผัดจุ่มละบ้อ
 เออเฮ็ดจิงได้กมิงจิงมาแขนสายแนผัดมาขอความชอบบ่ไกลห่าง
 เพิ่นกะยังคองคอยถ้ำซ้าซาเบียวายอยู่บ้อ
 โอยถ้ำเฮ็ดหยังได้บอกแนได้ไปคนทางนครคนใกล้ไปอยู่ทางหลักแหล่ให้อยู่ไปอยู่ถนหลัก
 หล่อพ่อเอาเมื่ออยู่ถนคอนถ้ำฝ้าถ้ำอยู่คุดม
 เป็นหยังได้จิงมาตกกังวลเผ่าซิเอานางไปอยู่
 เขาว่าผิดความห้องผิดคองเอ่ยพาด้าหรือว่าผิดอยู่บ้อลูกคำอยู่บ้านหลานหล่าผิดคำอยู่บ้อ
 โอแนวนี้ถ่มกะบุงกายนาอยู่นอกถ่มกะตากายหลังอยู่บ้อ
 ผู้ได้เด้มถ่มกะบุงกายนาอยู่นอกถ่มกะตากายหลังจิงมาหาขายมาทั้งแม่เผ่าของเมืองเฮาไป-
 ก่อนเด้น้อง
 โอยลูกโนใส่่มโนในผูกแบ่งลูกสะไก่เอ่ยซี้ได้เงินล้างบ่วงละบ้อ
 ลูกเขยชุ่นอนชุกกลิงกอมลูกเขยชู้ชูดตามปิ่นกายละบ้อ
 ลูกเขยนี้เสี่ยหงองฮอยค่าบ่ได้
 ลูกเขยนี้บ่สร้างเฮาไฮอวงหน้าฮองจิงนาเฮาบ้อ
 ลูกเขยนี้บ่สร้างเฮานานอนนำบ่บ่อุ่นบ้อได้

กลอนลำนี้ใจความว่า จะตรวจดูภายในร่างกายทุกส่วนของร่างกายว่าเป็นอย่างไรอะไรทำ
 ให้เจ็บป่วย เป็นเพราะอวัยวะร่างกายเราไม่ดีหรือไม่ หรือว่าเป็นเพราะกรรมของเราที่เราได้กระทำ
 ไว้ตั้งแต่ครั้งก่อน หรือว่าเป็นเพราะผีมาเข้าแทรกโชใหม่จึงรักษาโรคที่ตนเป็นไม่หาย หรือถ้าเป็น
 แบบนี้ให้อาไปย่างไฟ (ฉายแสง) ก็จะทำให้อยู่เป็นสุขทานข้าวอร่อย แต่อย่ารู้ว่าอาการป่วยนี้

เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะว่าทำผิดประเพณีใช่ไหม หรือเป็นเพราะว่าลูกเขยทำผิดอะไร
บางอย่างใช่ไหม ลูกเขยแอบมีชู้ใช่ไหม หรือว่าลูกเขยเลี้ยงยายใช่ไหม

๔. เทพรักษา สอนสั่ง

ขั้นตอนนี้เป็นการสอนสั่งของเทพ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยบอกผ่านทางกลอนลำที่ผู้ประกอบพิธีได้ลำออกมา เพื่อเป็นการบอกแนวทางในการรักษาอาการป่วยให้หาย หรือเทพอาจจะเป็นผู้รักษาให้ถ้าอาการนั้นเป็นอาการของการทำผิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่มีตัวตน เทพหรือผี ก็จะบอกให้ทราบและรักษาให้ ซึ่งจะใช้กลอนลำต่อไปนี้

...หรือว่าตัดกรรมลงหย่าข้าวลงเอาปลาป้อนพอรุณอยู่ที่ห้อง

ตัดกรรมกับแม่เฒ่าส่งกากับแม่นางลงหล่อกับแม่ลงก่อสร้างสวรรค์ฟ้างหล่อเฮา

ตัดกรรมขุนขมเจ้าเหนือหัวเฮารักษาเขตเหมิดประเทศแผ่นดินบ้านหลานหล่าชุกคนเฮาบ้อ

ตัดกรรมพญากรมอยู่ฟ้าเสด็จควนเคหาเฮาบ้อ

ตัดกรรมองค์เทวดาแสนหล่อลงปิ่นกับจันโทแจ่งในเงาแสงส่อง

ตัดกรรมพวกพี่น้องปางปิ่นหล่อถึงเฮาบ่อพราหมณ์บ้อ

เฮาคันแม่เป็นจิ้งจอกอยู่บ่ทันห้ามสังขารบ่ทันควนเหมิดละบ้อบุญสร้างทางนคร โลกกลุ่ม

เหมิดละบ้อบุญคุ้มอยู่พื้นลูกนั่งอยู่คู่สัน

โอยเหมิดบุญคุ้มอยู่พื้นเป็นหยั่งกะพอมิ

เฮ้าวแม่เหมิดบุญสร้างทางนคร โลกกลุ่ม

ว่าแม่เหมิดบุญคุ้มอยู่พื้นขึ้นย่างอยู่ควัน

แม่สิรับทำบุญสร้างอนิสงค์อีกติม

แล้วละแม่เฮาเป็นแวนนี้ทำบุญหยั่งหน่อสร้างอนิสงค์ไว้ติมยามแม่เฒ่าแลงเข้าบ่ควนป่า

ขอทำบุญสร้างทางเจดีย์บ้อจิงคิเดิมบ้อ

เบ็งตึกเบ็งคูหลานหล่ากุศลมาเล่นบ้อเฮ้อถวยเพิ่น โทลค โศคผ่นลง

เอาอยู่บ้อยอดบุญเฒ่าหมูเฮาสีปิ่นป้อนเอาไปให้แม่อุรณอยู่ผ้าสีตั้งสีหล่อติม

เออแม่เป็นแวนนี้สิรับทำบุญสร้างอนิสงค์ได้อู่บ้อจับประกอบแต่งตั้งถวยแม่ผู้ป้อนลง-

พระยาเอย

แล้วละแม่เฮาเป็นแวนนี้ไปปิ่นเปียสีโรงป่วยยังสิขึ้นมันคินจิดได้เบ็ง

เฮ็ดจิงคิม่ามือนี้ตัดกรรมเชือกขัดคอกอยู่บ้อ

โอยมามือนี้ตัดอยู่บ้อกรรมกอกเฮ็ดคอง

ตัดกะแม่อยู่ถ้าสวรรค์ตั้งหล่อติมตัดจิงได้หน่อหล่าสีคินมาโลกกลุ่ม

ตัดแนวได้ตัดไม้ค้ำอยู่บ้อปล้ำไม้ชูไว้บให้เซบ้อหน่อ

ตัดหัวแม่แก้วแนวสมรแวนนี้ตัดหัวจิมอยู่ถ้าเทียมบ้านแม่อยู่เม่นบ้อ

โอัยมาเท่านั้นกะได้ไปทางบาแล้วเด้คำสัญญาแนวเฮากะบไปโพนกล้า
 มาแนวนี้มันหลายเข้าละดูเฮาแถมถ่างมาหลายขาบเข้าละดูล้าเปลี่ยนปี
 กะยังบ่กลับกาบปีนังวโคงพื้นผู้คอยจ้งจับ่นายบ้อ
 ตัดแนวนี้ตัดพาข้าวแก่งหานายบ้อ
 ตัดแนวนี้ตัดพอปาโตแต่ง
 ตัดแนวนี้ชี้ทางออกบอทางเข้าของเจ้าดาวคินพอพี
 แล้วละพ้อมาแนวนี้พ้อประสงค์ยังหล้าสิดามหาแนวพ้อป้อม
 พ้อเพื่อนอยากกินข้าวแลงในเฮาปลาป่นบ้อเค้
 พ้อเพื่อนอยากกินข้าวน้ำยามเพื่อนเจ้าชาคอาหารพ้อบ้อ
 พ้อมาแนวนี้ชักพومانั่งชักทั้งมาพึงนำบ้อขึ้นเบ็งคู
 พ้อมาแนวนี้ชักเด็กขึ้นเฮือนชักศึกเข้าบ้านหลานหล้าแก่นแก้วบ่เค้
 พ้อมาแนวนี้มาอิงแขงเข้ามาเลาขึ้นนี้แม่ป้วยบ้อเค้
 กกมิ่งมาแขนสายแนมาห้อยนำฮอยบ่เวินว่าง
 พ้อมาแนวนี้อยากกินฮีตสิบสองอยากกินคองสิบสี่อยากได้ฮีตแต่ก็บ้อหน่อ
 องค์กรชยามิดที่เขาเค้จ้งได้นอนผิดคองบ่ได้เค้จ้งได้ต่ำ
 มาแนวนี้อยากให้หมายคำชืออยู่บ้านหลานหล้าบ่อนคมเฮง
 โอัยแนวนี้กะชางชิว้าตายคอกโอมบาลละอายุบุตรตรีบุตรตาละหมู่มาเค้ท่าน
 เป็นจ้งได้เค้เจ้าบ้ออยากกินหล้าสุราเมาจ้งหาก
 โอบสิสนแล้วละเบือเมาละเค้อ
 ผิดผู้ใดเค้จ้งเป็นจ้งชี่
 ตีมาแล้วแม่ชืออยู่ได้อีกจ้งปีสร้างบุญทำสร้างนครเลี้ยงโลกใหม่เฮาหนอ

กลอนลำนี้ใจความว่า ให้เจ้ากรรมนายเวรเลิกจองเวร จงกรรมเสีย ประสงค์อยากจะได้
 สิ่งใดก็จะทำบุญกรวดน้ำไปให้ ให้แม่นี่ (ผู้ป่วย) มันทำบุญสร้างอนิสงค์ไว้ให้มากๆ จะได้มีอายุ
 ยืนยาวนาน ถ้ามันทำบุญเจ้ากรรมนายเวรก็จะไม่มาจองเวรจองกรรมอีก

๕. ปลอบใจผู้ป่วย

ขั้นตอนการปลอบใจผู้ป่วยนี้ ผู้ประกอบพิธีจะกล่าวออกมาโดยใช้กลอนลำนั้นปลอบใจผู้ป่วย
 ให้มีกำลังใจ และให้ความหวังกับผู้ป่วยที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ซึ่งผู้ประกอบพิธีใช้กลอนลำ
 ต่อไปนี้

...เฮามาเมื่อนี้ซี้ ได้ตัดผิวเมียบ่นสีนากันอย่าพึ่งก็้อมตัดออกจากข้างสติงบางออกจากกอ...

ตัดออกจากแม่เผ่าซิแลงเข้าบให้เพื่อ

แล้วละอีกตีปีหนึ่งบ้อเค้แม่ซิได้นอนกอง

ตั้งแต่นี้ไปอีกสองปีตีแม่สิได้นอนกอง

อีกสามหมากเข้าดอกเจ้าบปล่อยบาง

ตั้งแต่นี้ต่อไปอีกสี่ปีบหล้าสังขารนาแม่บ่คว่น

ตั้งแต่นี้ต่อไปฮอดห้าปีอีกตียามแม่เผ่าซิเลียงเข้าบหล่นลง

ยังสิได้อยู่อีกหกหมากเข้าเฮานี้จ้งปล่อยบาง

หรือว่ายังซิดอเจ็ดปีอีกตีท่านความอาจารย์แม่จ้งคว่น

ฮอดแปดปีอีกตีแม่เผ่าซิแลงเข้าแม่อยู่

ไอ้ซิดออยู่ไปอีกเก้าปีอีกหลานหล่าพระองค์พระยาหลงใจหล่นไอ้ยี้เด้ซิดอหนุม่สังขารเขาบออก

กลอนลำนี้ใจความว่า เรามาในวันนี้จะตัดสามี่เก่า (สามี่ที่เสียชีวิตไปก่อนหน้านี) ให้
ออกไปจากแม่ (ผู้ป่วย) ไม่ให้มาทำให้แม่ล้มป่วยอีก ต่อจากนี้อีก ๕ ปี แม่ถึงจะสังขารร่วงโรย

๖. เชิญกลับ หรือลากลับ

ในส่วนของขั้นตอนนี้ในพิธีกรรมของจังหวัดสกลนครนั้นจะจัดอยู่ในคำว่า ลากลับ เพราะ
เป็นการบอกกล่าวของเทพที่มารักษาผู้ป่วย ไม่ใช่ผู้ประกอบพิธีเชิญให้เทพกลับ ซึ่งผู้ประกอบพิธี
ใช้กลอนลำสั้นๆ เพื่อขอลากลับดังต่อไปนี้

...มาเมื่อนี้บ้อได้เวียกโตจาปานได้ได้บได้บได้การพระยาสาางเพิ่นค่าน

ได้แต่เสียงเพิ่นออกบอกให้ช่างทางโค้งลัดใส่คิว

แล้วละเหมิดชานี้กะสิขอเมื่อลาแล้วทั้งแม่เผ่าละญาติโยมขอเมื่อชะเด้อ

กลอนลำนี้ใจความว่า มาวันนี้ก็ไม่ได้ทำอะไรมากมายเพราะซี้ก็เกียจได้แต่บอกให้รู้ว่าเกิด
อะไรขึ้นให้ทำอย่างไร เมื่อเสร็จทุกอย่างแล้วก็จะขอลากลับ

เมื่อเสร็จพิธีทุกคนก็จะเข้ามาผูกแขนและอวยพรผู้ป่วยให้หายเร็วๆ ซึ่งก็ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสด
ชื่นขึ้นกว่าก่อนที่จะเริ่มพิธี อาจจะเป็นเพราะได้รับคำอวยพรการผู้คนที่มาร่วมผูกแขนอวยพรและ
คำกล่าวของผู้ประกอบพิธีว่าจะมีอายุยืน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเก็บข้อมูลโดยการเข้าร่วมสังเกตการประกอบพิธีกรรมผีฟ้าวันอังคารที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๗ ณ บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๕ บ้านคำพอก ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยพิธีนั้นเริ่มตั้งแต่ ๐๕.๐๐ น. เป็นต้นไป บรรยากาศในขณะนั้นมีคนมาร่วมพิธีประมาณ ๕ คน ผู้ป่วยที่จะทำการรักษาในวันดังกล่าวมีอาการปวดหัวไม่หยุด ลักษณะเหมือนกับโรคไมเกรน จึงต้องการให้ผู้ประกอบพิธีกรรมนี้รักษาและผู้ประกอบพิธีกรรมในวันนั้นชื่อ นางมอนแก้ว จันทสาโร

เนื่องจากในหมู่บ้านนี้บ้านจะอยู่ห่างกัน ดังนั้นการที่จะมาร่วมพิธีนั้นก็ค่อนข้างลำบากสักหน่อยจึงไม่มีใครมาร่วมพิธี และอีกสาเหตุก็คือการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมคือไม่ค่อยที่จะเชื่อเรื่องผีหรือการรักษาแบบโบราณแล้วเพราะความเจริญทำให้ความเชื่อนี้ลดน้อยลงไป

ในการประกอบพิธีทุกครั้งจะต้องมีการเตรียมเครื่องที่ใช้ในการประกอบพิธีซึ่งผู้ที่เตรียมนั้นอาจจะเป็นทางฝ่ายผู้ที่ป่วยหรืออาจจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีเตรียมให้ก็ได้แล้วแต่ว่าใครจะสะดวกหรือทั้งสองฝ่ายช่วยกันเตรียม โดยเครื่องที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้แก่

ข้าวสาร	๒	ถ้วย
ชวย	๔	อัน
เทียน	๕	คู่
เทียนง่า	๑	คู่
ฝ้ายผูกแขน	๒	ใจ
ผ้าขาวหม่น	๑	ผืน
ขันโตก	๑	ขัน
เหล้าขาว	๑	ขวด
น้ำเปล่า	๑	ขัน
ดาบ	๑	เล่ม
ไข่ไก่	๑	ฟอง
ถ้วย	๑	ใบ
คำหมาก	๖	คำ
เงินโบราณ		

การจัดวางเครื่องประกอบพิธีกรรมผีฟ้าของจังหวัดมุกดาหารนั้น กระทำโดยนำขันโตกมาวางแล้วจึงนำผ้าขาวหม่นมาวางบนขันโตก แล้วนำข้าวสารถ้วยแรกมาเทลงในขันโตกซึ่งมีฝารองอยู่ แล้วนำข้าวสารใส่ถ้วยแล้วนำมาวางบนขันโตก แล้วเอาชวย ๔ อันมาปักบนข้าวสารในถ้วย ซึ่งข้างในนั้นประกอบไปด้วยเทียน ๑ คู่ และดอกจำปาขาว (ลั่นทม) มาแบ่งปักข้างละ ๒ อัน โดยการ

แบ่งนั้นจะใช้เงินโบราณปักไว้ตรงกลางแล้วค่อยปักขวยทั้ง ๔ อัน จากนั้นนำขวยอีก ๔ อันซึ่งภายในประกอบไปด้วยคำหามาแบ่งปักข้างละ ๒ อันอีกเช่นกัน และเอาเทียนอีก ๔ คู่ มาปักไว้ตรงหน้าขวยทั้ง ๔ อัน แล้วเอาเทียนง่า มาปักทางด้านซ้ายของถ้วย และเทียนเกรียวมาปักไว้ทางด้านขวาของถ้วยแล้วนำไข่มาวางตรงกลางถ้วยอีกที ต่อจากนั้นก็นำคำหามาก ๒ คำ มาวางบนขันโตกซึ่งมีข้าวอยู่ข้างใน แล้วเอาฝ้ายมาวางรอบถ้วย ส่วนฝ้ายที่เหลือเอาไว้สำหรับสวมที่ศีรษะของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี และสุดท้ายก็เอาคานมาวางบนโตก ส่วนเหล้าขาวและขันใส่น้ำคั้นนั้นตั้งไว้ข้างใดข้างหนึ่งของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี ซึ่งเมื่อจัดวางเสร็จแล้วจะออกมาเป็นดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ ๗ : แสดงการจัดวางเครื่องประกอบพิธีกรรมผีฟ้าจังหวัดมุกดาหาร

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๑. เจริญเทพ หรือผี

เมื่อจัดเครื่องประกอบพิธีทุกอย่างเสร็จแล้ว หมอแคนจะเริ่มเป่าแคนก่อน แล้วผู้ประกอบพิธีจึงจะทำการอัญเชิญเทพ หรือผี ให้ลงมาช่วย โดยใช้กลอนคำต่อไปนี้

ว่าท่อนั้นโคงโหลงมิได้หย่า
 ว่าท่อนั้นโคงฟ้ากะสิได้เซา
 ลงมาพร้อมแสงปีไม้แหงน
 ลงมาพร้อมเสียงแคนไม้แก้ว
 จับโหนดางน้อยพาเว้า
 จับแก่นางน้อยพาจา
 ไปหาคุ้มแสงไปหาคุ้มเวงสะล่าย
 ข้อยมานี้มิได้คบบมือมาคายนางข้อยมาเป่า
 ขันเมี่ยงมาชูเจ้าพลูอ่อนมาชูเจ้าแก้ว
 แก้วหมากแดงมีแสงจิ้งเว้า
 หื้อเจ้าชี้นำข้อยทางเอะ
 หื้อเจ้าเบาะนำข้อยทางไป
 ความข้อยมิทันเต็มคัก
 ความมักข้อยมิทันเต็มโต
 โทเลกมิทันกล้าโหม้มิทันหัน
 ข้อยมานั้นนอนหลับหื้อเจ้าผู้ตื่น
 อื่นฟ้าเจ้ายิงเฮือน
 นอนหลับข้อยผู้ตื่น
 อื่นฟ้าข้อยยิงเฮือน
 แสงปะท้าวทางโคหา
 แสงพญาทางโคมาเว้า
 แสงปะข้อยหอมโหลงเบ็งม้า
 หอมเผ่ามานำขวัญโ
 เจ้าอยู่นี้เชื้อข้อยลาบบายอยู่บ่
 พญาข้างกะหื้อมาอยู่หลายเคื่อไทเฮาเออ
 อันพระพายกะหื้อมาอยู่ข้าง
 ทั้งข้างม้ายู่หื้ออยู่ท่งนาเคื่อไทเฮาเออ
 ลงมาพ้องกับแสงปีไม้แหงน
 ลงมาพร้อมกับแสงแคนไม้แก้ว
 อย่าโกนางน้อยละพาเว้าเคื่อไทเฮาเออ
 อย่าเจนางน้อยละพาจาเคื่อไทเฮาเออ
 ไปหาแปะคุ้มไทเสลียง

ไปหาอยู่คุ้มเวียงสลาย
 นอนหลับเจ้าบู้ตั้นบ่ขุนเวียงเอย
 สอดมืออันพัดเจ้าหนีหั้นเสือนบ่คุ้มเวียงเอย
 ลุหลานกะสมการนั่งเว้าบ่ไทเฮาเอย
 นอนหลับกะเหือเจ้าฟ้าวตั้นบ่
 อันลู่ท่ากะเห็นหนีหั้นเสือน
 ลุหลานกะทางไค้มาหาบ่ไทเฮาเอย
 พญาทางไค้มาเว้ากินป้ากะแม่เบ็งท่าเจ้า
 เสียงเว้ากะว่าเจ้าสินั่งเบ็งนอ ไทเฮาเอย
 เหือเจ้าใจเซอตูโหลงวางข้าง
 เหือเจ้าห่างคือแป้นน้อยบาดเฮาม้าง
 เหือเจ้ามานี้มีเหือเจ้ามามือคาย
 เหือเจ้ามานี้มีให้หงายมือมาเป่า
 เอาบานเม่งมาชูเจ้าคูได้ไทเฮาเอย
 เอาพลูเงินมาชูเจ้าแก้วได้คุ้มเวียงเอย
 ดันมิแดงกะมิแสงข้างเว้า
 บ้านเพิ่นทางลุ่มขอยแล้ว
 ทางเทิงเพิ่นขอยกไว้
 เหือเจ้าเอจเซอเบ็งลุ่มมาหาพญาเบ็งเอย
 ลุหลานเบ็งเทิงมาชูได้ไทเฮาเอย
 มือซ้ายเหือฮับเอานาง
 มือขวาเหือฮับเอเจ้าเคือไทเฮาเอย...

กลอนลำนี้ใจความว่า ถ้าไค้ยินเสียงแคนแล้วแล้วก็ให้ลงมา ทั้งพญาข้าง พระพาย ข้าง
 ม้าที่รู้ตามทุ่งนาถ้าไค้ยินเสียงแคนแล้วก็ให้ลงมา ให้ตื่นขึ้นได้แล้ว ให้ลงมาสิงในร่างแล้วมาพูด
 มาจา ที่มาวันนี้ก็เอาเครื่องบูชาหมากพลูมาด้วย เคี้ยวให้มีแรงก่อนค่อยพูดก็ได้ ให้ชี้แนะด้วย
 ความรู้ก็ไม่ค่อยมีสักเท่าไรก็ขอให้ช่วยบอกด้วย

๒. การทำนาย เสี่ยงทาย

ในพิธีกรรมของจังหวัดมุกดาหารนั้น การเสี่ยงทายหรือทำนายนั้นจะกระทำ ๓ ครั้งเพื่อ
 ความศักดิ์สิทธิ์ หรืออีกนัยหนึ่งก็เพื่อความแม่นยำของการทำนาย ซึ่งในการทำ เสี่ยงทายใน

แต่ครั้งจะใช้ไข่และข้าวสารเป็นอุปกรณ์ในการทำนาย เสี่ยงทาย และจะใช้กลอนลำต่อไปนี้เพื่อประกอบการทำนาย

..เจ็บ โทเฮานี้พัดมิวะเจ็บหน้าพะเฮานี้พัดมิวาย
 หื้อเจ้าพื่นน้ำชี้ทางเอาะเค้ไทเฮาเอย
 หื้อเบาะนำโทยทางไป
 อันความฮู้ซ้อยนี้มีเต็มตักได้ไทเฮาเอย
 ความหลักซ้อยมิเต็มโต
 ละกะเฮือลงกางบ้านได้ไทเฮาเอย
 ตะวันเพิ่นลงมากางเฮือน
 ละแม่ไม้ทางได้เค้มาตีไทเฮาเอย
 แม่ผีทางได้มาเฮ็ด
 ตาหลักเฮานี้หื้อเยี่ยมในได้ไทเฮาเอย
 ตาใสเฮานี้หื้อเยี่ยมเนาะ
 ผีโหลงกะหื้อนำมาว่าได้ไทเฮาเอย
 ผีปากทางคงพัดมาเซย
 หูตั่งพัดได้หิ้งว่าน้ำบ่เค้ไทเฮาเอย
 กันมิแก้พัดเฮานี้พัดแม่นตายเค้ไทเฮาเอย
 เอ็ดหื้อนพัดละดีพร้อมบาคบไทเฮาเอย
 เยอะกิจแต่ไก่อผู้แดงเค้ไทเฮาเอย
 เยอะกินแต่แสงผู้ต่อได้ไทเฮาเอย
 เสียงหันเพิ่นผู้นี้คู้งฟ้า
 เสียงกะด้าเพิ่นนี้คู้งบนเค้ไทเฮาเอย
 หื้อแก้ตามหมอนี่ถาม
 หื้อแก้ตามหมอยามนี้ว่าได้ไทเฮาเอย
 สองหลบเฮานี้จั่งเซื่อ
 สามหื้อซ้อยนี้จั่งได้เอาได้ไทเฮาเอย
 หมอนี่เฮานี้เพิ่นพัดทายสาม
 หมอยามเฮานี้พัดพทายหื้อได้ไทเฮาเอย
 ทางลง โกงหลังพัดเอาง้าวได้ไทเฮาเอย
 ผีก่นกะหื้อมาตามกกเคื้อ
 ผีหลบกะหื้อมาตามปายได้ไทเฮาเอย

เว้าอันเลอผัดเชื้อเจอนันน์ได้ไทเฮาเออ...

กลอนลำนี้ใจความว่า ปวดหัวเดียวปวดเดียวหาย ไม่รู้ว่าผีที่ไหนมาทำให้เป็นอย่างนั้น ขอให้ท่านช่วยบอก ผีใดรู้ก็ให้นำความมาบอกด้วย ถ้าหากแก้ไม่ได้ก็คงตายแน่ๆ อยากได้ไก่อี้จะหามาให้ อยากได้ยาสูบก็จะหามา จะทำตามที่ท่านบอกสองครั้งถึงจะเชื่อ สามครั้งถึงจะไปทำตาม ผีที่มาทำก็มาแทรกในตัวเราทำให้ขวัญเรากระจ่ายไปอยู่ที่อื่น ให้เอาเสื่อมาแล้วเอาคานมาไล่ผีก็ไป

๓. เชิญขวัญ

เป็นขั้นสุดท้ายในการประกอบพิธีกรรมของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นการเชิญหรือเรียกขวัญที่ไปอยู่ที่อื่นให้กลับมา โดยใช้กลอนลำต่อไปนี้เพื่อเชิญขวัญ

...เอาขวัญเน่งหิ้นเซอนั่งคาย

เอาเสงนายเซอหลังข้างเคื่อไทเฮาเออ

เอาเสื่อเพิ่นกะขอยเอาะฮอยเพิ่นนี้กะย่าน

มิ่งเพิ่นมิเหื้อทันหวันเพิ่นมิเหื้อทันเหื้อได้

ฮอยจันเพิ่นว่าหวันคิ้วได้ไทเฮาเออ

ออคลอดนิ้วเพิ่นว่าหวันโหได้

หวันหูกะเหื้อกุมเซอด้างเห้าไทเฮาเออ

เอาหวันโหมาส่งกับเจ้าได้ไทเฮาเออ

เอาหวันน้อยมาส่งกับคิง

หวันโหมิเหื้อเซนสายได้ไทเฮาเออ

หวันโหมิเหื้อหอยเสียงนำ

ได้ดอกจิกกะเหื้อเสียบหวันโหได้ไทเฮาเออ

ได้ดอกบัวกะเหื้อเสียบหวันเจ้า

ได้ดอกกะเป้ากะหวันเจ้าเฮื้อเฮิงได้ไทเฮาเออ

มาฮอดแล้วเหื้อหุ่มซิ่นคือดอกจัน

มาฮอดแล้วหื้อบานคือดอกไทได้ไทเฮาเออ

เบ็กอะคือดั่งกอข่าเด้หวันนางเออ

กลอนลำนี้ใจความว่า มีอาการปวดหัว ปวดๆ หายๆ ไม่รู้ว่าผีที่ไหนมาทำให้เป็นอย่างนั้น ขอให้ท่านช่วยบอก ผีใดรู้ก็ให้นำความมาบอกด้วย ถ้าหากแก้ไม่ได้ก็คงตายแน่ๆ อยากได้ไก่อี้จะหามาให้ อยากได้ยาสูบก็จะหามา จะทำตามที่ท่านบอกสองครั้งถึงจะเชื่อ สามครั้งถึงจะ

ไปทำตาม ผีที่มาทำก็มาแทรกในคัวเราทำให้ขวัญเรากระจายไปอยู่ที่อื่น ให้เอาเสื้อมาแล้วเอาคาบมาไล่ผีก็ไป ถ้าขวัญเข้ามาแล้วก็ขอให้เจ้าสควขึ้นเหมือนดอกไม้

เมื่อเสร็จพิธีผู้วิจัยสังเกตเห็นอาการของผู้ป่วยว่าเป็นปกติ ไม่มีอาการปวดหัวแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจจะไม่ใช่ตอนที่มีอาการก็อาจจะเป็นไปได้ จึงก็ต้องขึ้นอยู่กับว่ามีอาการบ่อยมากแค่ไหนจึงไม่สามารถบอกได้ว่าหายหรือไม่แต่อย่างใด

ลายแคนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมผีฟ้าและระเบียบวิธีการบรรเลง

จากการสัมภาษณ์คุณคอกจี้ น้อยทรง ซึ่งเป็นผู้เป่าแคนในพิธีกรรมในวันนั้น เกี่ยวกับลายที่ใช้ในพิธีกรรมนี้ได้ความว่า ลายที่ใช้ในการเป่าแคนในพิธีกรรมที่ใช้คือลายเหยา ก็คือลายอุโททั่วไป ซึ่งถ้าไม่มีแคนแล้วผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นก็จะไม่สามารถทำพิธีได้เนื่องจากผี หรือเทวดาจะไม่ลงมา ดังนั้นจึงต้องมีแคนเป่าตลอดเพื่อเป็นการอัญเชิญผีให้ลงมา

การเป่าแคนในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว หมอแคนจะเป่าแคนนำไปก่อน ต่อจากนั้นผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่มล่าในลำดับถัดไป ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าพิธีกรรมจะเสร็จสิ้น หรือจนกว่าผู้ประกอบพิธีนั้นจะบอกให้หมอแคนหยุดเป่า จึงจะสามารถหยุดเป่าได้

รูปที่ ๘ : แสดงขณะประกอบพิธีกรรม

๓. จังหวัดนครพนม

รูปที่ ๕ : แสดงแผนที่จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประกอบพิธีกรรมผีฟ้า วันเสาร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๗ ณ บ้านเลขที่ ๕๐ หมู่ ๒ บ้านโนนสังข์ ตำบลโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พิธีเริ่มตั้งแต่ ๑๐.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยบรรยากาศในขณะนั้นเป็นบรรยากาศของคนในครอบครัวที่กำลังเตรียมเครื่องใช้ที่จะประกอบพิธี และมีผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นเข้าไปช่วยอีกแรงเนื่องจากไม่มีใครรู้เรื่องการเตรียมมากนัก

ผู้ทำกรักษามีปกติธรรมดา แต่อยากทราบว่าจะมีใครมาปองร้ายหรือเปล่า อยากให้ผู้ประกอบพิธีช่วยดูให้ว่าเป็นเป็นเช่นไร ซึ่งผู้ประกอบพิธีในวันนั้นชื่อ นายไสว มีพรหม ก่อนที่จะเริ่มพิธีกรรมก็จะมีการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีซึ่งประกอบไปด้วย

ถาด	๑	ใบ
ข้าวสาร	๓	ถ้วย
ไขไก่	๓	ฟอง
ผ้าขาว	๑	ผืน
กระจกส่อง	๑	บาน
หวี	๑	ด้าม
แป้ง	๑	กระป๋อง
เทียนขาว	๒	คู่
เทียนเหลืองเล็ก	๑๖	คู่
ชวย	๒	คู่
บายศรีเล็ก	๑	คู่
เหล้าขาว	๒	ขวด
ดาบ	๑	เล่ม
ขันห้า	๑	ขัน
ผ้าขาวม้า	๑	ผืน
เสื้อผ้าผู้ปวย	๑	ชุด
เงินโบราณ		
ดอกไม้ข้าว		
ฝ้ายผูกแขน		
ของใช้บางอย่างของผู้ปวย		

การจัดวางเครื่องประกอบพิธีของจังหวัดนครพนมนั้นจะทำโดย นำถาดมาแล้วเอาผ้าขาวมารองแล้วนำข้าวสาร ๓ ถ้วย มาเทลงในถาดนั้น จากนั้นนำบายศรีเล็กมาวางตรงกลางถาด จำนวน ๑ คู่ แล้วนำเทียน ๑ คู่ และดอกไม้ข้าวมาวางเป็นคู่ จำนวน ๑๐ คู่ ซึ่งจะวางไว้ส่วนบนของถาดจะวางเงินโบราณ กระจก หวี และแป้งของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีและนำชวยมาวางข้างละ ๑ คู่ สุดท้ายนำไข ๒ ฟองมาวางในถาด ส่วนไขอีกฟองนั้นเอาไว้สำหรับใส่ขันห้าของคนที่เป็นเฒ่า ซึ่งการวางเครื่องประกอบพิธีทั้งหมดจะแสดงให้เห็นในรูปต่อไปนี้

รูปที่ ๑๐ : แสดงการจัดวางเครื่องประกอบพิธีผีฟ้าของจังหวัดนครพนม

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๑. เชิญเทพ หรือผี

เมื่อเริ่มพิธีหมอบเคนก็จะเริ่มเป่าแคนแล้วผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่มลำเพื่ออัญเชิญเทพ เทวดา หรือผีให้ลงมา โดยใช้กลอนคำต่อไปนี้

เข้าคันท่าสารเคื้อผู้เพิ่นอยู่เทิงฟ้าคูปาเพิ่นอยู่ทางนอก

คันทัดขวานี่เชิญเคื้อคันทู้คากันได้ปัวไซเบ็งคู้

คันทัดขวานี่เหลียวฟ้ากัน ไกลหัวเทมาเคื้อ

มากันเคื้อพากันมาเคื้อฟ้าเสียงลม

มากันเคื้อมาทั้งฟ้าเสียงฮ้อง

เออมนันกันฟ้ามาทั้งฟ้าเสียงคล้ม

คันทัดขวานี่เชิญเคื้อตั้งแต่นางนงเหล่าสุทธะคาคนต่าง

คันทวมฮ้องให้เจ้าฮ้องห่างปวคกุ่มหูลลับคา

เดีขวานี่ละคี่ละคี่ใครผู้เป็นแม่

เข้าคันท่าเชิญเคื้อคั้งแต่พวกหมู่เพิ่นกล้าพวกผู้กล้าเพิ่นเคย

มูลหลวงก็เล้ามูลเก่าแต่อยู่มา

คันเดียนี่ตั้งแต่พวกนางน้อยเจ้าผู้พวกไข่แดง
 พวกทางแพงเจ้าผู้ไข่เหลืองเชิญเอ่ยนำ
 เอ้าจึงว่านำกันเบิ่งเพิ่นเบิ่งถ้ำเบิ่งคู
 คันเดียนี่ขึ้นจะบำเพ็ญไว้ขันคอกไม้เทียนได้ไหวสา
 คันเดียนี่ทางแต่พวกกล้านางเทียมไว้พวกกล้านำเยี่ยมส่ง
 คาโงโค้งกะตรวจส่องมองคู
 คันว่าสาธุเคื่องจว่ามาหมคแล้วเข้าทางหน้ามีคปานฟ้าเข้าทางหลังมีคปานฝน
 สาถวนเข้าคิงกว้านอย่าได้ย่านหลอยเอ่ยนำ...

กลอนลำนี้ใจความว่า เชิญคุณครูบาอาจารย์ที่อยู่เมืองบน ให้ลงมารักษาคณปวยสั๊กหน้อย ถ้ำ
 ลงมาก็ให้ฟ้าครึ้ม ลมมา เชิญท่านผู้กล้าทั้งหลายลงมาทำนายไข้ ตอนนี้ได้จัดเตรียมคอกไม้มาบูชา
 ท่านแล้วขอให้ท่านลงมาตรวจส่องคูบ้าง

เมื่ออัญเชิญเสร็จแล้วอาการของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นก็จะเป็นอาการของคนปกติไม่มี
 การเปลี่ยนแปลงใดๆ แล้วผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่ม ทำการถามกับเทพ เทวดา หรือผี ว่าคนผู้
 เป็นอะไรซึ่งจะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

รูปที่ ๑๑ : แสดงขณะที่ลำเพื่อประกอบพิธีกรรม

ตั้งแต่คนผู้นี้เห็ดชะแล้วเอาสิบ่ทนความคิดฮอดผู้หญิงเข้า
 เห็ดสาแล้วสิบ่ทนความเหงาบ่สิด้วยกัน
 คันเดียวฟากกะสิเจาบ่เลี้ยงเจ้ากะสอยินบ่
 คันเดยวนี่บ่ให้หลบหลายหลีกบ่ให้ป็นหลายความเว้าจั้นๆขันช้อบาดสิเหยา
 เอาเห็ดชะแล้วสอเป็นหลักไม้ขาวบ่เห็ดไปแล้วสิเป็นหลักไม้แก่นบ่
 คันเดยวนี่สิเป็นตึงๆ คือเป็นตอกตะปูบ่
 สิไว้ๆ เจ้าผู้ช่าซางควายคันลูกคกไปหน้าหลานน้อยเต็มโสง
 อันนี้ผู้จักน้ำใส่ขนผู้ใส่อ่างคันสองกล้าใส่โสง
 ได้จ้งมักใจได้จ้งใจหมาเว้าอันนี้บาดสิตายสังไว้คือมาความเก่า
 เอาบาดสิล้มเจ้าผัดหัวหมูนคายนเดยวนี่บาดสิตายเจ้ากะหัวหมูนกลางพวกเข้านางเซาบ่อน
 โยยคนผู้นี้สิบ่ทนความคิดฮอดผู้หญิงสาวบ่เห็ดสาแล้วสิบ่ทนความเหงาบ่คอดสินวยเก่า
 คันซี้คือคอกจกานคันวาวานคือคอกไม้ใจงามคือแวน
 เอาบาดสิล้มเจ้ากะหัวหมูนคายนเดยวนี่บาดสิตายเจ้ากะหัวหมูนทาง
 เอ้อถามอีกก่อนสองทีก่อนถามบาดนี้ผาดเซาแพ้อีหลี
 คันเดยวนี่ได้จ้งมักมากไซ้ละว่าทูนหัวเอี้ย
 คนผู้นี้คันสิได้สังใจหมาเว้า
 เอาสิเป็นหลักไม้ค้ำอยู่บ่
 คันว่าเป็นโชคเพิ่นสิได้เมื่อลุนอยู่บ่คันว่าบุญเพิ่นสิได้เมื่อหน้า
 เอาคันราศีเพิ่นสิอยู่บ่หน้า
 เอาคันว่าความกันเล็กคือป็นป็นเขารักกันเคือคือบาดคือป็นป็นหน้า
 ทางพระพุทธผู้อยู่หอองค์ทางพระสงฆ์ผู้อยู่หอแก้ว
 คันเดยวนี่เขาผู้ลูกเห็นหน้าภวนาทุกเข้าค่า
 เอาคันว่าแก้ดีหน้าคนผู้นี้คันว่าฟากดีตก
 คันเดยวนี่ทางสร้างบกลางแก้ทางสง่าบ่ตึง
 เอาคันว่าแก้ทางข้อมือเวนแก้ทางเคล็ดมือเข้า
 หรือว่าแก้บ่ลงตั้งแต่ปีกลายบ่
 อ้าวคันว่าแก้บ่ตายตั้งแต่ปีก่อนคันสิได้สังใจบ่ตายได้สังใจหมาเว้า
 นำแต่คนผู้นี้คันสิมาเป็นปีมีเสบสว่าง
 เอาจับหมั่นๆ ยืนชันๆ ให้โคยลั้งแม่
 ลมสิโหยหาโหยคัน โคนเจ้าอย่าสุตึงแม่
 ลมพัดโดยหัวเจ้าอย่าไหวเด้อ
 ตั้งแต่พวกหมุ่มนผู้กล้าพวกหัวม้าผู้เคย

ลมพัดค้องหุนาเจ้าอย่าไว
 ลมสิโหยหาโห่ขัน โคนเจ้าอย่าสูติง
 ลมผายเท้ออากาศลมผายฟ้ากะดกบ่ตี
 เออได้สั่งเจ้ามาไวได้สั่งใจหมาเว้า
 คันเดยวันีสองทีแล้วบาดที่สามสำหนึ่ง
 เอ้ออยากได้เสื้อคุมผ้าบาดนี้มากะได้
 มาชอดแล้วอย่าให้เป็ยกคมบาทบาดสิบัน
 คันว่าจันสิเว็ยกกินเพียงเกล็ยงโอยโห่ขบาดนี้
 โอยยามสิโย่คำก้านอย่าสิมี
 คังเม็ยงเล็กอย่าให้ไปนาโอยคังเม็ยงรงบ่ให้ไปตะล่าง
 ตั้งให้คนผู้นี้บ่ให้หมั้นเต็มหวิมีเต็มส่วน
 เอ้อจ้งว่าลมพัดค้องหัวให้เจ้าบ่ไหวบาดนี้
 ลมพัดค้องหัวนาเจ้าบ่ไหว
 ลมสิโหยหาโห่ขัน โคนเจ้ากะบ่ตีง
 ตั้งแต่คนผู้นี้คันบ่ลมพัดค้อง
 คนผู้นี้คันบ่ลมจาไม้
 คันว่าโชคเพ็นสิได้เมื่อลุ่นว่าตี
 บุญเพ็นสิได้เมื่อหน้าราศีเพ็นสิอยู่
 หมู่เงินคำแก้วไหลมาเอ้ออั้ง
 ผุงหมู่ข้างและม้าสิไหลเข้าตะล่างลง
 เอ้อรับใส่เข้าละมัยแก้ว
 ลมพัดค้องหัวให้เจ้าอย่าไหว
 เออสาธุกาสมคำเจ้าว่าทีหนึ่งแล้วทีสองกะเลาตีมว่าตี
 คันว่าแจ่งกะสิก้านว่ากะสิตกว่าตี
 ตั้งแต่คนผู้นี้เออพวกนกเค้า
 คนผู้นี้คันว่าพวกนกเค้า
 คันว่าเฮ็ดสาแล้วสิหน้าขึ้นคือคอกงานว่าตี
 เฮ็ดสาแล้วสิหน้าบานคือคอกไม้ไสงามคือแวน
 เอ้อคันสิเฮ็ดการบ้างคือหนทางแม่เฮาใช้ว่าตี
 เฮ็ดสาแล้วคันสิแจ่งจางปางคือเก็ยงใต้แม่เฮา
 เอ้อคันว่าจับเบ็งคูจับไซฮ้องขาโต้เพ็นฮ้องเบ็งคู
 คันจับฮ้องเบ็งขาเบ็งคู

มาฮอดแล้วตันจับง้าวดวงคมเบ็งคู
 ตั้งแต่คนผู้นี้คันสิได้ข้างปีกมาไซ
 ได้กะตุงมาตายนเลาบ
 เอ้าคันว่าได้กะทายปากกว้าง
 คันเด็ยวนี้พวกสาวนาวแลเศร้ามอง
 โอัยคับจับง้อให้งามจับยามให้ได้
 เอ้าอย่าให้เสียคมพริ่บาดสิมา
 คันเด็ยวนี้อย่าให้เสียคมพริ่บาดสิบัน
 คันสักเฮ็ดบได้ท่อยเค่อมนต์เอัย
 มาฮอดแล้วคันสักน้อยบได้ความละว่า
 นำกันเบ็งเบ็งถ้าละว่า
 คันเด็ยวนี้ขันจ้งบ่าพันไว้
 ขันดอกไม้เสียงไกลไว้ข้าง
 อ้าวตั้งแต่นมนานหล้าตุ้กตาคนเก่ง
 เจ้าอันเป็นแต่น้อยความเว้าขันบ่ท่อย
 เจ้าผู้แสนป็นเปียงสินเคียงเกลี้ยงออยฮอย
 จางศรีน้อยความก้านอย่าสุมี
 คันนำทางคูหลายละว่า
 อ้าวคันปะมาฮอดแล้ว
 โอัยกะนำควายหมูโหลยละว่า
 คันนำแขนนี้่นำนำขานี่ลอน
 คันบได้จักมกกะบ่เอาได้
 เอ้าพลิกเบ็งคู
 มาฮอดแล้วขันจ่าพริ่ดวงคม
 ขันว่าแจ่งสิขาดขันว่าฟ้าสิตก
 คันเด็ยวนี้ครันสร้างบกกบ่าง
 คันส่งบ่ตึงคันสิตุ้มลูกโตได้แห่ง
 คนผู้นี้คันสิตุ้มลูกแหวงได้ตุ้มเวียงวังบ่อนเจ้าได้เจ้าอยู่
 อ้าวคันพระพุทธรผู้ยุดขึ้น
 ขันว่ายกเจ้าให้แดงอยู่คอก
 คันเด็ยวนี้มาแดงเจ้าให้สิ่วผิงงามคือเก่า
 โอัยศรีมายกเจ้าขึ้นพลั่งข้างสองฝ้าย

มาฮอดแล้วค้นว่ายกเจ้าขึ้นหลังพันศอกก็บ
 ค้นมายกเจ้าขึ้นบัดนี้โหนี่ล่างเจ้าว่า
 เอ้าค้นว่ายกเจ้าขึ้นบาดอยู่กลางกายของ
 ค้นบ่ได้ขบเจ้าเป็นเล่นอันนี้บ่ได้เฮ็ดเจ้าเป็นหน้อยท่อยลงมาเป็นตั้ง
 ค้นว่าข่องให้แดงค้นว่าแรงให้สัวผิวงามคือเก่า
 คักบ่ได้สักปึกกะบ่เอาได้
 ค้นบ่ได้ตามใจกะเว้า
 เห็นผู้นี้ค้นว่าเฮ็ดสาแล้วสิเป็นหลักไม้ขาวบ่
 เอ้าเฮ็ดสาแล้วสิเป็นหลักไม้แก่นบ่
 เอ้าสิแมนแน่นตึงๆคือแมนดอกตะปูบ่
 ลมพัดต้องบ่ให้เจ้าอย่าไหวล่ะว่า
 พัดเดี๋ยวนี้ลมพัดต้องหวนาเจ้าอย่าไหว
 ลมสิโหยหาโหยค้น โคนเจ้าอย่าสูตึงแม่
 จับมันยื่นชนให้โศยหลังมนต์เฮ้ย
 ค้นเดี๋ยวนี้ไปไวอย่าสูช้ำดังควาย
 นางสิไปหลายบ้านเกี่ยวพาดหลังเซล่ะว่า
 เออไปหลายเฮือนกะเทียวภูล่ะข้าง
 ค้นว่าไปกินน้ำหลายเฮือนกะว่า
 ไปกินน้ำหลายช่างกะว่าหลัง
 เออเจ้าอย่าเฮ็ดใจฮ้อนชวนเราเล่นหัวคำ
 ยาวๆ ไว้ภูสิไซบ่อนใด
 ค้นปีนี้ค้นดีได้อ้วยหน้าผ่นอวยโสมล่ะว่า
 ค้นฝนตกฟ้ากะเห็นอยู่น่า
 ฟ้าฮ้อฮองพากันเห็นคุณ
 โอ้ยค้นบ่เคยจับดาบคมขาวบ่
 ค้นเดี๋ยวนี้ค้นบ่เคยจับดาบดวงคมบ่
 ค้นบ่เป็นให้เจ้าจินาโกงล่ะว่า
 เอ้าค้นว่าโตไซแก้วให้มันทันดูบาง
 ชันสิได้สร้างบาปมาใช้
 คนผู้ที่ชันสิได้สร้างใจหมาเว้า
 ค้นเดี๋ยวนี้สิบ่ทนความคิดฮอดผู้หญิงสาวบ่
 หรือบ่มียางสิไปน้อยบ่

หรือปมียางฮ้อยโป้ตีนบ่
 คั้นขอควงบ่มีพ้อฮ้อยบ่
 คนผู้นี้คั้นขोन้อยบ่มีพ้อพินบ่
 คั้นปัดโตนชอยขนาดนี้
 คั้นว่าเราโตนคุ่ม
 หรือว่าเลาจับหัวจุ่มขุมตุ้มการเห็บคมี้อบ่
 พอกันเด้อคือปีกแมงทับ
 หลับกันเด้อบาดคือปีกแมงดา
 จับกะดั่งกุมหน้าฮ้านกันลงคือหมู่
 คั้นเดีวนี้หรือบ่ขอมเป็นแล้งฝ้ายพ้องแดงนำหมู่บ่
 เอ้อศรีบ่ทนความคิดกับต่อผู้หญิงเจ้า
 คั้นเดีวนี้สิบ่ทนความหนาวชินวณั่งเป็นจิงสิบ้านกะสิเงิงบาดนี้
 เป็นสิเบ็งกะสอฮู้คั้นชายบั้งแม่บ้านคั้นชายบาดแม่บวง
 คั้นเดีวนี้เหลียวเห็นลำไม้ขาดฮาวไม้แก่น
 คั้นว่าแกสิขาดคั้นวาฟาดสิตกว่าดี
 คั้นสิตกคือเปลือกปกอกคั้นสิลอกคือเปลือกเปือย
 คั้นตรงจิดพื้นซี้ได้คั้นตรงใจพื้นคือเก่า มนต์เอ๊ย.....นา....

กลอนลำนี้ใจความว่า ที่เชิญลงมาไมใช่จะมาลบหลู่หรือมาข่มเหงท่าน แต่อยากให้ผู้ช่วยคน
 ผู้นี้เปรียบเหมือนไม้แก่นที่กำลังจะหัก ซึ่งคนผู้นี้เขาใจไม่ดี ร้อนๆหนาวๆไม่รู้เป็นไร จึงอยากให้ผู้
 ช่วย ให้ลงมาจับไขบ่อกด้วย คนผู้นี้จะมีโชคหรือเปล่า หรือเป็นเพราะว่ามีผู้หญิงที่คิดถึงไข
 ไหม ถ้าไม่ใช่ก็ให้ไขล้ม จะถามอีกครั้งแต่ให้มาลงที่ดาบถ้าใช่ก็ขอให้ตั้งได้ ถ้าไม่ใช่ก็ขอให้ล้ม

รูปที่ ๑๒ : แสดงการตั้งไข่

๓. เขิญขวัญ หรือเรียกขวัญ

เป็นการเรียกขวัญของผู้ป่วยให้กลับเข้ามา ซึ่งพร้อมกันนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะอวยพรด้วย โดยในขั้นตอนดังกล่าวนี้ผู้ประกอบพิธีใช้กลอนลำต่อไปนี้

...เข้าคันทว่าสาธุเคื้อคันทว่ามาฮอดแล้วมาฮิมาคันทนำขวัญกะได้

คันทขวัญฮ่ายสิปคหนึกะคายคันทขวัญฮ่ายสิปคหนึ

คันทว่าฟ้าทางโค้งมือเวนน้าจ้งเป็นมือเข้า

บ่เป็นคันทว่าบ่พันคันทแก่ง

คันทว่าคันทไปหน้าก็ปกตกเกล้าลงเขาเขียว

เข้าคันทขวัญคันทสิกวกเขาจะคายขวัญคันทสิกวกเข้าเจ้าลงมาค้อ

คันทเดียวนี้มาใส่ซี้เขาหน้ามาใส่ผ้าเขาลาวก

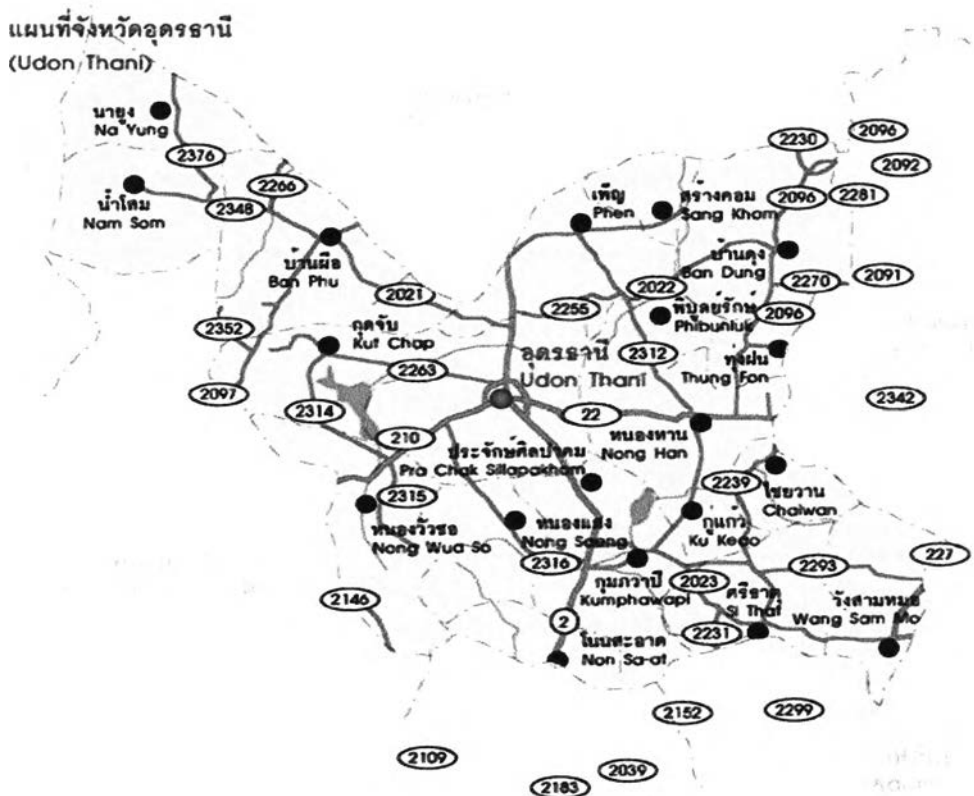
คันทแต่สามสิบสองกวกไปหน้าห้าสิบหกกวกไปหลัง

มาเข้าคิงกะบ่ให้เหม็นสาบมาเข้าคอบบ่ให้เหม็นกูย...

มาฮอดแล้วคันทปากให้เป็นนายโทคันทเบอร์กะให้เป็นนายร้อย

เออให้มีสาวสำน่อยเคียงข้างอย่าให้ลา

๔. จังหวัดอุดรธานี

รูปที่ ๑๓ : แสดงแผนที่จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลพิธีกรรมผีฟ้า ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองไผ่ ตำบลหนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ในวันศุกร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ พิธีเริ่มประมาณ ๐๕.๓๐ น. เป็นต้นไป โดยบรรยากาศในวันนั้นเป็นบรรยากาศของญาติพี่น้องและคนในละแวกบ้าน รวม ๑๒ คน ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ครึกครื้นมากเนื่องจากบ้านนั้นมีพี่น้องกันมาก ต่างคนต่างช่วยกันเตรียมของต่างๆ ที่จะใช้ในพิธีกรรม ผู้ป่วยในวันนี้มีอาการป่วยปวดเมื่อยไปทั้งตัวและรู้สึกใจไม่ค่อยดี จึงอยากให้นางมนุ พระเจริญ ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมช่วยรักษา โดยเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมดังต่อไปนี้

ข้าวสารเหนียว	๓	ถ้วย
ชวย	๘	อัน
ไข่ไก่	๑	ฟอง
เหล้าขาว	๑	ขวด

ถาดข้าว	๑	ถาด
ผ้าขาว	๑	ผืน
เสื้อผ้าของผู้ป่วย	๑	ตัว
เทียนง่า	๑	เล่ม
เทียนเล็ก	๑๐	เล่ม
เทียนพื้นเป็นกรวย	๑	เล่ม
จาน	๑	ใบ
ถ้วยใส่ข้าวสาร	๑	ใบ
ขันใส่น้ำดื่ม	๑	ใบ
ฝ้ายผูกแขน	๒	ใจ
เงินโบราณ		

ดอกหรือใบต้นขิก (นารี)

การจัดวางเครื่องคายของจังหวัดอุดรธานีนั้นกระทำโดย เอาผ้าขาวมารองในถาดข้าวแล้ว ใช้ข้าวสารดวงใส่ถ้วย ๒ ถ้วย แล้วเทใส่ถาดจากนั้นให้ดวงข้าวสารอีก ๑ ถ้วย แล้วเอามาวางไว้ กลางถาด แล้วนำชวยซึ่งทำจาก ใบขนุนม้วนเป็นกรวยแล้วใส่ใบหรือดอกของต้นไม้ชื่อนารี ในที่นี้ชาวบ้านเรียกว่า ดอกขิก และใส่เทียนไปในชวยอีก ๑ เล่ม ต้องทำทั้งหมด ๘ ชุด แล้วนำ ชวยทั้ง ๘ ชุด ไปปักลงในถ้วยที่ใส่ข้าว ซึ่งแบ่งปักข้างละ ๔ ชุด แล้วนำไขไก่มาไว้ตรงกลาง ถ้วย แล้วเอาเทียนง่าปักทางฝั่งซ้ายของถ้วย และเทียนพื้นกรวยนั้นปักทางฝั่งขวาของถ้วย แล้ว นำเงินโบราณมาปักฝั่งซ้ายของถ้วยอีกเช่นกัน จากนั้นก็นำจานที่เตรียมไว้มาทำขันห้า คือเอาใบ ของต้นนารี จำนวน ๕ คู่ และเทียนอีก ๕ คู่ มาวางไว้ในจานแล้วเอาไปวางบนถาดเช่นเดียวกัน ซึ่งจะวางอยู่ข้างบนใกล้ๆกับถ้วยที่ใส่ข้าวเตรียมไว้ก่อนหน้านั้น แล้วนำใบหรือดอกของต้นขิก (นารี) อีก ๘ คู่ มาวางบนข้าวที่อยู่ในถาด และนำเสื้อผ้าของผู้ป่วยมาวางด้วยเช่นกัน ส่วนเหล้า ขาวก็นำมาตั้งไว้ข้างด้านใดด้านหนึ่งของถาด เช่นเดียวกับขันใส่น้ำดื่ม และสุดท้ายก็นำฝ้ายที่ เตรียมไว้มาวางรอบๆ ถาดซึ่งฝ้ายนั้นจะอยู่ในถาด ดังจะแสดงในภาพต่อไปนี้

รูปที่ ๑๔ : แสดงการจัดวางเครื่องประกอบพิธีกรรมผีฟ้าจังหวัดอุดรธานี

รูปที่ ๑๕ : แสดงบรรยากาศในพิธีกรรม

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

เมื่อจัดแจงเครื่องประกอบพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว ลำดับต่อไปก็จะเป็นขั้นที่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นเริ่มประกอบพิธีโดยที่จะนั่งอยู่ที่หน้าเครื่องประกอบพิธีหันหลังให้กับผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วย และก็จะเริ่มเชิญผี หรือเทวดาลงมาปิดเป่า ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกคือ การเชิญเทพหรือผี และกลอนคำที่ใช้ในพิธีกรรมของจังหวัดอุดรธานี เป็นภาษาไทย เพราะเนื่องจากหมู่บ้านในแถบ ตำบลหนองหญ้าไซ ส่วนมากเป็นหมู่บ้านของชาวภูไท

๑. เชิญเทพ หรือผี

กลอนคำที่ใช้ขั้นตอนของการเชิญเทพ หรือผี มีดังต่อไปนี้

ลงมาแล้วละให้ดูล่าบข้าง

ลงมาแล้วอย่าให้ตาหลับใหญ่

ชั้นเห็นนั่นก็มาแต่ได้ไทเฮาแต่

ชั้นเห็นละก็มาเล่นไว้

อันดอกไม้มาเอาไหว้หมู่เฮ่า

มากะมาสูมา

ก็แล้วชะเจ้าไปอยู่ไหน

ก็แล้วใจเจ้าไปอยู่ใฝ่

ก็แล้วให้เจ้าล่ำเบ็งคูไทยเฮา...

กลอนคำนี้ใจความว่า ลงมาแล้วก็ให้มาดูรอบข้าง อย่ามาทำตาใหญ่ให้ตกใจ ถ้าเห็นดอกไม้บูชาเครื่องต่างๆ ก็ให้รีบลงมา ให้มาล่าบอก

๒. บอกเหตุที่เชิญ

ในขั้นตอนนี้ก็เป็นการบอกเหตุของการเชิญเทพ หรือผี ให้ลงมารักษา โดยจะบอกสาเหตุโดยที่อาจจะบอกเป็นอาการป่วยของผู้ป่วย หรือเหตุอย่างอื่น ซึ่งก็แล้วแต่กรณีของการป่วย แต่ในที่นี้ผู้ประกอบพิธีใช้กลอนคำเกี่ยวกับการบอกอาการป่วย โดยการใช้กลอนคำต่อไปนี้

...โอ้ยได้เจ็บปวดไข้นาวในมันบ่ช่วงแท้เหล่า

โอ้ยได้ให้เจ้าจับเจ้าส่องว่าเป็นจ้งได้แท้เหล่า

โอ้ยได้ให้เจ้าลงมาเป็นจ้งได้กะให้เว้าให้เจ้าจาดอกเหล่า

มาเด้อจ้งค้อยว่าสิเชื่อคำเจ้าว่าดอกเหล่า

โอ้ได้เป็นจ้งได้เป็นจ้งได้คือมาป่วยแท้เหล่า

กลอนลำนี้ใจความว่า ไม่รู้ว่าเป็นอะไร เจ็บป่วยเป็นไข้ไม่สดชื่น อยากให้ท่านช่วยดูช่วย
ส่องให้ดูว่าเป็นยังไง ขอให้ท่านลงมาบอกกล่าวว่าเป็นเพราะสาเหตุใด

๓. การทำนาย เสี่ยงทาย

เป็นการใช้กลอนลำเพื่อทำนายหาเหตุที่ทำให้เจ็บป่วย ไม่สบาย โดยขั้นตอนนี้จะใช้ไข่มุข
และข้าวสารเป็นสื่อในการทำนายโดยการนำข้าวสารหนึ่งหยิบแล้วมาวางบนไข่มุข สังเกตดูว่ามีข้าวติด
ไข่มุขหรือไม่ ถ้ามีหรือไม่มีข้าวติดไข่มุขผู้ทำนายจะทำการบอกว่าเป็นไปตามคำที่ถามไว้หรือไม่ และม
ีการทำนายอีกอย่างคือ การนับเมล็ดข้าวสารว่าจะออกคู่หรือคี่ โดยที่จะหยิบข้าวสารออกมาหนึ่ง
หยิบเล็กๆ แล้วเอามาคูที่มีมือแล้วนับว่าเป็นคู่หรือคี่ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็นร่างทรงอีกเช่นกันว่าจะเอา
จำนวนไหนเป็นจำนวนที่จะเป็นคำทำนายเช่นกัน และใช้กลอนลำต่อไปนี้เพื่อสื่อสารกับเทพ หรือ
ผี เพื่อให้บอกการทำนาย

...โอ้ได้แม่นผีมาจองบ่หล่า
โอ้ได้เฮ็ดจังได้สิได้เซาบ่หล่า
โอ้ยเดให้เจ้าลงมาเบ็งดู
โอ้ยเดให้เจ้าลงมาล่ำเบ็งดูหล่า
โอ้ยเดขาดเหลืออีหยังจ้งค้อยเว้ากะด้าย
โอ้ยเดเขากะบ่ได้มากอดผีกะบ่ได้มาของต้นบ่
เจ้าเอ๋ยเจ้ากะล่ำเบ็งให้ฮู้ดอกหล่า
โอ้ยเดให้เจ้าลงมากินข้าว
ขันเจ้ามาให้เจ้าลงมากินมา
พากันลงมากินข้าว
มากะลงสุมา
ลงมาแล้วอย่าเฮ็ดพุงลามข่าม
ลงมาแล้วอย่าเฮ็ดตาหลับใหญ่
อยู่ไสก็ให้มาแท้ได้ไทเฮาเอ๋ย
กินละเข้ามาเล่นไป
อันดอกไม้เขามาไหว้หมูเฮา
โอ้ยเดเจ็บป่วยไข้หนาวในมันบ่สว่างแท้หล่า
โอ้ยเดเจ็บปวดหื้อได้บ่สัมบายแท้หล่า
โอ้ยเดเจ้าจับข้าวหล่า
โอ้ยเดให้เจ้าบายข้าวเสก

โยัยเด่เจ็บปวดใช้หนวโนๆไข่มพางแท้หน่อ
 โยัยเด่เจ็บเหือได้บ่สับบายแท้เด่
 โยัยเด่เจ้าได้จับข้าวจา
 โยัยเด่เจ้าได้บายข้าวเสก
 เห็นข้าวละมันเป็นได้หล่า
 กวาดเข้าละมันเป็นเหือได้ไทยเฮา
 โยัยเด่ผีโสบได้มาหาผีนาบได้เข้ามาใกล้บ่
 โยัยเด่คนกับผีบ่ได้อยู่กันบ่เด่
 โยัยเด่ผีโสบเขากระบได้จ้องผีของเขากะบได้จ้องบ่เด่
 โยัยเด่เขาใจดีปานแม่น้ำสร้างเขาใจกว้างปานแม่น้ำท่องนี่ดอก
 มาเดือเห็นละจ้งค้อยเว้ามาละจ้งค่อนจาดอกหล่า
 โยัยเด่คั่นบ่แม่นจริงแท้ความคือเก่าดอกหล่า
 โยัยเด่คั่นบ่แม่นชะแท้ให้คือความเว้าเก่าสันหนา
 ขาดเหลือจ้งค่อนเว้าความเก่าจ้งเว้าว่าสันหนา
 โยัยเด่คั่นบ่แม่นชะแท้ป็นหาดอกหนาปิดตาจ้งเว้าต่อชะหนา
 โยัยเจ้าเดือเจ้าหมายหามันหมายมันจนถูกแกนสันบ่
 โยัยเด่เจ้าฝันหมายฝันจ้อกับเพิ่นนี้สันถ่อะ
 โยัยเด่คั่นบ่แม่นแท้วยถึงมาเว้าต่อชะหล่า

กลอนลำนี้ใจความว่า เป็นเพราะผีมาทำ หรือเป็นเพราะผีจะมาขอยู่ด้วยไซ้ไหม หรือมีผี
 จ้องจะเอาชีวิตหรือเปล่า ท่านผู้ใจกว้างใจใสเหมือนน้ำให้ท่านบอกด้วย ข้าวตอกดอกไม้ก็เอามา
 บูชาท่านแล้วขาดเหลืออะไรก็ให้ค้อยๆ บอก

รูปที่ ๑๖ : แสดงการทำนายโดยการนับเมล็ดข้าวสาร

รูปที่ ๑๗ : แสดงการทำนายโดยใช้ข้าวสารวางบนใจ

ขั้นตอนและกลอนลำทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นนั้นเวลาประกอบพิธีนั้นจะลำต่อกันไปเรื่อยๆ โดยที่จะลำคล้ายกับเสียงแคนที่บรรเลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีจะลำในกลอนลำที่เหมือนกันแบบนี้สลับกันไป ๓ ครั้ง เพื่อเป็นการทำซ้ำ และดูว่าเป็นอย่างไรว่าไว้ตอนแรกหรือไม่ โดยที่จะทำการเสียงทาบโดยใช้ข่าวสารทุกครั้งที่มีการลำ ฉะนั้นจึงไม่มีกลอนลำอย่างอื่นนอกจากกลอนที่ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปในพิธีกรรมนี้

ในการประกอบพิธีครั้งนั้นผู้ป่วนนั้นป่วนเพราะมีผีฟ้าจะมาให้การสืบทอด เนื่องจากบิดาของผู้ป่วนเป็นผีฟ้ามาก่อน เมื่อบิดาเสียชีวิตผู้ป่วนจึงไม่รับการสืบทอดที่จะเป็นผีฟ้า ผีฟ้าจึงมาทำให้เจ็บป่วยเพื่อต้องการให้ผู้ป่วนนั้นรับการถ่ายทอดผีฟ้า สุดท้ายแล้วผู้ป่วนก็ต้องรับการสืบทอดผีฟ้าเพื่อไม่ให้ตนเจ็บป่วยอีก

ลายแคนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมผีฟ้าและระเบียบวิธีการบรรเลง

จากการสัมภาษณ์นายจร บราณเดช ซึ่งเป็นหมอแคน เกี่ยวกับการใช้ลายประกอบพิธีกรรม ได้ความว่า ลายที่ใช้ในพิธีกรรมนั้นที่ใช้ก็คือ ลายภูไท ซึ่งจะใช้ในการประกอบพิธีกรรม โดยที่เมื่อเริ่มพิธีนั้นจะต้องเป่าแคนนำก่อน จากนั้นผู้ประกอบพิธีจะลำตามเสียงแคน การเป่าแคนจะเริ่มตั้งแต่การเชิญเทพจนกระทั่งเสร็จพิธี เพื่อให้ผู้ที่ประกอบพิธีนั้นสามารถประกอบพิธีไปได้เช่นกัน ซึ่งถ้าไม่เป่าหรือถ้าไม่มีก็จะไม่สามารถประกอบพิธีได้ และผู้ที่เป่าผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นก็ไม่สามารถลำออกมาได้เนื่องจากไม่มีเสียงแคน และผีหรือเทวดาก็จะไม่ลงมา และการทำนายนั้นก็จะไม่สามารถทำนายนได้เนื่องจากผีหรือเทวดาไม่ลงมา

งอบ	๑	ใบ
ผ้าจีน	๑	ผืน
ผ้าแพรวา	๑	ผืน
ดาบ	๑	คู่
เหล้าสาโท หรือเหล้าขาว	๑	ขวด
ง่า	๔	อัน
เงินโบราณ	๑	คู่
บังหลัง	๑	อัน
ดอกกลั่นทม		
เทียนเล่มใหญ่พันด้วยฝ้ายสีต่างๆ		
ขันใส่น้ำดื่ม		
ขันโตก		
ฝ้ายผูกแขน		
ยาสูบ		
ของรักษาซึ่งทำมาจากไม้ขนุน		
หมาก พลู		

ของเล่นต่างๆ ได้แก่ ธนู มีด ซ้าง ม้า ไม้เท้า ไม้เส้ เรือ

การจัดเครื่องประกอบพิธีนั้นจะทำโดยนำข้าวสาร ๒ ถ้วยเทลงผ้าขาวที่ปูไว้ในขันโตก แล้วเอาข้าวสารอีก ๑ ถ้วยมาวางข้างบนอีกที แล้วนำชวยมาปัดข้าวสารในถ้วยแบ่งออกข้างละ ๔ อัน ดอกไม้สีก็แบ่งเป็นข้างละสี แล้วเอางามาปัดเรียงกันตรงกลางด้วย เสร็จแล้วจึงเอาไขไก่ ๒ ฟองมาวางบนข้าวสาร แล้วเอาเงินโบราณมาปัดอีกที จากนั้นเอาฝ้ายผูกแขนมาล้อมด้วยอีกที ข้างหลังของเครื่องประกอบพิธีนั้นจะมีแผ่นดอกसानเป็นรูปสี่เหลี่ยมตั้งอยู่ข้างหลังซึ่งก็คือบังหลังเพื่อเอาไว้เป็นฉากเปรียบเหมือนหิ้งบูชา ส่วนอย่างอื่นที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวมานั้นก็จะวางไว้รอบตัวผู้ประกอบพิธีเพื่อความสะดวกในการหยิบจับ

รูปที่ ๑๙ : แสดงการจัดวางเครื่องมือใช้ประกอบพิธี

รูปที่ ๒๐ : แสดงบรรยากาศในพิธี

การประกอบพิธีนี้สถานที่ประกอบพิธีนั้นจะอยู่บริเวณลานกว้างซึ่งจะสร้างที่บังแดด ซึ่งสร้างคล้ายกับศาลาให้ผู้ร่วมพิธีทุกคนและผู้ที่เป็นเจ้าภาพนั้นก็จะมีที่นั่งอยู่หน้าสุดซึ่งจะยึดเอาทิศใดทิศหนึ่งเพื่อนั่งประกอบพิธี และเมื่อได้ที่ประกอบพิธีแล้วต่างคนก็จะเอาเครื่องใช้ของตนมาวางเรียงกัน ซึ่งทุกคนนั้นจะวางไว้ติดๆ กัน และพิธีนี้จะกระทำกันเป็นเวลา ๒ วัน ๑ คืน

ขั้นตอนและกลอนลำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมผีฟ้าของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นเป็นพิธีกรรมการเลี้ยงผีฟ้าหรือเรียกภาษาชาวบ้านว่า “เลี้ยงผีลงช่วง” ซึ่งเป็นพิธีที่จะกระทำในเดือนสาม เดือนสี่ออกใหม่ ซึ่งหมายถึงต้นเดือนสี่ เพื่อเป็นการเลี้ยงผีเลี้ยงของรักษาสำหรับผู้ประกอบพิธีผีฟ้าทั้งหลาย ซึ่งการเลี้ยงนี้จะมีการกำหนดว่าใครจะเป็นเจ้าภาพในการจัดงานซึ่งจะมีผู้ประกอบพิธีร่วมเป็นเจ้าภาพนั้นประมาณ ๕ - ๑๐ คน โดยทั่วไปซึ่งจะมากหรือน้อยกว่านี้ก็ไม่ได้แล้วแต่ความพร้อมของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี และในพิธีกรรมนี้จะมีผู้มาร่วมพิธีมากมายซึ่งผู้มาร่วมพิธีนั้นก็จะเป็นลูกศิษย์ของผีฟ้าทั้งนั้น ซึ่งขั้นตอนการประกอบพิธีนั้นไม่มีอะไรมากมายเพียงแต่เชิญผีลงมาประทับร่างหรือเข้าทรงแล้ว ซึ่งหลังจากที่มีผีเข้ามาในร่างของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีแล้วบางคนก็จะขึ้นไปทั้งตัว โดยจะสังเกตจากมือที่ถือขัน ๕ อยู่จะสั้น ส่วนสั้นมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับฤทธิ์ของผีแต่ละตน บางคนถึงกับกระโดดก็มีหรือบางคนก็ลุกขึ้นมาฟ้องรำ ทำท่าทางประหลาดๆ ให้ผู้ร่วมพิธีได้เห็น ซึ่งต่อจากนั้นแล้วก็จะมีการพูดคุยกับลูกศิษย์โดยเมื่อผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นมีผีมาเข้าแล้วก็จะหันหน้ามาคุยกับญาติของผู้ประกอบพิธีหรือว่าผู้ที่เป็นลูกศิษย์ ลูกศิษย์ก็จะรินเหล้าขาวหรือเหล้าสาโทให้ดื่มเพื่อเป็นการแสดงความเคารพซึ่งการดื่มเหล้าของผีนั้น บางครั้งก็ใช้การดมหรือบางรายก็ดื่มโดยไม่มีที่ท่าว่าจะเมาแม้แต่เล็กน้อย บางครั้งผีที่อยู่ในผู้ประกอบพิธีก็จะถามถึงญาติหรือลูกศิษย์เมื่อผีถามถึงใครคนนั้นก็ต้องมาทำความเคารพและมีการกระทำอย่างหนึ่งคือเป็นการเอาอาหารให้กับสิ่งที่เป็นพาหนะของผี ซึ่งการกระทำอย่างนี้เรียกว่า “กินข้าวหวานงานข้าวแซบ” ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อให้อาหารแก่พาหนะของผีที่นั่งลงมาหรือขี่ ลงมา โดยสิ่งที่นำมาทำอย่างนั้นก็คือข้าวต้มมัดโรยน้ำตาลกับมะพร้าว ซึ่งเวลาทำให้ผู้ที่เป็นญาติพี่น้องของผู้ประกอบพิธีหรือว่าลูกศิษย์นั้นก็จะมีเอาข้าวเหนียวกับข้าวต้มทำเป็นคำๆ แล้วเอาใส่จานแล้วจะมีการสนทนากันระหว่างกันและกัน หลังจากนั้นก็จะเป็นการรับขัน ซึ่งการรับขันนี้เป็นการสืบทอดการเป็นผีฟ้าซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อของการสืบทอดต่อไป และหลังจากนั้นก็จะมีของศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีมีไว้หรือที่เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า “ของรักษา” นั้น เอามาเล่นน้ำซึ่งจะมีอ่างน้ำหรือโอ่งน้ำไว้ด้านหลังปะรำพิธี และไม้แคของรักษาเท่านั้นที่จะต้องเอามาเล่นน้ำยังมีสิ่งของอีกมากมายซึ่งจัดอยู่ในเครื่องประกอบพิธีที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็นำออกมาเล่นเช่นเดียวกัน เช่น เทียน คาบ พัด ช้าง เป็นต้น ซึ่งในการเล่นนั้นจะเดินรอบอ่างน้ำหรือโอ่งน้ำ ๓ รอบ โดยในขณะที่เดินนั้นก็มีการเล่นน้ำไปด้วย และขณะที่เล่นอยู่นั้นก็จะมีพิธีไปตามจังหวะเสียงดนตรีซึ่งจะบรรเลงไป

เร็วยกกว่าการเล่นจะเสร็จหรือเสร็จพิธีทุกอย่าง และเมื่อเสร็จพิธีทุกอย่างแล้วทุกคนก็จะเก็บของกลับบ้านของคน

กลอนลำที่ใช้ในพิธีกรรมผีฟ้าของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น ในพิธีกรรมลงวงเลี้ยงผีนี้ จะใช้กลอนลำหรือการลำน้อยมาก ส่วนมากนั้นจะเป็นการฟ้อนรำมากกว่า จึงไม่ค่อยที่จะมีกลอนลำปรากฏในพิธีนี้ แต่พอจะอยู่บ้างก็เป็นการสนทนาระหว่างผีที่อยู่ในผู้ประกอบพิธี ซึ่งเป็นการลำที่เรียกว่า ลำล่อง ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๒

รูปที่ ๒๑ : แสดงการเรียกผีให้มาลงมา

ลายแคนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมผีฟ้าและระเบียบวิธีการบรรเลง

ลายที่ใช้ในการประกอบพิธีนี้ได้แก่ ลายประเภท ลายลำเพลิน เดี่ยวต่างๆ หรือเพลงหมอลำที่มีจังหวะสนุกสนาน ซึ่งคุณเนตร นนศิริ ผู้บรรเลงได้กล่าวว่า “ในพิธีนี้ไม่ค่อยมีแบบแผนในการบรรเลง ใครคิดอะไรออกก็บรรเลงนำออกมาก่อนแล้วที่เหลือก็ตามกันไป การใช้เพลงนั้นก็ เป็นเพลงที่เขาสนุกสนานเพราะจะได้ฟ้อนรำได้”

ในการบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมนี้เป็นการบรรเลงหมู่ เนื่องจากมีคนเข้าร่วมงานมากมายจึงไม่สามารถบรรเลงคนเดียวได้เพราะเสียงคนที่มาร่วมงานนั้นอาจจะทำให้ไม่ได้ยินเสียงดนตรีจึงจำเป็นต้องบรรเลงหมู่

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงในพิธีกรรมนี้ได้แก่ แคน พิณ ฉิ่ง ฉาบ หม้อ

รูปที่ ๒๒ : แสดงเครื่องดนตรีประเภท แคน

รูปที่ ๒๓ : แสดงเครื่องดนตรีประเภทพิณ

รูปที่ ๒๔ : แสดงเครื่องดนตรีประเภทหม้อ

เครื่องดนตรีประเภทหม้อนี้ มีลักษณะเป็นหม้อก้นตื้น ทำด้วยโลหะ เวลาที่จะบรรเลงจะมีแผ่นสังกะสีที่ทำจากฝาปิ๊บที่ตัดออกจากปิ๊บ แล้วใช้ตีกับหม้อ โดยการตีนั้นจะตีในจังหวะฉีก ซึ่งเครื่องดนตรีประเภทนี้สามารถเล่นได้ทุกคน และผู้ที่เข้าร่วมพิธีก็สามารถตีได้

๖. จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ ๒๕ : แสดงแผนที่จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลพิธีกรรมผีฟ้าของจังหวัดขอนแก่นในวันอังคารที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๘ บ้านป่าหม้อ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งในวันนั้นมีผู้ที่มาร่วมพิธีเป็นจำนวนมากเนื่องจากในหมู่บ้านนั้นมีลูกศิษย์ของผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีที่เคยรักษาหายมาก่อนมาร่วมพิธีด้วยเพื่อแสดงความเคารพแก่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีและผีที่อยู่ในร่าง

ผู้ป่วยที่จะทำการรักษาในวันดังกล่าวนี้มีอาการป่วย ปวดหัวไม่หาย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจจะป่วยเป็นไมเกรนก็อาจจะเป็นไปได้ และผู้ที่จะทำการรักษาหรือผู้ที่จะประกอบพิธีกรรมการรักษาชื่อ นางดาว พานโน ในการประกอบพิธีในวันนั้นผู้วิจัยไม่ได้เห็นในส่วนของเครื่องประกอบพิธีแต่จากการสังเกตของผู้วิจัยและการถามจากผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีแล้ว เครื่องที่ใช้ประกอบพิธีนั้นประกอบไปด้วย

ถาดข้าว	๑	ถาด
ข้าวสาร	๑	ถ้วย
ถ้วยใส่น้ำ	๑	ใบ
ขันใส่น้ำดื่ม	๑	ใบ
ไข่ไก่	๒	ฟอง
จาน	๒	ใบ
กรวยใบตองเล็ก	๔	กรวย
เหล้าขาว	๑	ขวด
ผ้าขาว	๑	ผืน
ผ้าจีน	๑	ผืน
กระจกส่อง	๑	บาน
หวี	๑	อัน
ดอกจำปาขาว (ถิ่นทม)	๑๕	ดอก
เงินเหรียญบาท	๔	เหรียญ
ยาสูบใบตอง	๘	มวน
ว่านหอม	๗	แวน
ซี่ผึ้ง	ตามสมควร	
แป้งดินสอพอง	ตามสมควร	
เทียนเล็ก	จำนวนหนึ่ง	
หมาก พลู	ตามสมควร	
ฝ้ายผูกแขน	ตามสมควร	

การจัดเครื่องประกอบพิธีนั้นจะกระทำโดย นำกรวยใบตองมาใส่เทียนเล็ก ๑ คู่ และใส่ดอกจำปาขาว ทำอย่างนี้กับกรวยใบตองอีกสามกรวย จากนั้นก็ทำเชี่ยนหมากอีก ๖ อัน แล้วนำถ้วยที่ใส่น้ำแล้วเอาขมิ้นขาวที่ฝานเป็นแวนใส่ลงในน้ำตามสมควรเพื่อทำเป็นน้ำหอม ต่อจากนั้นก็เป็นการทำขันแปด ทำโดย เอาเทียนเล็ก ๘ คู่ เชี่ยนหมาก ๒ คู่ ยาสูบใบตอง ๔ มวน ฝ้ายขาว และเครื่องประกอบเกี่ยวกับเชี่ยนหมาก จากนั้นนำมาวางในจานที่เตรียมไว้ เสร็จแล้วนำดอกจำปาขาวอีก ๕ คู่ มาเรียงใส่จานอีกใบที่เตรียมไว้เช่นกัน จากนั้นก็นำถาดข้าวมาจัดเครื่องประกอบพิธีที่เหลือโดยการจัดจะวางกรวยใบตองที่ทำไว้แล้ว เรียงกัน ๔ กรวย แล้วนำข้าวสาร ๑ ถ้วยมาเทลงในถาดแล้วนำไข่ไก่ ๒ ฟอง มาวางบนข้าวสารที่อยู่ในถาด แล้วนำถ้วยน้ำหอมที่เตรียมไว้มาวางบนกลางถาด แล้วแบ่งถาดออกเป็นสองฝั่ง แล้ววางเชี่ยนหมากไว้ข้างละ ๒ อัน พร้อมกับเครื่องประกอบเชี่ยนหมาก แล้วนำยาสูบใบตองมาวางไว้ข้างละ ๒ มวนเช่นเดียวกัน แล้วนำ

คินสอพองมาวางไว้ทั้งสองฝั่งเช่นเดียวกัน จากนั้นนำกระดาษเปล่าตัดเป็นสี่เหลี่ยมเล็กพอสมควร จำนวนสี่แผ่นแล้วเอาขี้ผึ้งและนวดทาปาก มาวางบนกระดาษนำมาวางทั้งสองข้างเช่นเดียวกัน ส่วนเงินเหรียญนั้นให้แบ่งข้างละ ๒ บาท โดยวางไว้ข้างกรวยทั้งสองข้าง ขันใส่น้ำคั้นนั้นจะวางไว้ข้างซ้ายของถาดข้าว กระจก หวี ผ้าจั้น และผ้าขาวจะวางไว้ด้านบนขวาของถาด งานขันแปด วางไว้ด้านล่างขวาของถาด งานใส่ดอกไม้ นั้นจะวางไว้ตรงกลางซ้ายของถาด และสุดท้ายคือเหล้าขาว จะวางไว้เหนือถาดเล็กน้อย ส่วนแป้งคินสอพองที่เหลือและขี้ผึ้งที่เหลือก็จะวางไว้ใกล้กับผู้ที่ เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อเอาไว้ทาก่อนที่จะทำพิธี และบุคคลอื่นที่มาร่วมพิธีก็จะสามารถนำแป้งหรือขี้ผึ้งนี้มาทาได้ เมื่อจัดเสร็จจะได้ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ ๒๖ : การวางเครื่องประกอบพิธีกรรมผีฟ้าของจังหวัดขอนแก่น

ก่อนที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงลำดับขั้นตอนพร้อมกับกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธี ผู้วิจัยขออธิบายขั้นตอนและการปฏิบัติของผู้ประกอบพิธีกรรมอย่างคร่าวๆ ก่อน เพื่อความเข้าใจ กล่าวคือ ก่อนที่จะทำการเริ่มพิธีนั้นผู้ที่ เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะนำแป้งคินสอพองมาทาหน้า แล้วเอาขี้ผึ้งมาทาปาก แล้วส่งขี้ผึ้งให้กับหมอแคนโดยที่หมอแคนเอาขี้ผึ้งไปทาที่ศีรษะ แล้วที่เข้าร่วมพิธีที่เป็นผู้ช่วยของผู้ประกอบพิธีก็จะเอาดอกไม้ไปหนีบกับแคนที่จะใช้เป่าเพื่อบูชา จากนั้นผู้ที่ เป็นผู้ประกอบพิธีก็ส่งเทียนให้ผู้ช่วยนั้นจุดให้แล้วเอามาคั้งไว้กับขอบถาดที่วางเครื่องประกอบพิธี จากนั้นจะเอางานที่ใส่ดอกไม้ นั้นยกขึ้นเหนือศีรษะแล้วอธิษฐาน และยกถาดที่วางเครื่องประกอบพิธี

ขึ้นเพื่ออธิษฐานเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้นก็จะเริ่มล่า โดยจะว่าด้วยการเชิญผีเทวดาลงมา เมื่อว่าได้ สักพักก็ทำการเทเหล้าใส่แก้วเพื่อเป็นถวายให้แก่ผีเทวดาที่ลงมา แล้วก็ล่าต่อไป ซึ่งผู้ที่เป็นผู้ ประกอบพิธีนั้นไม่มีอาการใดๆ เปลี่ยนแปลง จะนั่งล้าอยู่หน้าเครื่องประกอบพิธีตลอด เมื่อล่า ต่อไปอีกสักพักก็จะส่งเหล้าที่เทลงในแก้วนั้นขึ้นให้กับผู้ร่วมพิธี โดยที่ผู้ที่ร่วมพิธีนั้นจะเอาเหล้า เทลงมือ เอาลูกที่สีระยะ ต่อจากนั้นก็เป็นการตั้งใจโดยจะกระทำโดยผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นเอา ไข่ไปจุ่มที่น้ำหอมเล็กน้อยแล้วเอาไปลูบที่สีระยะแล้วจึงเอามาตั้งตรงพื้นข้างหน้าผู้ที่เป็นผู้ประกอบ พิธี และจะตั้งบนมืออีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ตั้งบนพื้นแล้ว ในขณะที่ตั้งไข่นั้นก็จะล่าไปด้วย

หลังจากที่ล่าเสร็จไปแล้วในรอบแรกนั้น ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะเอาจานที่ใส่ดอกไม้ไป ใหว่มอมแคน แล้วผู้ที่เข้าร่วมพิธีรวมทั้งผู้ประกอบพิธีก็กราบหมอมแคนสามครั้ง เสร็จแล้วก็รับจาน ดอกไม้คืน จากนั้นหมอมแคนก็จะย้ายที่เป่าแคนจากที่นั่งข้างๆผู้ประกอบพิธีก็จะมานั่งบนเก้าอี้ แล้ว ก็เอาจานดอกไม้จานเดิมนั้นมอบให้แก่ผู้ที่เป็นคนป่วยแล้วผู้ที่เป็นผู้ปวญนั้นก็รับงานไว้แล้วก็กราบ สามที จึงส่งงานให้ผู้ช่วยผู้ประกอบพิธีเอาไปคืนตามเดิม จากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะมอบ แป้งดินสอพองให้ทาพร้อมกับขี้ผึ้งให้ทาเช่นเดียวกัน แล้วผู้ที่เข้าร่วมพิธีนั้นก็เอาแป้งมาทา ผู้ป่วยด้วย แล้วให้ลูกของผู้ป่วยมาไหว้ขอขมา จากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็ลุกขึ้นเดินพร้อม กับล่าต่อไปเพื่อถามผีไว้ ผีนา หมอมแคนก็จะบรรเลงไปเรื่อยๆ ผู้ประกอบพิธีก็จะเดินไปเรื่อยๆ โดยเดินรอบเครื่องประกอบพิธีเพื่อให้รู้สาเหตุของการป่วยโดยที่ในขณะที่เดินนั้นมีอาการเหมือนคน เมาสุราซึ่งผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีนั้นไม่ได้ดื่มสุราแม้แต่น้อย แล้วก็มานั่งอยู่ตรงหน้าครอบครัว ผู้ป่วย แล้วแจกแจงสาเหตุของอาการป่วยว่าเกิดขึ้นเพราะอะไร เป็นเพราะอะไรถึงป่วยไม่หายสักที โดยผู้ประกอบพิธีก็จะถามลูกของผู้ป่วยว่าไปทำอะไรผิดหรือเปล่า ถ้าไปดื่มเหล้าเมามากๆ ก็ให้ เลิกซะ แล้วก็ล่าต่อไปอีก แล้วก็เป็นการพูดสอนให้ลูกของผู้ป่วยทำความดี เพื่อที่ผู้ป่วยจะได้หาย จากการเจ็บป่วย

เมื่อสอนเสร็จแล้วก็เดินต่อไปอีก แล้วจึงเดินมาถามอาการของผู้ป่วยว่าป่วยอย่างไร รักษา มานานหรือยัง แล้วจึงมาบอกให้ลูกของผู้ป่วยเร่งทำตัวเป็นคนดีเพื่อที่จะให้พ่อของตัวเองหายจาก อาการป่วย แล้วจึงมานั่งจากนั้นก็มายกจานดอกไม้อธิษฐานอีกครั้งแล้วก็ล่าต่อไปอีก เมื่อล่าจบอีก รอบแล้วผู้ช่วยผู้ประกอบพิธีก็จะเอาจานดอกไม้จานเดิมนั้นไปถวายแก่หมอมแคนอีก แล้วทุกคนก็ จะกราบอีกสามครั้ง หมอมแคนรับจานดอกไม้แล้วส่งคืน

เมื่อส่งงานคืนแล้วก็เป่าแคนต่อแล้วผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะล่าต่อไปอีก ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้ที่เข้าร่วมพิธีก็มาเดินรอบเครื่องคายรอบผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธี สักพักหนึ่งผู้ที่เป็นผู้ประกอบ พิธีก็มาเดินพร้อมกับผู้ที่เข้าร่วมพิธีซึ่งเดินอยู่ก่อนแล้ว แล้วจึงมีการฟ้อนรำประกอบเสียงแคนที่เป่า อยู่แล้ว ในขณะที่นั้น ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็ฟ้อนรำไปพร้อมกับล่าไปด้วย แล้วผู้เข้าร่วมพิธีก็เชิญ ผู้ป่วยร่วมรำไปด้วยกัน ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะร้องล่าไปเป็นระยะๆ จากนั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบ พิธีก็จะมานั่งตามเดิมโดยที่ยังมีผู้ฟ้อนอยู่รอบๆ เพื่อเป็นการพักเหนื่อย แล้วจึงลุกขึ้นไปรำตามเดิม

และเมื่อรำไปอีกสักพักก็จะหยุดโดยที่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีเอาจานดอกไม้ไปให้กับหมอแคน แล้วหมอแคนก็กระทำตามเดิมคือรับเอาจานแล้วก็ยกขึ้นหัวแล้วจึงส่งให้คืนตามเดิมผู้ที่อยู่ในพิธีนั้นก็กราบสามครั้งแล้วก็เป่าแคนต่อไป โดยที่ผู้รำ ก็คงยังรำต่อไป

ในขณะที่หมอแคนเป่าแคนอยู่นั้นผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็เข้ามานั่งที่เดิมแล้วก็ล่าอีกครั้งซึ่งในตอนนี้เป็นารเชิญผี เทวดา กลับคืนถิ่นที่เดิม

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๑. เชิญเทพ หรือผี

การเชิญเทพ หรือผี จะกลอนคำดังต่อไปนี้

นางน้ขอนำอายสงกาเจ้าคุณพี่

หลวงคีรีหม่อายชายแก้วคุณ

จุมพลอายสายยนต์เจ้าพวกพี่

บุญจันทร์ทั้งคำพันนี้คู่คนเด้อาย

ขุนหาญผู้หลวงธนูนายด่าน

ขุนกันหม่อายชายแก้วคุณ

ไพศรีฝ้ายสุวันดีพวกพี่

รัสมิหม่อายบวระพันพวกพี่

กุมพีกุมภาหม่อายชายแก้วคุณ

กุมพันอายบุสดีพวกพี่

บุตรสีส้อยหอยนาคเจ้าผู้นำล้นหล้า

บุญมีหล้าหมาเสียนนางเจ้าผู้แจ้งสว่าง

ฟ้าฮ้วนฮ้องน้อยอ่อนอินทหาว

สุกันละนานางคู่สี่คนเพียงพร้อม

สมุณทาล้าหางตาดำน้องพี่

โคมเฉลาสร้อยคำบงแดงอ่อน

สีดาทองหม่น้องนางแก้วแก่นสมร

ขอน้ำพิมพาให้สุดใจเจ้าคุณแม่

คุณพระยาพ่อแจ่มเจ้านายเฒ่าคุณ

มันหาสนสนขุ่นมุงมาจ้งฮากไผ่

^๑ สงกา คือ เทพที่มีอำนาจสูงสุดในบรรดาเทพที่เชิญลงมา

มันหากยากจ้องใจน้ำช้อยอยู่บ่วาย
 นางจั่งได้เคียงถึงอ้ายชายงามเจ้าคุณพี่
 นางจั่งวีวอนเอ็นเชิญอ้ายพี่พระองค์
 สงกาอ้ายชายงามยศใหญ่ๆ อ้ายเอย
 นางเอ็นใส่นางบ่ได้เอ็นใช้ดอกอีพี่ทูนหัว
 นางนี้ปรึกษาผู้นำครุผู้ฉลาด
 นักปราชญ์ผู้รู้ให้สอนน้องผู้บ่เคย
 เจ้าอย่าเฉยๆ ไว้ในใจให้คิดฮ่ำ แน่เคื้อ
 ให้คิดนำหมุ่น้องให้ทองสร้อยผู้อ่อนเยาว์
 เพิ่นขอคืนำเจ้าเพิ่นขอเชานำพี่
 เพิ่นขอคืนำนาคอ้ายชายแก้วแก่นสมร
 มีแต่จำปา^๒ น้องสาวผู้ช้อยกะเปลี่ยว
 นางจั่งฮ้องเหนี่ยวเอ็นให้เชิญอ้ายพี่พระองค์
 สงกาอ้ายเหลียวหัวให้ผายโศคนแนเคื้อ
 นางบ่อยากฟากได้ผะอวนอ้ายให้จั่งได้
 เอาแต่เหนื่อหัวอ้ายชายงามติดกแต่ง
 คันเจ้าบ่แบ่งบันปันให้จั่งสิเอา

คันว่าเชิญหนอหล้าสามพญาน้องแก้วอีพี่
 อันว่าเชิญหนอหล้าสาวพญาน้องแก้วอีพี่
 หัวทองล้ำหางตาคำเจ้าฟ้าวพิ่ง พี่เคื้อ
 อันมีเหตุเอื้อยกะจั่งได้ถามมีการเอื้อยกะจั่งได้เอ็นเชิญน้องให้ว่องไว...

กลอนลำนี้ใจความว่า ขอเชิญสงกา หลวงคีรี จุมพล บุญจันทร์ ขุนหาญ ไพรศรี กุมพี
 กุมพัน บุญมี ให้มาที่แห่งนี้ มีเรื่องจะปรึกษาผู้รู้ทั้งหลาย จึงได้ขอร้องให้ลงมาคิดช่วยเพื่อจะได้รู้
 แจ้ง ไม่อยากที่จะรบกวบนแต่มีเหตุจึงเชิญลงมา ให้รับมาโดยเร็ว

^๒ จำปา คือ เทพประจำตัวผู้ประกอบพิธี

รูปที่ ๒๗ : แสดงการค้าเชิงอุปโภคบริโภค เทวคาหรือผี

๒. บอกเหตุผลที่เชิญ

ต่อจากบทเชิญครู เทพ เทวคา หรือผี ลงมาแล้วลำดับต่อไปนี่ก็จะเป็นการบอกอาการป่วยให้ทราบว่าเป็นอย่างไร กลอนลำในขั้นตอนนี้มีอยู่ ๒ กลอนลำ ซึ่งใช้ในพิธีกรรมเดียวกัน มีดังต่อไปนี้

กลอนลำที่ ๑

...ฉันมีทั้งบ้านผีถิ่นผีหลักฐานที่เฮ้อ
 พี่สิรับน้ำมากดวลย่น้องสิควนมา
 บัวทองเฮ้อคนเพื่อนละเจ็บป่วยไข้ละสุขจีแถมถ้าย
 คนเพื่อนเจ็บป่วยไข้กระตุกร้อนเจียงหนาว
 เห็นว่าชายละคันห้องสีมาทองมาค้างอยู่
 สิตรงชายเห็น โลกเข้าหม่นมูสิคือเผิงเปียงบ่สิ
 มั่นบ่เต็มคืออ้ายกะทรงชายเพื่อนักหนวง
 มีแต่หนักหนวงเนื้อสิคือจ้างหนวงหนัง
 มีแต่สังขอมให้เทิงควงใจและพยาธิ
 เพื่อนกะหาหมอกกล้า ยาหยังมาใส่

ยาฮากนี้ไม่กินได้กะบ่ถ่อง
 สองมือสามสามมือใช้หนาวในเป็นบั้นผ่อน
 มือนี่หนาวควนึ่งฮ้อนได้นอนกลิ้งจิ้งจาวจี
 มันบ่เป็นคืออายกะทรงซาบบ่เป็นตาอยู่
 จิตเพิ่นเข้าหม่นมู้สคือเผิงเปียงบ่สี
 มัน โลกมีแต่หมอผู้ดีเอื้อยนางงามข่อยกะเปลี่ยว...

กลอนลำนี้ใจความว่า ชายคนนี้ได้เจ็บป่วย อาการร้อนๆ หนาวๆ ไม่มีทีท่าว่าจะหายมีแต่
 อาการหนักไปเรื่อยๆ ยาหมอกที่ทานไปแล้วก็ยังไม่หาย สองวันสามวันหนาว เดี่ยวนี้หนาวอีก
 เดี่ยวก็ร้อน นอนกลิ้งไปมา จนปัญญาจึงอยากให้คุณรักษามีแต่ท่านเท่านั้นที่จะรักษาได้

กลอนลำที่ ๒

...อันเดี๋ยวนี้ทุกข์มาเจ็บแวงงามแนวเจ็บปวด
 ชายเอ๋ยมีแต่เจ็บแต่ปวดนอนคางคินคาวด้าว
 เพิ่นกะไปหาหมอก้านยาหยังเอามาใส่
 เพิ่นกะท้วงขนาดยาอายบ่แม่นแนว
 เพิ่นขันตาวอนนนำข่อยอายนื้อยากรรมจะแล้ว
 ขันว่ายาหลวงเพิ่นกะกินจะแล้ว
 ยาชุมกะกินกะปวดหัวนึ่งที่ชายเอ๋ย
 เรากะปวดกะขบคังสโลในน้ำ
 โจมงามเฉลาแก้วแวงงามเจ้าเป็นได้บ่
 เจ้าได้ขอกวาดเว้ากะนำให้กะข้อนคุณ...

กลอนลำนี้ใจความว่า ตอนนี้มีแต่เจ็บแต่ปวดนอนคางคินไปมา ไปหาหมอก้านยามาทานแล้วก็
 ไม่หาย ยาที่เอามาทานแล้วก็มีแต่เจ็บเหมือนเดิม มีแต่ท่านเท่านั้นที่รู้ว่าความเจ็บปวดเป็นเพราะ
 อะไร

๓. ขอร้อง ขอความช่วยเหลือ

ขั้นตอนนี้เป็นกรณำเพื่ออ้อนวอนเทพ เพื่อขอให้ท่านให้ความช่วยเหลือ ช่วยรักษาผู้ป่วยที่
 กำลังเจ็บป่วยหรือมีทุกข์อยู่ขณะนี้ จะใช้กลอนลำในขั้นตอนนี้อยู่ ๔ กลอนลำ ดังต่อไปนี้

กลอนลำที่ ๑

...ข่อยจ้งฮ้องเนี่ยวเอิ้นให้เชิญเจ้าให้ว่องไว
 เสดจ้งได้หนอค้นว่าสีแจเงไฟ้อยอิพีคนทรง
 เฟิ่นจ้งสิเบาบางบกดังขลอในน้ำหนอหล้า
 เสดจ้งโคขนงามแก้วแถวพญาจ้งสิแจ่งสว่าง
 พิษพยาธิตกค้ำความอ้ายสิอวมไข
 ขันว่านายในห้องสิมาทองบ่เว้ายาก
 กะขอได้ลำบากอ้ายแสนปิ่นบินเปีย
 ขันว่ายาหลวงเฟิ่นกะกินจนเบ็ดเทิงห่าง
 ยาชุมจนว่าเก็ยออยฮ้อย
 โหลดบ่เบาบางบกดชั้ววินาที่ได
 ขันว่าเป็นพี้อยทรงชายบ่เป็นตาอยู่
 จิตเฟิ่นเข้าหม่นมู้สิคือเฟิ่งเปียงบ่สิ
 หมอผู้คีน้องนางงามให้ฟ้าวฟ้ง
 มาเด้อ คั้นเจ้ามาฮอดแล้วเชิญเจ้าไปเลาะเรียบห้วย
 คนสวยสะแล้วหางนางเอ้ย...

กลอนลำนี้ใจความว่า ฉันจะทำยังไงดี จึงได้ร้องเรียกให้ท่านลง จะทำยังไงถึงจะให้อาการ
 เบาบาง ทำทุกอย่างแล้วอาการก็ยังไม่หายสักที อยากให้ท่านได้โปรดช่วยเหลือด้วยเถิด

กลอนลำที่ ๒

...ข่อยกะยังอาสาทำให้ฟืนไฟน้ำฮ้อนอุ่น
 ข่อยอาศัยหมอม้าต่างหน้าพีพระองค์
 ขันว่าสงกาข่อยทูนห้วยศใหญ่ๆ
 อ้ายเอิ้นใช้ทางไกลเฟิ่นกะแลนอ้ายเอิ้นใช้ทางใกล้ข่อยแลนหัน
 เดือนมีดข่อยกะขี้ม้าชำเดือนดำข่อยกะขี้ม้าชำ
 เดือนหงายงามข่อยจะจ้าวม้าแลน
 ข่อยกะแลนลัดค้อนคอนขึ้นลัดหา
 บัดว่าสงกาอ้ายชายงามยศใหญ่ๆ
 อย่าให้เฟิ่นได้หย่อฮาดอไว้ต่ำ

อย่าให้เพื่อนได้เหยียบย่ำอายแสนต่ำยามไขโจม
 ฮีมาโจมอายขึ้นสูงๆช้อยคลำ
 ให้เอาคำขอกไว้ให้เหลื่อมอยู่ชวยาม
 นางเอ็ดตามนำฮีดสิบสองครองสิบห้า
 ทวยว่าเว้าม่วนๆเจริญอีนางชิวมความเว้าให้กาเข้าหมู่เบ็ดเมือง
 ชั้นว่าเจ้ายังทางทำยังพายวาเอื้อยสิด่อ
 ช้อยสิกกอกกอดเว้านำเจ้าคู่กัน
 นางนี้ขออนุญาตอายชายผู้ดีทะคุณพี
 นางนี้ขออนุญาตอายชายแก้วแก่นสมร
 สาธุถ่อนนางขอพรนำพีแนเคื้อ
 ขอให้มืพรนำส่งอีนางยามฮอดแนเคื้อ
 สาธุถ่อนพรมีเจ้าส่ง
 สงกาโปรดอายชายแก้วโปรดหายแนเคื้อ
 ขอให้เหนือหัวอายชายงามเจ้าผายโศค
 หมู่กะคายหายกะโปรดให้แนสินทรงให้ไบน้อยอ่อนๆแนเคื้อ
 คั้นว่ากรรมบากเบื่องอยากให้เกี่ยคายทรงนางเคื้อ
 ทรงของช้อยสาวผู้ดีบู้สื้อส่ง
 นางโศคบู้ฮู้จักหนทางทางน้ำสิล่องไหล
 นางโศคปัญญาฟูสิยงกุดกูปได้คน
 นางจิงมาโศคคั้นมาให้สั้นให้เรื่องลือ
 ถึงจับจันจิงแฮ่ๆ ฮอนๆ
 โศคจับให้บอนบั้นถวัลย์อายผู้ร่วมมา
 นางจิงมาจัดบ้านไขคำมอนออก
 ช้อยสิขอกอดเว้าให้เกี่ยจาอายอินออย
 นางสั่งเว้าบ่ต้องท่องวลีเพิ่นบ่แตก
 เพิ่นน้อยยามเมื่อแขกเข้าบ้านสิจาเข้าละจิงได้
 คั้นว่าอายบ่สิทธิ์สวงให้บ่เป็นคนล่าเพลิน
 เจ้าบ่ห่มข้าวบกเจ้าบ่จกข้าวก้อนถวัลย์น้องให้ใหญ่่นำ
 จำปาล้าหางคาคำเนื้ออ่อนๆ
 นางสิกงปากป้อนเกี่ยอายอินออย
 สงกาช้อยเหนือหัวให้หายโปรดแนเคื้อ
 น้องผู้น้อยโศคคือหนองน้ำชุ่มพีชวยเอี้ย

คั่นว่าเชิญเด้ออ้ายชายงามเจ้าพวกพี่
 เชิญเด้อศรีคำก่อนถวัลย์อ้ายให้จำมา
 หมอผู้ดีเจ้าสิมาคุณค้ำนำไสนานี้เป็นแต่บ่อหน้ออ้ายเอ้ย
 เจ้าสิมาคุณค้ำสินำบักคอบบ่แนนอนบ่หน้อคุณพี่
 มาคุณให้คำผมัยเว้าชูคีนแนเถิ่นพี่ชายเอย
 เชิญเจ้าให้สะส่องเว้าให้จ้าน้องเพิ่นนำหน้อแนเด้อพี่
 น้องจ้งเขาลองผีไท้ให้เสียไซได้เป่า
 นางโตนจ้งได้บาดเว้าสิล้าอ้ายนี้จ้งมาแท้แหลว
 มาฮอดแล้วให้เว้ามวนเสียงใส
 เชิญเจ้าไปทำนาพากันดีใจแก้ม
 แนวแสนแก้วแนวพญาน้องบ่ว่าดอกอีพี่เอ้ย
 มาทางเทิงๆน้องก็รับได้มาทางใต้ข่อยรับเอา
 ว่าแต่เบาบางขวางสุ่มฝางผู้เพิ่นป่วย
 มาแต่ยามอ้วยด้วยถวัลย์น้องพัผิน
 นางบ่ปีนไต่ผาดลิ่งชันมันป่อยได้พี่
 จำป่าข่อยหอมออยฮอยยั้งคือเก่าพี่ชายเอ้ย
 บ้านบ่เหลือืองเมืองบ่ห้ำม่งลานอ้ายโตนเป่าแขน
 มาฮอดแล้วแก้วสิลอนนพเอา
 ว่าแต่เบาบางบกว่าสโลในน้ำ
 ว่าแต่สมนำแก้วแนวนามเพิ่นเอิ้นชุม
 นางซิดุ่มล่องก้องนางซิดุ่มล่องก้องชเอาอ้ายชุน
 บ่ให้จ้งใจอ้ายชายงามเจ้าพวกพี่
 มาลุนน้องกะถ่ามาหลาน้องกะคอบตัวพี่
 จำป่าข่อยหอมฮอยๆฮอดสง่า
 นางโตนบ่ขามูกเว็นถวัลย์อ้ายธรณี
 มาฮอดแล้วแก้วสิล่อลงหัว
 ว่าแต่กันปัวกันไปให้ชื่นชมคือเก่า
 เจ้าได้มาคูเข้าเซียงทรงให้จักจวบ
 จ้งได้มาจวบน้องนางแก้วแก่นสมร
 เจ้าได้ลงมาค้ำหวลกลางจ้งได้แน
 แม่นเจ้าเกิดเดือนฮ้อนกลางฮ้อนเดือนได้
 คั่นใจอ้ายก็คือพินสืบถ่าน

จังได้เจ็บหัวฮ้อน ได้เดือนขึ้นละนั่งฝาง
 ขึ้นว่าคือวางฮ้ายเจ้าลงมาจังได้แน
 เจ้านี้ลงมาค้ำหางวางสิได้หนอ
 หรือแม่นบ่แม่นให้จำได้สิควนมา
 เจ้าจังได้ลงมาค้ำหัวเรากลางคั่นอยู่ดาวด้าว
 จังได้ดาวด้าวคั่นในห้องมวนแฮ
 ออกสะเล่หากันหันลงมาเว้าม่วนๆเดื่อพี
 เชิญเจ้านี้โสกนี้พริ้ออันค้อนให้ปิ่นพริ้อใส่เซียง
 ข่อยนี้บ่ให้เคื่องใจฮ้ายชายงามเจ้าพวกพี
 หมอผู้ตีให้เจ้าเว้าจ้าวๆนี้เทิงฟาวห้วงในเคื่อพี
 นางสิกวขแขนยังไปมาหวัคเวียง
 ข่อยสิเปียงบาดเว้านางเข้าผู้ได้เหยียง
 บ่ให้เคื่องใจฮ้ายชายงามยามยาง
 นางสิสาใส่ล้างตามซ้างให้เป่าแกน
 จำปาล้าหางตาตำเนื่ออ่อนๆ
 นางโลคอยากได้บาดเว้าสินำเจ้าข่อยควนมาແแล้วฮ้ายเฮี้ย
 นางถ้ามานี้แม่นไฟหัวใจนี้แม่นคือແหนอ
 ทางปากเพิ่นฮ้องซึ้งซึ้งซึ้งตาซัดส่องอยู่
 นางบ่หวนเห็นฮู้ในฮูกะปุกไข่
 ความหลักกะบ่ได้ความรู้บ่มี
 เฮ็ดจังได้จังสิตีใจฮ้ายชายงามบอกข่อยแน
 ข่อยมาแคะกาบไม้ข่อยมาไ้กาบฮ้อยอยากเห็นมอดหนอพี
 เชิญเจ้านี้ไฟทำนามากะตีไฟแก้ง
 ขึ้นว่าแพงแสนข่อยถื่อคำ่ว่าพวกเจ้าพีละแม่ฮ้ายเฮี้ย
 มาอยู่นี้มาค้ำได้จังได้
 จำปาล้าหางตาตำยอดสง่า
 นางบ่อเอ็นด้าฮ้ายกะขอให้เปลี่ยนคินเคื่อพี
 เล็กแต่คั่นไฟสิส่องหาเห็น
 ให้เข้าเป็นแต่เดิวสิคังเฮ็ดเคยใช้นั้นก็พีเฮี้ย
 มลี่ยเสียมถองคำพีน้องเก่า
 นางบ่ได้ลาโบคเบือมีแต่ย่องสิเห็นดี
 ว่าคนทรงข่ายสายพวกแนมขบวนชุม

ผิดพ่อครูนางสีล้าพวกพี่
 ผิดพ่อช่างเพิ่นชินอนลัมแจ้ง
 ข่อยสิปู้แป้งให้เบ็คคูเนวแก้มออยหอย
 ว่าแต่คำผาล้านถวัลย์นี้ขึ้นปาน
 ว่าแต่พวกคอกว่านการก้องเสนาหา
 เจ้านี้โสภางามสิดังเดิมจาแก่นั้นเถาะอายเอ๊ย
 นางนี้บให้ลูบเถาเขาเสือนค่านกอีแอ่น
 ข่อยสิแลนลัดค้อนคอนขึ้นลัดหา
 นางบป่าเจ้าทิ้งให้เป็นคาผู้เดียว
 นางลีนั่งคอกเกี้ยวให้หน้าแห่งดังหลา...

กลอนลำนี้ใจความว่า ฉันจะอาสาเป็นผู้ช่วย คุณพี่สงกาผู้มีศใหญ่ๆ ได้โปรดให้ช่วยรักษา
 ด้วย ขอให้อาการปวดหัวของผู้ชายคนนี้หายด้วย ถ้าเขามีกรรมก็ให้ลดหย่อนหายกันไป ฉันเป็น
 คนไม่รู้ ไม่ฉลาดเหมือนคุณพี่ จึงจะให้คุณพี่สงกา จำปา และท่านอื่นๆ โปรดช่วยให้ผู้ชายคนนี้
 หายจากอาการป่วยด้วย ท่านพูดอย่างไรฉันก็จะเชื่อฟังทุกอย่าง

กลอนลำที่ ๓

...เฮ็ดจ้งได้คั้นว่าทรงไซ้คำมัยสิเบยเบิก
 เราสิสาริตหมาคือเท่าเกาหลังบ่หนอพี่
 นางโลดอยากความเว้าเสียงเบาๆเว้าอีน้องแน
 เว้าค่อน้องมันบ่เก่าเสียลายเดื่อพี่
 เว้าค่อน้องมันบ่เก่าเสียสิ
 กายบ่สูญเสียเสียงผิงงามๆยังคือเก่า
 เนื้ออ้วนๆ ผอวนอายกะดั่งเดียว
 อันว่าจำปาล่าหางตาข่ายอดสง่า
 นางมาปลุกคอกฮักข่อยมาปีกคอกซ้อน
 ข่อยถือทางล้อมฮั่วก่อน
 นางมาปลุกคอกฮักข่อยมาปีกคอกซ้อน
 ข่อยถือฮั่วกายฮาว
 อันว่าสาวผู้คีน้องนางงามยอดสง่า
 ข่อยแสย้านเจ้าอ้วตัวให้ข่อยย่ำหนามแทงเทิงเฮือน

ข่อยแส้งข้านให้เจ้าตัวให้ป็นหนามคมปอนลงเทิงค้ำ
 ตามขบวนของอ้ายมีมาเว้าม่วนๆเดื่อพี
 นางมาชวนไฟห้ำงตามบ้านนี้เพิ่นหยัง
 เฮ้านั้นแผนวลงสันหันลงมาเว้าชื้อๆ
 อ้ายอย่าหวนแต่ลันพินลันแต่หม่องนัง
 อย่าสิแกล้งลวงไสทางโนเป็นปลาแดก
 อย่าให้เกียงปากบึงข้งขอบปากกะคอ
 อย่าสะเงาะคอกลันนวลนางให้เจ็บปวด
 เจ้าอย่างวกออย่าลุ่นให้ปลาเดินเข้าใส่หลุ่ม
 เขามันชุมแซวเชื้อศีลมารรรบเว้าลาย
 อ้ายกะเว้าต่อน้องน้องกะเว้าต่ออ้ายเป็นมันแก้กัน
 แม่นว่าบ้านลืออยู่หลังบ้านบ้านกะห่างไกลกัน
 หันไกลเทียวจะห่างกันไกลเย็น
 นางกะงอยคำเอ็นเอ็นมาเจ้าพวกพี
 ข่อยมีบ่อนเอ็นเอ็นอ้ายคุณ
 อย่าให้เป็นเจ้าของหนีไปนาวข้ออื่น
 อย่าให้ป็นพ้ออีเค้าหนีไปกันอินบักเปียง
 อันว่าคิงบังหล้าปลาตัวเป็นเวินน้อยอ่อนๆ
 หมอผู้ดีเอี้ยนางกะปอนปากเว้านี้จาอ้ายอินออย
 บ้านกะบ่ไกลเดื่อพีบ้านกะบ่ไกลพอไก่อินตก
 พอนกเขาบินข่มงัวควายลันป่วย
 ช้างและม้ากินหญ้าฮวมกัน
 ฟ้าฮ้องค้อยขันได้ยีนนำกัน
 นกเขาขันขันได้ยีนคนเทื่อ
 นางบ่เปิดเบืออ้ายแห่งหน้าหน้าข้ง
 ให้เจ้าฟังความน้องจำปาทองยอดสง่าชะเดื่อ
 ขาหักน้องกะสิเลียงคาบอดเลียง
 โจมอ้ายขันนังเฮียงเดื่อพี
 บ่ให้เกียงใจอ้ายชายงามผู้คั้นฮอดคอกอียี่เอี้ย
 นางชีกอดใส่อกไว้เน้าๆแขนพันคี่ข่อยบ่ปล่อย
 ข่อยสิกอดใส่อกนี้ไว้เน้าๆแขนนี้ข่อยบ่วางหрокอียี่เอี้ย
 นางบ่วางเจ้าทึงให้เฝมองเฝม่น

นางสิเต็มล่องช่องคุ่มล่องช่องสิเอาอ่าวบ่าวพี่ชายเนื้ออายเอ๋ย
 สายสมรแก้วเนวงามให้ชุ่มชื่นชะเคื้อ
 แม่นี่มาข่อยสิมีสิงขুব่วงอายชิจังได้
 นางบ่ป่าให้ไม้नावลุ่มตันสองเขาน้อ
 ข่อยสิฟังเอาอายชายงามพวกพี่
 หมอผู้คือยาสะคืด โศกเศร้าหมองเม้าอยู่ผู้เดียว
 เจ้าผู้เขียวใบหวานก้านก่องเสน่ห์หา
 อ้ายอยากเจอหน้าพี่ดั่งมโนคาเค้น
 ชั้นมันคาคอเค้นให้กลืนลงทางอน
 ข่อยบ่ให้เจ้าได้ลิมงอนจ้อให้คืนบ้านเกาหลี
 จำปาล้าหางตาต่าบ่ด้อยค่าดอกพี่เอ๋ย
 นางสิสาเสยล้าอย่าสีย้อยค่ากวนบ่ให้มี...

กลอนลำนี้ใจความว่า จะให้ฉันทำอะไร โปรดบอกฉันด้วย ที่ชั้นมาวันนี้ก็เพื่อที่จะมาช่วย
 คนให้พ้นทุกข์ ท่านอย่าได้เกล้ง อย่าได้อ้อมค้อม อย่าเล่นตัวเลข เมื่อมีปัญหาจึงได้ร้องเรียกท่าน
 จะไม่ทำให้ท่านหนักใจเลยแม้แต่นิด ท่านผู้งามสง่าอย่าคิดเป็นอันเลย โปรดช่วยชี้แจงให้ฉันได้รู้
 ด้วยเถิด

กลอนลำที่ ๔

...พี่อายเอ๋ยเว้าต่อข่อยความให้อายสว่างชะเคื้อพี่ชายเอ๋ย
 ชั้นว่าหวังเสน่ห์หาให้จ่ายค่าความเว้าแเนเคื้อพี่
 ชั้นแม่เจ้าบ่เว้ามันบ่สว่างความเขา
 ใผคำมานี้จ่ายค่าความเว้ามาเคื้อ
 การของเจ้าเขาป็นคังนางสิเสียง
 นางสิเป็นแขนขาพะอวนอายบาด่างเดิน...

กลอนลำนี้ใจความว่า พุคกับฉันชะ ถ้าพูคไม่ตีคนอื่นก็ได้ยินก็จะเสียการของท่านด้วย ฉัน
 จะเป็นผู้อธิบายเอง

๔. การทำนาย เสี่ยงทาย

เมื่ออ้อนวอนเสร็จแล้วลำดับต่อไปก็จะเป็นขั้นตอนของการทำนาย เสี่ยงทายหาสาเหตุของอาการป่วย ซึ่งในพิธีกรรมนี้ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีได้ใช้ดังต่อไปนี้

...เชิญเจ้าไปเลาะเรียบหัวเทียบใต้ตานอนเค็ดอหล้า
 ขงทางไฮให้นำไปถามหา
 ขงทางนาให้นำไปเรียบล้าให้ถามดูให้ถ้วนถี่
 ชั้นเคหังห้องเดือนซานเพินอ้วนชุมบ่นอ
 ได้ลุ่มพื่นเทิงข่าวซื่อสะขัว
 หรือหากมีแนวพัวพันข้างศรีทรงข้างอ้ายเจ้าพี่
 หรือแม่นผีแม่เฒ่าตายมาข้างอยู่
 หรือหากแม่นผีพี่น้องเพินมาข้างอยู่น่า
 หรือแม่นกรรมของอ้ายมีมาจีนไขว่
 เราจั่งได้เจ็บบัวไขในเนือบ่สว่างหาย
 หรือแม่นตายเฒ่าถามกินบ่อยากปาก
 มันจั่งลำบากอ้ายทรงชายเจ้าผู้เป็นพี่
 หมอผู้ดีให้เจ้าเว้าจ้าวๆนี้จ่างแจ็งอยู่คิงเค็ดอหล้า
 ชั้นมันเป็นจิงเว้าความมีเจ้าจั่งว่า
 นางอย่างบากเบือนหน้ามือชี้ใส่ไผ
 อย่าให้ไกลความอ้ายสงกาผู้เป็นพี่
 อย่าให้ไกลความพี่กำกอนพะหวนอ้ายพี่พะองค์
 ชั้นชุกคนสติลงมาเป็นสักกะความกั๊งบึงหลังให้แดดส่อง
 อย่าให้แดดส่องกันให้คนเ็นดำพี่ชายหนอหล้า
 สายสมรน้องไขความมาเว้าให้แน
 นางอย่าเสดจั้งเง่สีลองเล่นทรอกเสียง
 เตรียมกบไข่นาและเตรียมข้าวเตรียมเจ้าเจ้าเตรียมง่า
 ชั้นบ่เตรียมง่าข้าวให้แบ่งข้าวผู้นั่งนำแน่เด้อ
 ชั้นแม่ศรีเมืองล้าเพินสนใจทางยาก
 อย่าให้ลำบากเอื้อยแสนปิ่นปิ่นเปีย
 นางอย่าให้เสียขี้ผึ้งเทียนงามๆนำเพินแต่
 อย่าให้เสียขี้มันเทียนใต้เพินแตงมา...

กลอนลำนี้ใจความว่า เชิญให้ท่านไปดูตามรั้ว ตามไร่ ตามนา ชื่อบ้าน หรือให้ไป สอดส่องตามห้องต่างๆในบ้าน ไปดูว่าอะไรที่ผิดปกติทำให้เป็นเหตุให้เกิดอาการป่วยนี้ รู้แล้วก็ให้ บอกอย่าได้ไปชี้ใส่ร้ายป้ายสีใคร ให้บอกกับฉัน อย่าทำให้เสียของที่เอามาบูชาท่าน

๕. เทพรักษา สอนสั่ง

ขั้นตอนนี้ผู้ประกอบจะบอกในสิ่งที่ตรวจสอบดูสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย ซึ่งเป็นเปรียบ เหมือนกับการตรวจดูความผิดปกติของร่างกายแต่ในที่นี้ตรวจดูว่าทำผิดผีที่ไหนหรือเป่า และจึง บอกเป็นกลอนลำต่อไปนี้

...พี่เอ๊ยไซ่เพิ่นคាប់ละพี่
 ที่นาเพิ่นซ้องบ่ฮ้ายเฮย
 พี่นางเอ๊ยฉันว่าผีโศกะบ่มาคาผีนาจะบ่ซ้อง
 ผีหนองบ่ลามส่องพี่นางเฮย
 ผีพี่น้องบ่มาคายหิ้งต้องพี่นางเอ๊ย
 ฉันผองนางเอ๊ยยามข่อยเอ็นสั่งเจ้า
 อย่าผมเจียงไว้เทิงหัว
 เจ้าผู้อยู่ทางไกลให้ฟังความเว้าแนเดื่อ
 ฉันว่ามีเท่านี้เบาเดื่อฮ้ายชายงามเจ้าคุณพี่
 โหสิเอ๊ยเชิญเจ้าเว้าจ้าวๆนี้จาข่อยอินฮอย
 ฉันว่าความเรื่องฮ้ายกายความมาก็ฮู้เรื่อง
 เรากะเว้าถูกเรื่องถวัลย์ฮ้ายนี้ฮ้ายเอ๊ย...

กลอนลำนี้ใจความว่า ตามไร้ตามนาก็ไม่มีอะไรผิดปกติหรอก มีแต่คนที่อยู่ทางไกลนั้นที่ ทำความผิด ทำความไม่ดีก็เท่านั้นเอง

๖. ปลอบประโลมผู้ป่วย

ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีจะใช้กลอนลำที่ทำให้ผู้ป่วยมีกำลังใจต่อสู้กับ โรคภัยไข้เจ็บที่เป็นอยู่ ปัจจุบัน โดยจะร้องออกมาเป็นช่วงๆ ซึ่งในพิธีกรรมนี้ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีได้ลำทั้งหมด ๒ กลอน ลำ ต่อไปนี้

กลอนลำที่ ๑

...ให้ใจดีชะเดื่อฮ้ายใจงามชะเดื่อพี่

ใจดีจึ่งน้ำสง่าใจงามๆจึ่งน้ำบักบ่อ
 เจ้าอย่าใจบ่ตื่นสิคือน้ำสองไข
 จำปาไว้คำมัยน้อยอ่อนๆ
 นางสิปอนปากเว้าจาย้ายเฮือฮวย
 อ้ายอย่าสงสัยก่อนเสี้ยก่อนสิบำเพ็ญเคื้อพี
 นางกะเต็มใจขอพอใจเอาจึ่งม่วนลงมาแก้ว
 โฉมเฉลาแก้วอย่าสงสัยสงฟาก
 ข่อยนี้ขอให้ล้าปากเจ้าแสนปิ่นปิ่นเปีย
 บ่ให้เสี้ยใจไว้ในผไทมีมากเคื้อพี
 มันสิล้าปากอ้ายทรงชายเพิ่นบรูเรื่อง
 เพิ่นบรูคอกเรื่องกระบวนเรื่องท่อย...

กลอนลำนี้ใจความว่า ให้ทำใจดีๆ ไว้อย่าเพิ่งคิดไปก่อนที่จะบอกเคียวจะทำให้หน้าใจ
 แปล่าๆ

กลอนลำที่ ๒

...ใจดีชะเคื้ออ้ายใจงามชะเคื้อพี
 ใจดีจึ่งน้ำสง่าใจงามๆจึ่งน้ำออกบ่อ
 เจ้าอย่าใจบ่ตื่นสิคือน้ำสองไข
 จิตใจอ้ายให้มันมายคือแก้ว
 อย่าคิด โศกเศร้าหมองมัวผู้เดียว
 เจ้าผู้เดียวนี้หว่านกำนถ่องเสนหา
 ให้ได้โศภางามสิตั้งเดิมคาแก้ว
 นางนี้บ่ให้นกเขาเข้าเทียมฮังนกอีแอ่น
 ข่อนสิเล่นลัดค้อนคอนซิ่นลัดหา
 ข่อยบ่ไลวางปลาผ่าเสียงนำห่าง
 ว่าแต่เจ้าจะโหมใจสร้างน่านางข่อยบ่ว่าคอกอีพีเอี้ย
 นางมาไลเสี้ยสินภูมรีน่าง
 ข่อยสิคิ่นแผ่นผ้าสไบเสียงห่อเอา
 โฉมเฉลาแก้วอย่าสงสัยสงคาด
 บ่มีสิ่งนกขอเคื้อพื้นนอกคอกจึ่งเต้าเต้าพี

ไม่มีสิ่งนอกเค้าสี่สิ่งจอบทางหนี
 เสามันชุมแซวเชื้อสีมากำเว้ากันม่วนเค็พี่
 นื่องกะเว้าต่ออ้ายอ้ายกะเว้าต่อนื่องคือฆ้องพังกอง
 คือจ้งแหกกับข้องลงซีตองเว้ากันค่อง
 ทางแหกมะนุค่น้ำทางข้องกะล่องนำ
 กลองกับฆ้องมันก็ล่องนำกัน
 บ่มีระฆังจองหองกะล่องลงนำฆ้องละอีพี่เอ๊ย...

กลอนลำนี้ใจความว่า ให้ใจเย็นไว้อย่ากฟิ่งคิดไปคนเดียว ไม่มีผิดหรือทอนพี่น้องก็ปรองคอง
 กันไว้ก็คืออยู่แล้ว

๗. ผากผู้ป่วยให้อยู่ในความดูแลของเทพ

เป็นการบอกให้เทพคุ้มครองผู้ป่วยไม่ได้เจ็บป่วยหรือมีเหตุอันใดที่ไม่ดี โดยใช้คำกลอน
 ต่อไปนี้

...นางนี้ขออนุญาตอ้ายชายงามเจ้าคุณที่
 นางนี้ขออนุญาตอ้ายชายแก้วแก่นสมร
 สาธุก่อนนางขอพรนำอ้ายแห่นพี่ชายเอ๊ย
 ขอให้มิพรนำชุ่มให้นายมฮ้อน
 สาธุก่อนพรมีเจ้าส่งมาเคื้อ
 สงกาพร้อมอ้ายชายแก้วแก่นสมร
 จำปาล้าหางตาด่าน้อยอ่อนๆ
 มาเคื้อมาต่างหน้าสาคือบาเจ้าคือพี่
 มาเคื้อหล้าเทียวไกลต่างหน้าบ่าวพี่ชาย
 สายสมรน้องจำปาทองลงมาทอ้ง
 ฝึไสนางกะบ่ได้ตามหา
 ทางนาช่อยก็หอยริบแล้ว
 นาดีเกลี้ยงอ่อยฮ่อย
 ขึ้นว่าเคหังห้องเฮือนชานเจ้าฮ้วนชุ่ม
 ชุ่มพี่น้องกะมาค้ำงอยู่คอม
 มีแต่จ่อมกษัตริย์ให้สาบคอไกลให้ชมชื่น
 บ่เรียกร้องเอาอ้ายบ่าวมาแนเคื้อ...

กลอนลำนีใจความว่า ขอให้พรของท่านคุ้มครองชายคนนี้ ฝิโรยยาได้ถามหา ฝินาอย่า
เบียดเบียนเช่นกัน ให้มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ มีแต่คนสรรเสริญ

๘. เจริญขวัญ เรียกขวัญ

ขั้นตอนการเรียกขวัญผู้ป่วยนี้ผู้ประกอบพิธีจะเตรียมเครื่องประกอบพิธีในขั้นตอนนี้
ดังต่อไปนี้

ขัน	๑	ใบ
ไข่ต้ม	๑	ฟอง
กระเจกเงา	๑	บาน
หวี	๑	ด้าม
ผ้าขาว	๑	ฝิน
ข้าวเหนียวสุก	๑	ป็น
เทียนเล็ก	๑	คู่

ดอกจำปาขาว เครื่องใช้ของผู้ป่วย และฝ้ายผูกแขน
ซึ่งของทั้งหมดนี้จะอยู่ในขัน ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ ๒๘ : แสดงขันที่ใช้ในการรับขวัญ

เมื่อได้สิ่งของครบทุกอย่างแล้วผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะจุดเทียนที่อยู่บนขันนั้นแล้วจึงลำ
เรียกขวัญมาอยู่ในขัน ผู้ประกอบพิธีจะลำกลอนลำต่อไปนี้

...เฮาะอะอาบน้ำแก้วสาแล้วให้ตัวเมื่อ
นางนี้ขอน้ำอ้ายสงกาเจ้าคุณพี่ อ้ายเอย
หลวงคีรีหม่ออ้ายชายแก้วให้ส่งนมแม่เคื้อ
อีพี่เอ้ย คันมันเหมิดเหตุแล้วโปกภัยข้อยสิด่าว
คันมันเหมิดเหตุแล้วพะอวนน้องสิด่าวเมื่อ
นางสิดขอขวัญให้คำมัยผู้เพิ่นป่วย
ให้เพิ่นงามอ้วยช่วยติได้ดังหลังแทนเคื้อ
อย่าให้มีบ่อนแป้วแมงข้างป่องแอวเคื้อ
นางนี้ขอน้ำเทวดาด้าวในแดนฮักษาเขต
ขอนำครุฑนาคน้ำใต้แผ่นดิน
ทั้งอิศูรเมฆคลาเพียงหรือม
นางนี้ขอขวัญคืนให้เจ้าชินขวัญให้คำพะไมน้อยอ่อนๆแทนเคื้อ
ทางขอย่าให้คาไซ่ทางคอย่าให้คาบั้งเพิ่นเคื้อ
หลังอินางอย่าให้ลายพอกพ้อยฮอยเส้เพินติเคื้อ
ให้เพินดินำทางทางสีมาฆ่ายาวแทนเคื้อ
สาวงามข้อยสิ่วอนเอ็นเชิญน้องให้ตัวคืน
คันแม่นขวัญหัวข้องผีโป่งกลางนา
ขวัญหัวนาไปข้องผีปูดากลางบ้านก็คิคายทอน
แม่นว่าขวัญหัวข้องสีมาทองให้นำส่งแทนเคื้อ
ปอหันให้เจ้าผูกศอกแห่งปอแต่ผูกศอกมาแทนเคื้อ
มาเข้าคิงอย่าได้ว่าเหม็นสาบ
ขวัญนางเข้าคอบอย่าได้ว่าเหม็นคาว
คืนมาเข้าในกายคอบเก่า
นางอย่าได้ละคาบเจ้าให้คิงเศร้าเก่าหมองเคื้อ
พ่อแม่เลี้ยงฮักหึงแสนสะหนัดนางเอย
บ่ต่งคอกผู้ป่วยบ่ต่ง
เพิ่นก็หวังคองคอยเพ็งพะอวนองคั่น้อง
ขวัญหัวข้องทางใดให้ฟ้าवल่นมาเคื้อ
มาพีมาเจ้าอย่าคอบอย่าค่างเคื้อหล้า

คีนมากินน้ำล้างไสงามงามบ้านอี่แม่เฮาเด้อ
 ขวัญนางมาทางโฮเจ้าอย่าชันกอหญ้าคาเด้อหล้า
 แม่นว่าขวัญเจ้ามาทางนาเจ้าก็อย่าชันกอหญ้าพืด้อ
 ฝนตกเจ้าอย่าคว่นไปหน้า
 ฟ้าฮ่าฮ้องเจ้าอย่าคว่นไปไกลนางเฮย
 มาอยู่เฮือนมุงหญ้าเจ้าพืด้อ
 มาห่มผ้าผีนางพืด้อหล้า
 อ่าถ้าเฮยเจ้าผู้่น้ำแค้นแพ้ผีนางมข้อยลี่ย้อมให้ทั่ว
 หัวและท้ายให้มันได้เก็งกัน
 นางเป็นแฉวนามชันหันมาข้อยบให้เจ้าอย่างดอกหล้าเฮย
 เพิ่นนี้มาขายข้างข้อมมีเงินสามตางค์ข้อยชื้อให้ชื้อ
 สาวผู้ดีเอยคันเจ้ามาฮอดแล้วให้เจ้ากอดไขแก้วกำแน่นเจ้าอย่าโดน...

กลอนลำนี้ใจความว่า ถ้าหมดเหตุแล้ว ฉันก็จะขอพรจากท่านทั้งหลายให้มาคุ้มครอง ให้
 เรียกขวัญของเจ้านี้กลับคืนมาด้วย ขอให้ขวัญกลับมาอย่าได้มีคำหนี จะขอขวัญคืนจาก เทวดาใน
 เขตรักษา ขอบจากครุฑนาคน้ำ ขอบจากพระอิศวร เมฆลา ให้ขวัญมาเข้าร่างการอย่าได้มีกลิ่น
 เหม็นสาบ ให้รับมานะขวัญอย่าได้ไปหลบซ่อนที่ใด มาห่มผ้าผีนาง ถ้าอยากขี้ข้างมีสตางค์จะชื้อ
 ให้ ถ้ามาแล้วก็ขอให้มาอยู่ในไขฟองนี้ด้วย

เมื่อลำเสร็จผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะเอาผ้าขาวม้าที่เป็นของผู้ป่วยนั้นห่อชันไว้แล้วจึงลุก
 ขึ้นเดินโดยถือห่อชันนั้นไว้ ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีก็จะเอาผ้าที่ตัวเองมีอยู่นั้นรอรับชันซึ่งจะไม่มีใคร
 ว่าฉันจะตกอยู่ที่ใคร ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบพิธีจะทิ้งชันลงที่ใคร และเมื่อชันตกที่ใครคนใดคนหนึ่ง
 แล้วก็เอาชันขวัญนั้น ไปให้กับผู้ป่วยเพื่อเป็นการที่ผู้ป่วยรับขวัญตนเอง แล้วก็มีการผูกข้อ
 ต่อแขนกัน

๕. เชิญให้มารับเครื่องบูชา ลงเล่น ฟ้อน

กลอนลำในขั้นตอนนี้เป็นกลอนลำที่เกี่ยวกับการเชิญเทพ เทวดา หรือผี ที่ลงมาแล้วให้มารับ
 เครื่องบูชา ซึ่งก็คือเครื่องที่ใช้ประกอบพิธีกรรม โดยที่ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีจะใช้กลอนลำ
 ดังต่อไปนี้

...ขันว่าคนของน้องจำปาทองยังคือเก่า

สาวผู้ดีอย่างมออย่าว่าสาวผู้ดีน้องกะบได้เว้าดอก

นางกะมีคนเดียวนั่งเว้าใกล้ละอีพี
 บุญทำให้ตกใจพวกพี่
 หมอผู้ดีให้เจ้าคิดจ้าวๆละนำน้องข้างเคียงเคื้อพี่
 นางมาวนเวียนเว้าเอาอนอ้อยอิ่ง
 นางกะเว้าอินอ้อยจาอ้ายบ่าวพี่ชาย
 มันบ่เต็มใจอ้ายหยายความมาจนวาเทียงอีหลีฟุนเคื้อ
 เจ้าจ้งเปียงป็นหน้าเมือบ้านแม่เข้าเถาะพี่เอี้ย
 โฉมเจลาบ้องจำปาทองน้อยอ่อนๆ
 นางสิปอนปากเว้าเข้าหมูเมือง
 บ่ให้เคื่องใจอ้ายสายคอแมนพวกพี่
 ขอให้ได้มักแมนสมค้ำดั่งประสงค์
 ชั้นเจ้าลงมาแล้วหนังสามแควน้องสิผูกให้อยู่
 เจ้าอย่าจิตใจฮ้อนกระสันดินคันแดอ้ายเอี้ย
 ชั้นว่ามาฮอดแล้วให้ใจชั้นชมบานชะเคื้อ
 ศรีทรงชายให้หมุ่มายคือเค้าละเถาะอ้ายเอี้ย
 คันว่าสมเจลาแก้วแนวงามบ่หลบหลีก
 เล่าบ่ว่าสิข้ามสิเว็นสิครองอ้ายไว้จ้งได้
 ในใจอ้ายให้มายมาคือเชือกว่าวชะเคื้อ
 บ่าวผู้ดีอย่าสะคิด โศกเศร้าหมองเม้าอยู่ผู้เดียว
 ชั้นว่าเทียวทางนี้เอนมาจ้งมาตรวจ
 หลายข่วมมือจ้งเห็นแก้วแก่นสมร
 ชั้นว่าอ้ายเอี้ยเฮ็ดจ้งได้จ้งสิเต็มใจแก้วแนวงามๆ เว้าให้อีน้องเน
 เจริญอีพีให้เจ้าเว้าจ้าวๆให้งาน้องอินออยชะเคื้อ
 เจริญเจ้านี้เข้าลูปไล่จันทรมันหอมอ่อน
 เจริญอินางเจ้านี้เข้าลูปไล่ทาแบ่งฝู่นนวล
 เฮมาชวนกันเว้ากันให้รู้เรื่อง
 ให้มันเหมิดเครื่องใช้พะอวนน้องจ้งอวยเมือ
 เจริญน้องจันทีทองน้องอีพี
 กินนารีนารอนหมุ่มน้องได้ลงพร้อมหมู่พี่หญิง
 เจริญเคื้อคิงบางหล้าบ่าวเงินนางน้องพี่
 บ่าวทองข่อยจำปีนางได้ฟ้าฟ่ง
 พันงาข่อยชมพูนางนาถ

คำฝนห่อปทุมมาน้องพี่
 เกสรลำไยกรรณางเนื้ออ่อนๆ
 บุญมีน้องบุศดีนางนาถ
 โสภาคำหม่น้อง ได้ลงพร้อมหมู่พี่หญิง
 เชิญเคื้องถึงบางอ้ายชายงามเจ้าพวกพี่
 สัตติข่อยชายงามอ้ายอีพี่
 สีโหม่อ้ายเสมียนทองพวกพี่
 เสมียนดาหม่อ้ายชายแก้วคุณ
 จุมพลข่อยสายนต์เจ้าพวกพี่
 ขวาและซ้ายพะอวนอ้ายว่องไว
 เชิญทั้งขุนกันข่อยขุนเจียงพวกพี่
 ขุนไกรหม่อ้ายลงล้อมเวียงกระวัง
 เชิญอีพี่เจ้ามาล้อมฮั่วขันให้เป็นถันแถวดี
 ล้อมฮั่วไว้เป็นถันดีแถว
 จำปาแก้วแถวพญาสิงท่ง
 ฮีบมาเตาะต่อต้องดินม้าเข้าใส่คอง
 นางนี่ขอนำม้าอานคำโตประเสริฐ
 โตประเสริฐเลิศล้ำให้นำช่วนส่งแถม
 แมนนำเหล่าสาวอันยาน้อยอ่อนๆ
 แมนนำเชื้อกำก้อนพะอวนน้องเจ้าอย่าไล
 นางนี่อาศัยม้าอานคำม้ามิ่ง
 ม้าบักหิ้งห้าของคำคำหลาย
 สาวสมรแก้วแถวพระยาสิงท่ง
 นางสิงมาเล่นจักรราวเย็นสาเชก
 คันมันเบบเบิกหน้าศรีทรงบาน้องสิต่าว
 เชิญเคื้องบักม้าหิ้งห้าให้ลงพร้อมพราอีนาง
 อย่าให้มีหยิ่งข่วงขวางทางม้าพี่
 ขอให้ได้มักแม้งสมดังใจหมาย
 คือจ้งมีนยานคัมบถวายพะอวนพี่...

กลอนลำนี้ใจความว่า ถ้าว่าคนของฉันปกติดี ฉันก็ทำบุญไปให้ท่าน เห็นพวกท่านผ่านมา
 ทางนี้ก็เสวยเตรียมของมาบูชา ให้ลงมารับเอา และลงมาพื่อนลำ เชิญน้องจันที ทอง กิรินทร์พร้อม

เพื่อน บัวเงิน บัวทอง พันงา นางนาด คำฝน ปทุมมา เกสร ไกรธร บุสดี โสภา สัสดี สีโห
เสมียนทอง เสมียนดา จุมพล สายนต์ ขุนกัน ขุนเจียง ขุนไกร จำปาแก้ว ม้าอานคำโต ม้ามิ่ง
ม้าบักหิ้งห้าว สมรแก้ว ขอเชิญทุกท่านลงมาเล่น รับเครื่องบูชาด้วยเถิด

รูปที่ ๒๕ : แสดงบรรยากาศในพิธีขณะบอกกล่าวกับญาติของผู้ป่วย

รูปที่ ๓๐ : แสดงบรรยากาศในงานขณะที่ผีลงมาเพื่อนรำ

๑๐. เชิญกลับ หรือลากลับ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีกรรม เป็นการกล่าวอัญเชิญเทพ เทวดา หรือผี ที่ได้
อัญเชิญลงมาในตอนแรกนั้นให้กลับไปยังที่อยู่เดิม ซึ่งผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีได้ใช้กลอนลำ
ดังต่อไปนี้

...เห็นว่าเหม็ดเหตุแล้วววยพาลาเลิกแล้วเด้อ

เหม็ดเหตุแล้วววยเลิกลาเมื่อ

นางสิหันหลังกลับคำวสินเมื่อบ้าน

นางสิคืนเมื่อห้องสิมาทองไปห้องห้อย

นางสิหันหน้าเข้าววยบังคมก้มชอมช่อ

เมื่อเถาะอ้ายสงกาเจ้าคุณที่

หลวงศิริหม่ออ้ายชายแก้วให้ดาวเมื่อ

เมื่อนอจุมพลอ้ายสายยนต์เจ้าพวกที่

ทั้งบุญจันทร์ทั้งคำพันได้ดาวเมื่อน้ออ้าย

เมื่อทั้งขุนหาญผู้หลวงธนูนายค่าน

ชุนกันหม้อยายชายแก้วให้ดาวเมื่อ
 เมื่อทั้งไพศรียายุวันดีพวกพี่
 รัศมีหม้อยายบัวละพันพวกพี่
 กุมพีกุมพาหม้อยายชายแก้วให้ดาวเมื่อ
 เมื่อนอกกุ่มพันอายบุสดีพวกพี่
 บุคสีส้อยหอยนาคีเจ้าผู้น้ำล้นหลี
 บุญมีหล้าหมาเขียนนางเจ้าผู้แจ่มสว่าง
 ฟ้าห่วนฮ้องน้อยอ่อนอินฉะหวา
 สุพรรณระนานางได้ดาวคืนเมื่อบ้าน
 เมื่อทั้งสุขมณฑล้าหางคาคำน้องพี่
 โฉมฉายาส้อยค้ำบงแดงอ่อน
 สีดาทองหมูน้องได้โง่โง้งอวยเมื่อ
 เมื่อทั้งพิมพาให้สุดใจเจ้าคุณแม่
 คุณพระยาพ่อแจ่มเจ้านายเฒ่าให้ดาวเมื่อ
 เมื่อทั้งกรมทหารม้านายกุลินักหมวด
 ให้เจ้ากวาดพี่น้องได้โง่โง้งอวยเมื่อ
 ชุนหาญยายชายงามเจ้าเปิดด่านแทนเคื้อ
 ประตูละเก็กให้เจ้านี่เปิดให้ใจประตูล้น้องตัว
 บ่าวผู้ดีเอยเจ้าอย่าอัดแจบแน่นกะแจเป็นอย่าใส่ไล
 จำปาให้สิคืนเมื่อคังคัง
 ข่อยสิเมื่อส่งน้องนางแก้วแก่นสมรอีพี่เอย
 ข่อยสิเมื่อสงหล้าบุบผานางเนื้ออ่อนอ่อน
 อย่าให้เพิ่นนี้มาเฟือพันทรงนางหล้าเหลืองหล้าเคื้อ
 นางนี้บ่ให้เคื่องคำฮ้อนแนวจ้งได้จักอย่างดอกพี่เอย
 ความไต่ดีข่อยกะเว้าจ้อยๆจ้องจนม่วนหู
 คันว่าคนทรงหล้าสาวอัฒญาน้องกะจำจ้อ
 นางสิจำจ้อไว้สิเมื่อหน้าสิบ่หลง
 นางสิบ่หลงไหลเข้าภูสะเกาเป็นย่านๆ
 นางบ่เดินข้ามหลักสักข้ามฮั่วไปโคมค้ำงหมากถั่วคอตั่วพี่
 คันว่าคนทรงหล้าสาวอัฒญาจะยังน้อยอ่อนอ่อนพี่เอย
 ความหลังนางกะบ่ได้ความฮู้กะบ่มี
 หมอผู้คืน้องจำปาทองได้เ็นสั่ง

นางกะเอินสั่งน้องทองส้อยหากจ้อเอาพี่เอย
 ให้เลาเสาศาเค้ออ้ายชายงามผู้เพิ่นป่วย
 ให้สาวนางงามเพิ่นนี้งามอ้วยชวยดีได้ดั่งสาเค้อ
 ตาคำให้เลาแจ้งตาแดงให้สว่างเค้อ
 พิชพยาธียู่ค้ำคิงน้องให้ห้วงหายแทนเค้อ
 ให้เจ้าบายไปถืมทะเลหลวงแม่น้ำล่อง
 ให้อีพี่เจ้านี้เอาไปถืมทะเลกว้างแม่น้ำหลวงพุ้นเค้อ
 ว่าแต่ดวงเสนหาน้องทรงนางได้เปนเปล่า
 ยามเลิกจากน้องให้คิงอ่อนปานเทาแทนเค้อ
 ยามเมื่อเลิกจากเจ้าให้คิงเบาบางปานนุ่นแทนเค้อ
 คิงอ่อนอ้วนนั้นคือฝ้ายคิดผง
 ค้นว่าทรงของน้องหอมผู้คีน้องอีพี่
 ให้เลาสวัสดิศค้อมหอมพะอวนองค์อ้ายแทนเค้อ
 กายขานางก็อย่าให้เศร้าผิวพรรณอย่าให้เก่า เนื้ออ่อนอ้วนพะอวนน้องให้ดั่งหลัง
 อย่าได้สังขอมให้ทั้งมะโนดวงใจน้องนี้เป็นไปทั่วเค้อ
 เจ็บหัวทั้งปวดท้องพะอวนอ้ายให้เกือยหนี
 หอมผู้ดีให้เจ้าเอาไปถืมเมืองปราจีนกะจั่งบถึกลิ่น
 ให้เพิ่นเอาหินก้อนล้านตันไว้อย่าให้มา
 ให้เพิ่นเลิกจากหน้าป่าทรงน้องนางเกียงอ่อยอ้อย
 ให้เพิ่นเลิกจากหน้าบ้าน้องให้เปล่าเปนแทนเค้อ
 จิตอินางอย่าให้หนีไปอยู่บ้านแทน
 แนมอย่าหนีไปอยู่บ้านช่อยชิบินบนเสมอว่าวพี่เอย
 อย่าให้มือนี้หนึ่งหนาวอย่าให้คราवหนึ่งฮ้อนได้นอนกลิ้งดั่งลูกตี
 มั่นสิเต็มทีน้องนี้เชื่อฮ้วยชาติ
 นางมายามทางหัวอย่าฮ้วยลงทางท้าย
 ค้นว่าสายสมรแก้วนี้ทรงแวออย่าให้เก่า
 อย่าให้เข้าหม่นมู้คือเค็งเปียงบ่สิเค้อ
 ให้เพิ่นดีสาเค้อคีน่าฮิตสิบสอง
 คีน่าคองสิบห้าถวยบาตั้งแต่เก่า
 ให้อินางนั้นคีน่าโครตพุ้น้องก็ลูงป้าอย่าบาย
 นายในห้องสีมาทองอย่าให้ด้า
 แม่นว่ากังก้าเกียงให้เพียรเลี้ยงให้ใหญ่สูงแทนเค้อ

แม่นเพิ่นกินบ่เป็นให้อ้ายป้อนนอนบ่เป็นก็ให้กล่อม
 ให้ถนอมต่อมดุ่มพะอวนน้องให้ใหญ่่น่า
 แม่นว่าพยาธิซ้อนนอนนาคะให้ชูหล่น
 ให้ได้ชูจั้นจั้นลงน้ำจ้งน้ำห้าฝนนี้อื้อ
 คั้นว่าคนทรงหล้าสาวอัคญาอะแห่งเป็นสาวจ้อ
 คั้นว่าชูชี่ซ้อนผัวน้องกะอยู่ไกลดอกคุณเอย
 ลิบปีก็อย่าให้หนาวเคื่อชาวปีก็อย่าให้ใช้สวยๆ ใบให้คือเก่า
 อย่าให้หยั่งหย้าใบบางกิดยอด
 ให้อีนางเพิ่นนี้ปลอดอ้อยช้อยขางลี่ยอ้อฮำจ้วนอย่าให้มี
 หมอผู้คี่ช้อยสิคีนเมื่อดั่งดั่ง
 นางสิหันหลังกลับสิดาวคีนเมื่อบ้าน
 นางสิคีนเมื่อเบื่องเมืองเฮาไปย้าวย่าว
 สาวผู้คีนางสิฝงฝากไวน้ำให้เทพคานี้อื้อ
 ขอให้บุญสงกาจ่าปาให้เหลื่อมงามชูไว้แห่นเคื่อ
 สาธุเคื่อเทวดาด้าวอินทร์พรหมยมมะราชากะตีตายเคื่อ
 คั้นว่าเทพคาท่อนไท้ให้หลังเยี่ยมผ่อพลอย
 เทวดาด้าวในแดนฮักษาเขต
 ขอนำกรุทนาคน้ำใต้แผ่นดิน
 ทั้งอิสุรเมฆคลาเพียงพร้อม
 กับทั้งธรณีเฒ่าอยู่ในดินพื้นแผ่นดินกะตีตายเคื่อ
 ผู้เจ้านี้ค้ำน้ำให้กินผู้เจ้านี้ค้ำดินให้อยู่ก็ตีตายท่อน
 กับทั้งคุณปู่ย่าเลี้ยงให้เมืองบ้านนี้โต่งเอาเคื่อ
 อย่าให้เสิกหลวงเข้าในเมืองให้ชิงขาด
 ให้เจ้าควักกอดอ้อมเอาน้องเข้าใส่เพลลาให้แค่เคื่อ
 ให้เพิ่นเซาซาเคื่อแก้วพิชुरย์ค้ำอันล้าค่าช้อยเอย
 ให้อีนางนี้สะหะสว่างเนื้อดีได้ดั่งหลังเคื่อ
 คั้นอีนางนี้หาหมอกล้ายายมาใส่
 ยาฮากไม้ทางใต้ให้ช้อยชู
 กินหวานก็อย่าคากินยาที่ย่าข้องของในวังให้ช้วนส่ง
 ขอให้เทวดาค่านด้าวให้น้ำช้อยชู
 สาธุเคื่อคุณพระพุทฺธิให้เจ้ามาบังหลังแห่นเคื่อ
 คุณพระธรรมให้เจ้ามาบังหน้าแห่นท่อน

ชาวสีมาให้เจ้าช้วนแห่นเคื้อ
 คุณพระสงฆ์ให้เจ้าวงเวดล้อมสีเอาแก้วแก่นสมรแน่นเคื้อคุณเอย
 คันท่ายามใส่กะอย่าให้ห้องนี้เจ็บขาเคื้อ
 ยามน่กะอย่าให้เพิ่นเจ็บป้าง
 ให้เพิ่นยูทางสร้างกิงทานติดต่อ
 ให้อินางได้ตักบาตรทั้งหยาดน้ำให้บุญคำช้อยชู
 คันท่านางนี้เดินไปค้าหาเงินตราเบี่ยบาทคีตติคายท่อน
 ไปทางน้ำให้คุณนำช้อยเฮือนแ่นเคื้อ
 คันท่าบปออย่าเห็นเช็ญอย่าช้อง ของจ้งไรอย่าให้ผ่าเคื้อ
 สรรพสิ่งอ้ายให้หนีเว็นหลีกไกล
 คนทรงให้คำมัยสิจำจื้อ
 เห็นชอยเพิ่นางสิก็มดูเห็นชอยครุนางสิก็มกราบดอกคุณเอย
 เห็นแต่ชอยเพิ่นลงอาบน้ำสียาขื่นใส่หัว
 นางบ่ว่าสิลิมคุณเฒ่าแมวบั๊กคำผู้เกิดก่อน
 อินางได้กินต่อนเนื้อกะยังสิเอื้ออ้าวหาอยู่เคคุณเอย
 เจียมกนางสิเจียมเหง่าเจียมเจานางสิเจียนมว่าอยู่แล้วคุณเอย
 นางสิบ่เอ็นค่าโครตเพิ่น้องลุงป้ายาย
 ยามมือเข้ากะสิบ่ว่าความแดง
 ยามมือแลงนางกะสิบ่ว่าความส้ม
 สมพองายนางกะสิเว้าม่วนๆคุณเอย
 นางสิห่วนๆ เว้นกะนำอ้ายให้ม่วนหู
 สิให้กลมกันเข้าบ่เป้ไปกะคือไม้แป้นกี
 นางบ่หักไม้ค้อนช้อนแฮ่ต๋มหลังคุณเอย
 เวินวังนางกะบ่ให้หนีไกลแฮ่
 แห่ตืนตีบ่ลาลูกชื้อกั้ว
 ความช้วนางนี้บ่ให้มาบวบบี่ให้ตีได้ดั่งหลัง
 คันท่ากลมกันแล้วบ่เป้ไปกะคือไม้แป้นกี
 สามัคคีท่อนันสิเป็นหมั่นแก่นสาร
 แม่นว่าบ้านสออยู่ห่างบ้านนี้บ้านห่างกันไป
 ความสัมพันธ์ไมตรีกะดั่งเดิมคาเค้า
 อินางได้กินข้าวหม่าบ่ลิมความเว้าเก่า
 ความอินางเว้าต่อเอื้อยสิมันเป็นแก่นสาร

คันอินางอยู่พี่ให้คือจ้งบัวบานบ้างให้คิงบางเสมอบ้าง
 ให้อินางได้อย่างต้องแดงในกลางบ้านให้เพิ่นแขงสาเดื่อ
 แพงแสนน้องศรีคนทรงอย่าได้ล้ำเมื่อ
 อย่าให้อินางได้อิค่อนล้ำพามาเมื่อมีน
 เห่งอ้อมมีมาแลมแสงบมีมาหาตี้มให้แต่เดื่อ
 ให้เพิ่นชิมอยู่เรื่อยสิคือสั่งอ่างหิน
 นางนี้สบปีนภูผาคลังชั้นมันค้อย
 นางสิน่าฮอยเข้าครองพระธรรมเพิ่นเอิ้นบอก
 ทางเส้นเค้าสิบกวาดหนามปก
 นางสิบหนีไปเที่ยวทางฮคให้พ้อคงเสื่อฮ้าย
 นางสิแขงยังกำครองพระธรรมเพิ่นชีต่อง
 สิบลองป้องห่างทางเค้าตั้งแต่หลังละเดื่อ
 คันอินางเอยเพิ่นอยู่พินะแม่คุณ
 ยามไฮกะฮอยอย่าให้เพิ่นได้เจ็บบ้าง
 ให้เพิ่นอยู่ทางสร้างสวนมอนซ้อนสวนปานแทนเดื่อ
 ให้เพิ่นได้อยู่ทางเฮ็ดดินขึ้นไกวใหม่แต่เดื่อ
 จำปาให้สิลาเมื่อหนีจากละเดื่อ
 นางนี้ฝงฝากไวน้ำให้พระยอดคุณ
 เอาแต่บุญคุณค้ำสิแนมนำอยู่ส่งเถาะเดื่อคุณเอย
 คันว่าเจ้าบ่เลี้ยงสาวผู้ตึกะบ่ใหญ่ละเดื่อ
 คันว่าเจ้าบ่เลี้ยงหลานน้อยบ่ใหญ่
 ให้เจ้าคุ่มมไว้แทนเจ้าผู้แพรเชิงลาย
 คุ่มเอาสายสมรแก้วแนวงามงมไว้ถ้าหล้าแต่เดื่อคุณเอย
 คุ่มเอาคำคำล้านพะอวนน้องถ้ำหล้าแขงแทนเดื่อ
 แพงแสนน้องศรีคนทรงน้อยอ่อนๆ
 สิบล่เหลือปากได้แก้วแก่นทูนหัวละเดื่อ
 เจ้าผู้บังบังใบสิปีนเวินน้ำ
 ตามกระบวนของน้องนี้มีมาว่าคอง
 ให้เพิ่นได้งามเถาะเขาเงงมล้อมคองดีได้คู่แนวสาเดื่อ
 คันเพิ่นคิสาแล้วให้คิมาย่าวยี้ยวแทนเดื่อ
 ให้เพิ่นนั้นคิทั้งจ้วควายหล่างของแพงอยู่ได้ลางเพิ่นเดื่อ
 คิทั้งลูกอ่อนน้อยนี้พายช้อยคู่คู่คนแทนเดื่อ

อันว่าเป็นตายนี้นี้ให้หนีไปเว้นหลีกสาเดื่อ
 โภยภัยสังอย่าให้มีมาต้องเฟิ่นเดื่อ
 ให้เฟิ่นดีทั้งเคหาห้องเสือนชานบ่อนเฟิ่นอยู่
 ดีทั้งปู่ย่าเลี้ยงหลานน้อยเฟิ่นคู่คน
 แฝกอย่ามากลายพรายอย่ามาใกล้ของจ้งไรอย่าบังเบียด
 สัพพะสิ่งฮ้ายให้หนีเว้นหลีกไกลสาเดื่อ
 จำปาให้ลีลาเมื่อฮ้ายฮิวาวละคุณเดื่อ
 นางและท้าวลีลาเจ้านี้ตัวเมื่อละเดื่อ
 สารุล้ากำฝ้ายสงกาพีเอย
 เจ้าผู้เตโชหลายล้นคนทั้งหลาย
 ขอให้บารมีฮ้ายให้น่าแนมคุ้มเหลื่อมแทนเดื่อ
 งามเหลื่อมไว้คือหญ้าเหลื่อมไพร
 ไปกะอย่าให้คามากะอย่าให้ข้อง
 ขวงในวังให้ซ้อนโต้งวงแวดล้อมพะอวนน้องนั้นคู่คน
 เมื่อเดื่อสัสดีฮ้ายชายงามเจ้าพวกพีช้อยเอย
 สีโทหมุฮ้ายเสมียนทองพวกพี
 เสมียนตราหมุฮ้ายชายแก้วแก่นให้ตัวเมื่อ
 เมื่อทั้งจุมพลช้อยสายยนต์เจ้าพวกพี
 ขวาและซ้ายพะอวนฮ้ายเจ้าอวยเมื่อ
 เมื่อทั้งขุนกันช้อยขุนเจียงพวกพี
 ขุนไกรหมุฮ้ายให้โจ้โคงค์ตัวเมื่อสาเดื่อ
 เมื่อทั้งสาวสนมพร้อมในวังคับคลัง
 เสนดล้อมให้เมื่อพร้อมหมุแม่ที่หญิง
 การเฟิ่นเสรีจละเดื่อน้อง
 การเฟิ่นเสี่ยหนีเมื่อสาข่าข่า
 นางและท้าวให้เมื่อพร้อมพรำกัน
 เมื่อเดื่อเกสรน้องไกรษรนางน้องพีบุญมีน้องบุสดีนางนาถ
 โสภาค่าหมุน้องได้โจ้โคงค์อวยเมื่อ
 เมื่อเดื่อพันงาช้อยชมพูน้องพี
 คำสนหล้าปทุมมาน้องฮีพี
 จันทีทองนางได้ตัวเมื่อเดื่อน้อง
 กิณารีกิณารอนหล้าสาวฮัดญาน้องฮีพี

บังเงินบัวทองหมุ่น้องได้เมื่อพร้อมหมู่พี่หญิงสาวเด้อ
 เมื่อเด้อคียงบางหล้าจำปีนางน้องอีพี่
 อินฉะหวาข่อยสังกะทองนางนาถ
 ทัสสะมาลาล้าหางคาคำน้องพี่
 สาวมาลีวันซ้องมะลีทองหอมอ่อน
 สาวสักการินทองหมุ่น้องได้โจ้โคงอ่วยเมื่อ
 เมื่อทั้งพวงมะลัยหล้าเข็มมาลาน้องอีพี่
 สุนทรนางหมุ่น้องได้เมื่อพร้อมหมู่พี่หญิง
 เมื่อน้องคียงบางอ้ายชายงามม้ามิ่งอ้ายเอย
 การเพิ่นเสร็จจะเน้ออ้ายเอยการเพิ่นเสี้ยงหนีเมื่อเมืองเกียงอ่อยห่อย
 ทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยได้โจ้โคงอ่วยเมื่อ
 เฮามาเมื่อนำฮีดสิบสิงครองสิบห้าถวบาตั้งแต่เก่า
 เมื่อนำฮีดตั้งแต่เก่าโบราณเฒ่าเพิ่นแตงมา
 นางมาเยยาให้เห็นไบหมากหน่วย
 ให้เพิ่นงามอ่วยช่วยได้โจ้โคงอ่วยเมื่อ
 เฮามาเมื่อหมิดจุ่มหมิดชุมหมิดหมวด
 กวาดเพิ่น้องได้โจ้โคงอ่วยเมื่อ
 เมื่อๆ ถ่อนสายคออวนพวกพี่
 เมื่อๆ เด้อเมื่อเด้ออย่าซ้าซิดขึ้นม้าคมฮ่าดาวเมื่อ

กลอนลำนี้ใจความว่า เมื่อหมดเหตุแล้วก็จะขอเชิญเทพกลับเมืองท่านตามเดิม เชิญท่าน
 สงกา จุมพล สายขนด บัญจันทร์ กำพัน ขุนหาญ หลาวธนู ขุนกัน สุวัน รัศมี กุมพี กุมพา
 บุสดี บุญมี สุพรรณา สุมณฑา สีดาทอง พิมพา สุดใจ พระยาพ่อแจ่ม นายกุลี แก้วแก่น สงหล้า
 บุปผา จำปาทอง ทองสร้อย สีโห เสมียนตรา ขุนเจียง ขัวเงิน บัวทอง มาลีวันซ้อง จันทิ
 กิรี สักกรินทอง กลับเมืองท่าน ให้ผู้ป่วยสืแต่ความสุขอย่าได้เจ็บอย่าได้ป่วย ขอให้ท่านเทพเทวดา
 คุ่มครอง ขอให้คุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ คุ่มครอง สรรพสิ่งทีเลวร้ายก็ให้หลีกเว้น ให้
 พรของทุกท่านคุ่มครองอย่าได้มีอันตรายใดๆ เกิดขึ้น ขอเชิญทวยเทพทุกท่านกลับสู่เมืองด้วยเถิด

ผู้ป่วยมีสีหน้าที่ดีขึ้นจากเดิมจนเห็นได้ชัด ก่อนหน้านั้นผู้ป่วยไม่ค่อยที่จะมีแรง แต่เมื่อ
 เสร็จพิธีก็เริ่มที่จะลุกขึ้นเดินไปมา อาจจะเป็นเพราะมีคนมาให้กำลังใจมากมาย และได้ลุกขึ้นมา
 ฟ้อนรำในช่วงหนึ่งของการประกอบพิธี จึงทำให้มีอาการดีขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเมื่อวันอังคารที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วัดถ้ำกูพระ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีผู้เข้าร่วมพิธีทั้งหมด ๑ คน ผู้ป่วยที่จะทำการรักษามีอาการนอนไม่หลับมานานแล้ว เลขออยากให้นางบุญมี โชคสวัสดิ์ ผู้เป็นหมอลำทรงเป็นผู้รักษาด้วยการลำทรง บรรยากาศในวัดเงียบมาก มีเพียงเจ้าอาวาสรูปเดียวที่อยู่ในวัด และในการประกอบพิธีครั้งนี้เครื่องที่ใช้ประกอบพิธีได้แก่

ขันห้า	๑	ชุด
ขันแปด	๑	ชุด
บายศรีใหญ่	๑	ชุด
บายศรีเล็ก (ขันหมากเบ็ง)	๓	ชุด
ขันน้ำมนต์	๑	ใบ
ขันน้ำใส่ขาสีฟัน ดอกไม้	๑	ใบ
จานใส่ยาสูบใบคอง และบุหรี	๑	ชุด

คาบรูป เทียนฝ้ายขาว น้ำอบและกาละมังใหญ่

การจัดเครื่องคายนั้นจะเอาบายศรีทั้งชุดใหญ่และชุดเล็กใส่ในกาละมังแล้วเอาฝ้ายขาวมาครอบบายศรีชุดใหญ่ ส่วนขันห้า ขันแปด ขันใส่ขาสีฟันและดอกไม้ จานยาสูบนั้นจะวางรอบๆ กาละมังที่ใส่บายศรี ส่วนคาบ ก็จะวางในกาละมัง ดังจะแสดงให้เห็นในรูปต่อไปนี้

รูปที่ ๓๒ : แสดงการจัดวางเครื่องประกอบพิธีกรรมผีฟ้าจังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนและกลอนคำที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

เมื่อจัดเครื่องทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกคนจะอาราธนาศีลพร้อมกัน เมื่ออาราธนาศีลเสร็จแล้ว ผู้ที่เป็นผู้ประกอบพิธีก็จะจุดเทียนบนขันห้า แล้วยกขันขึ้นมาถือพร้อมกับคำ

๑. เชิญเทพ หรือผี

กลอนคำที่ใช้ในขั้นตอนนี้จะลำัญเชิญเทพ เทวดา หรือผี ลงมาเพื่อให้ช่วยเหลือผู้ที่กำลังมีความทุกข์ ซึ่งในพิธีกรรมนี้ผู้ที่ประกอบพิธีนั้นใช้กลอนคำดังต่อไปนี้

โธนี่พ่อเจ้าเอ๊ยองค์ฤทธิเฒ่าตาไฟให้สอดส่องเคื้อพ่อเอ๊ย
 ฤทธิ์ให้แข็งแรงให้กล้าคานานันพ่อป็นลง
 อย่าให้คำให้ช่องให้ไหลลงนั้นให้เกลี้ยงมาย่าย
 พ่อเอ๊ยหลักคิลันลูกกะได้ตั้งหลักกองเม็งลูกกะได้แต่ง
 ฝักกายก้องขันหมากงานพลูลูกกะได้แต่งฝักองค์ฤทธิเจ้าองค์พุทโร
 เกตพระองค์ลงมาตั้งกายพระองค์กะได้ลงมาตุ้มมาต่อมพ่อเอ๊ย
 ปากเป่าน้ำกะให้ไหลปากเป่าไฟกะให้หมอดให้เหมือนเจ้าคือพ่อพระองค์
 ลงคิลสร้างในคิลน้อให้ได้แจ้งจางปางพ่อเอ๊ย
 อันว่าเชียงน่องหล่ามาหาพ่อในมือนี้ออยากเว้ากับพ่อแก่นเจ้า
 พ่อสิว่าจึงได้ พ่อฤทธิเฒ่าตาไฟให้สอดส่อง
 มีนเคื้อปุ มีนเคื้อย่า อาจารย์ด้วง พวงพันซ์ พร้อมให้ใหญ่ พ่อพญา
 เกลี้ยงคัน เหล่าหล่าได้กล่าวขาน เกตพระองค์ลงมาข้างกายพระองค์
 ลงมาตุ้มต่อม ปากเป่าน้ำกะให้ไหลปากเป่าไฟกะมอด
 ให้สอดส่องหม่องบาดเคื้อพ่อพระองค์
 สาวนางหล่าลูกแม่บัวทองได้เอ็นใส่ ๗ พระองค์ ๘ พระองค์ ลงย่า ๑ พระองค์กะมาตุ้ม
 มาตุ้ม
 ฤทธิ์กะให้แข็งแรงกะให้กล้า อย่าให้คำให้ได้ช่องอันได้
 กะให้เกลี้ยงมาย่ายพ่อเอ๊ย
 เอ๊ยย่าเอ๊ยเลี้ยงหล่าสาวนางน้อเว้ากับพ่อโธัยฤทธิ์กะให้แจ้ง
 แรงกะให้กล้าคานานันน้อย่าผ่อนลง
 นีละหนอคัมภีร์เจ้าองค์พุทโรผู้เป็นพ่อ
 นางนี่ขอนน้อแก่นแก้วคัมภีร์เจ้าของพ่อมา
 โธัยพ่อพระยาปักเกตพ่อพระยาประเศียรเจ้าองค์พุทโรผู้เป็นพ่อ
 โธัยพ่อเอ๊ย พ่อผู้มีฤทธิ์เดช พ่อผู้มีฤทธิ์กล้าคานานันให้ป็นลง
 โอว่าคัมภีร์เจ้าหมอผู้คือน้อได้เปิดอ่าน...

กลอนลำนี้ใจความว่า ขอเชิญท่านฤทธิศาไฟ ปู่ ย่า อาจารย์ด้วง ท่านที่มีฤทธิเดช ลงมา
ให้ข้าพเจ้าได้เปิดอ่านคัมภีร์ของท่านด้วย

รูปที่ ๓๓ : แสดงบรรยากาศขณะประกอบพิธีกรรม

๒. บอกเหตุผลที่เชิญ

กลอนลำที่ผู้ประกอบพิธีลำออกในขั้นตอนนี้ มีดังต่อไปนี้

...พ่ออนุแม่บัวทองเหล่าได้เอ็นใส่

อีกทั้งหน้านางเหล่าได้กล่าวขาน

โอ๊ยพ่อเอ๊ยลูกกะบ่อชากมาเสียดแล้ว

แต่ว่าพื้นฮันขอร้องนางเหล่าเว้าต่อคอกพ่อเอ๊ย

ขอนำผู้มีศีลเฒ่าฤทธิเจ้าคาไฟน้อผู้เป็นใหญ่ผู้ได้เลื่องลือเจ้า

เหลือทองเหล่าได้กล่าวขาน โอ๊ยมากับอ้ายทางพ่อพระยาผู้เป็นใหญ่

มากับอ้ายจิตรจรีเหลือทองเหล่าได้กล่าวขาน

จามรีเจ้าหลวงเอ๊ยอ้ายพี่เหลือทองเว้าอยู่ที่ให้สอดเจ้าพี่พระองค์

จิตรเจ้าเหลือทองนางได้เอ็นใส่ นีละน้ออ้ายพี่เอ๊ย

ตั้งแต่มารได้คนจิตรได้ไล่เหล่าทางพุ้นได้เล่าถาม

เป็นหยิ่งน้อยจ้งได้เป็น ไซ้จ้งได้เป็นสาลาบาดทุกมือน้อยพ่อน้อย
 เหลืองทองนางอยากสู้อัจฉกวางเป็นน้อยไปเอาขวานหยั่งใส่
 กินยาหลวงบ่ถึกกินยาราชภูร์บ่เซา
 คั้นยามกลางคืนสาวเหล่าสาวนางบ่หลับตื่น
 ยากกับทุกข์กะยากยากกับคืดกะยาก
 ยามนอนบ่ได้นั่งน้อยพ้อเอี้ยยามกลางเวณได้ตำผ้าตุง
 อีกซ้ำสาวน้อยได้แกวงวีปานั้นกะบ่ครบบ่พอน้อยพ้อ
 โยี้ยามนอนกะลุกบ่ขึ้นปุ้กับย่กะได้ไปถามข่าวนางน้อยเหล่า
 เหลืองทองนางได้เปิดเบ็ง
 จิตจรเจ้ายามเดินของพี่เจ้ายามมาน้อยกับปุ้
 เป็นหยิ่งบ่สบายเหล่าบ่มีหยิ่งมาค้อนพ้อ
 อันว่าเรื่องผู้น้อยบ่สู้อัจฉกทองเคื้อพ้อเอี้ย
 พ้อบ่บอกเรื่องเหล่าสาวน้อยบ่ฮู้ณา
 ตีพ้อบางๆ คั้นสิถ้าพ้อกะลูโดนทางเหล่า เอาละเอาละสินทอไปก่อนพ้อ...

กลอนลำนี้ใจความว่า ที่เรียกให้มานี้ เหลืองทองมีเรื่องจะกล่าวขาน เลขมาหาพ้อพญาผู้
 เป็นใหญ่เลื่องลือ เหลืองทองจึงต้องมาขอให้ท่านช่วย ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาจิตจรได้บอกกับเหลือง
 ทองว่านอนไม่หลับไม่รู้ว่าเป็นอะไร เป็นเพราะความทุกข์ยากของคนหรือเป็นเพราะว่าคิดมากก็ไม่
 รู้ เหลืองทองจึงอยากให้ผู้ช่วยบอกด้วย เหลืองทองก็ไม่รู้จะตอบจึงได้มาถามปุ้

๓. ขอร้อง ขอความช่วยเหลือ

เป็นขั้นตอนที่ใช้เพื่ออ้อนวอน ขอร้องให้เทพ เทวดา หรือผีให้ช่วยแก้ไขปัญหา หรือให้
 ช่วยชี้แนะอะไรบางอย่างให้กับผู้ที่อยากให้อภัย ซึ่งในพิธีกรรมนี้ได้ใช้กลอนลำดังต่อไปนี้

...ที่มากันสี่ ห้าคนกะว่าเหล่าสาวน้อยผู้ท้อคิง
 คับบ่มาหาพ้อจักสิไปหาใผ่มีอนั้นนั้นว่าสิออกปองซ้ายจ้งสิสบาย
 เหลืองทองนางกะห้วงนำอายเอาพื้มานำให้พ่อนางเห็นใจเหล่า
 กะสู้อักแห่งกะมาหาเจ้าดอกพ้อพระองค์ จักว่าเป็นหยิ่งน้อยเป็นจ้งว่าหยิ่งน้อยสู้อัก
 โยี้ยายกะยกขันห้าขึ้นสมมาน้อยยื่นต่อหน้าพ้อแก่นเจ้า
 เหลืองเหล่าดอกกล่าวขาน จักว่าบุญมหาหลักสร้างกองบุญน้อมพ้อจ้งว่ามาจ้งพ่อนางเหล่าได้-
 เขียวคิน
 ปุ้เอี้ยเหลืองทองมานั่งถามปุ้ถามย่าอินางสาวเหล่านางน้อยได้เล่าถาม...

กลอนลำนี้ใจความว่า ที่มากันสี่ห้าคนนี่ ก็เพราะเห็นใจคนที่กำลังมีความทุกข์ เหลืองทอง
ไม่รู้ว่าจะไปหาใครถ้าไม่ใช่มาหาพ่อในวันนี้ ขอให้เหลืองทองได้ถามปู่ด้วยเถิด

๔. เทพรักษา สั่งสอน

กลอนลำในขั้นตอนนี้จะกล่าวถึงสาเหตุของอาการป่วยหรือเหตุที่ทำให้เกิดความผิดปกติ
ของตัวเองหรือบุคคลรอบข้างของผู้ที่มาขอความช่วยเหลือ และบอกกล่าวหรือชี้แนะในสิ่งที่ทำ
ให้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งในที่นี้ใช้กลอนลำดังต่อไปนี้

...พ่อคะว่านำทุกข์นำจนหาเงินมาเลี้ยงสังกะสีกะลอนจนมันใหญ่
โอยคั่นว่าจ้งสั้นแม่นเจ้าละพ่อพระองค์ พ่อพระยาทางเจ้าเอาน้ำมนต์ให้เพิ่นแม่
เหลืองทองนางขอพรแล้ว ให้เจ้าละน้ามนต์ พ่อพระยาฝากเจ็ดพ่อพระยาดวงเจ้าองค์พุทโร
ผู้เป็นใหญ่ พ่อพระดวงเจ้าองค์พุทโรผู้เป็นใหญ่ ที่ผิดที่บ้านองค์ผู้เจ้าให้ลงมา
คั่นบ่มาพิจิตรเอ๋ยซิล้มซาถ่าง...

กลอนลำนี้ใจความว่า ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะต้องหาเงินมาเลี้ยงลูกๆ เหลืองทองขอพรแล้ว
ให้เจ้านิมนต์องค์พญาด้วงผู้เป็นใหญ่ ที่อยู่ผิดที่ให้มาที่นี่ ถ้าไม่มาเจ้าต้องล้มทั้งยืน

๕. การให้พร

กลอนลำในขั้นตอนนี้จะสื่อถึงการให้พร หรือการอวยพรแก่ผู้ที่มาร่วมพิธีหรือตัวผู้ที่มาขอ
ความช่วยเหลือ โดยในที่นี้ใช้กลอนลำดังนี้

...โอยเหลืองทองนางเห็นแล้วออนอ้ายหน้อควักเอาเหล่าเหลืองทองนางอยู่พื้
ไผหน้อเหลืองเหล่าสาวนางหน้อควักเอ็นใส่
ไปเดิดหน้อเหลืองเอ๋ย คั่นพวกเจ้าแสดงให้พ่ออยู่หน้าสำมาคือสิคลอง
พ่อคะว่าสิให้สินาให้โชคใหญ่คั่นมาแสดงต่อหน้านั้นแล้วสาวน้อยสิอยู่เสียง
คั่นพากันมาแล้วขอพ่อบ่ได้จักเทือ
เหลืองทองนางว่าสิขอฝ้ายจาดิพ่อคะปอนหน้อคำเอ๋ย
เหลืองทองนางขอเอาน้ำพ่อพระยาแลเต็มลันเหลืองเหล่าละกล่าวขาน
โอยเด้หน้อหนักบ่อนนี้ปวดหมองฮันสาวนางเอ๋ยให้หายสว่างชะคำเอ๋ย
พ่อสิเป็นผู้เลี้ยงพ่อสิเป็นผู้จ่าหน้อเหล่าสาวนางเอ๋ยให้หายสว่าง
โอยพ่อเอ๋ยลูกขอฝ้ายเล็กในหน้อมาชีแจง
ให้พอมันบ่สวดแนละสาวน้อยให้สว่างเขา

หัวละเขาให้ปวดตาทั้งในนอกกะให้เกี้ยง
 พ่อบ่ขายโทษหรือกล่าสาวน้อยลูกท้อคิง
 เป็นหยั่งพ่อกะบ่ให้มันเลี้ยงสมเพียงเพี้ยคือพ่อ
 พ่อมาบอกมาสอนทั้งกล่าสาวน้อยลูกถ่อคิง
 พ่อฮั่นว่าคั่นสิฮ้ายให้หลานมันอย่าสะป้อยพ่อบ่มีกหนอคำ
 พอหลานกล่าเหล่าเอี้ยเหล่าโอยสิตีหนั่งกล่าสาวนางเอี้ยให้เจ้าว่า
 โอยหากมีท่อนี่สาวทางนางดูดังคิให้งามๆ ลูกเจ้าให้ถ่อคิง
 คั่นได้ขอได้ป้อองสาวนางเอี้ยขอกะบ่ว่าพอสิชุกชียองสาวน้อยลูกถ่อคิง
 พอสิเอามาให้ศรีทราวม้วยเจ้าจ้งเอาเคื่อพ่อ
 พ่อชิเปิดป้อองขวาพ่อสิเปิดป้อองซ้ายให้เจ้าลูกถ่อคิง
 เหลืองทองนางขี้ม้าอาชาไนมาแมนเหลืองทองนางขี้ขึ้นขี้ม้าเหลืองเจ้าละบ่พ่อพระองค์
 ม้าบักตอกบักนิลลูกทองเหลืองทองนางขึ้นพ้อคอกเหลืองเจ้าละบ่พระองค์...

กลอนลำนี้ใจความว่า จะอวยพรให้หายใจ หายปวด ปวดตรงไหนก็ให้หาย พ่อไม่ถือ
 โทษโกรธอะไรหรือ พ่อจะเปิดทางให้เจ้าได้สมปรารถนา

๖. รับเครื่องบูชา ลงเล่น

ในชั้นตอนนี้ผู้ประกอบพิธีใช้กลอนลำต่อไปนี้

...เออবাদนี้หนอคั่นแม่ออกทำยมือนี่แล้วเหลืองทองนางขี้ขึ้นขี้ม้าอาชาไนมาแมน
 มนต์เคื่อป้อนต์เคื่ออย่าเอามาจับขันห้าขันสมมายอขึ้น
 มาพบพ่อแล้วอันสาวเมืองลาวชิพ่อนให้พ่อเบ็งจิตจรรให้เจ้าลงสินสร้างให้พ่อนแ่
 โอยหนอเหลืองทองนางยกขันห้าขันสมมาถวายพ่อนนี้ละหน้อจติใจแข็งแห่งกะตานัน
 กะผ่อนลง...

เอาละเดื่อหนอพ่อนว่าเทียนห้าคอกนี้เหลืองทองนางชิขอแ่
 เอาละเดื่อนี้ของพ่อนี่ของแม่ละจับให้มันเหลืองเหล่าโหลค้ออนโฮ้น
 คั่นว่าทางขวานั้นสามคอกขอให้สิหินแ่
 คั่นว่าทั้งพระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์องค์สนเจ้ารักษา
 สิพระองค์ลงมาสามพระองค์หนอลงมาต้องจับให้แน่นแล้วละพ่อนเจ้าเอี้ย
 สมใจเอี้ยนี้ละพ่อนเอาให้สาวนางใจเอี้ยให้เจ้าเบ็ง...

กลอนลำนี้ใจความว่า นิมนต์ปู่ให้มารับขันห้า แล้วเหลืองทองจะพ้อนรำถวาย และจะแห่ เทียนถวาย ให้ปู่มารับเอาด้วย

๗. เชิญกลับ หรือลากลับ

กลอนลำในขั้นตอนนี้เป็นการบอกว่าจะกลับ ของเทพที่อยู่ในร่างผู้ประกอบพิธี ซึ่งมีคำ กลอนต่อไปนี้

...เอาละหน้อหมิดกระบวนแล้วเหลืองนางเลาะว่า
ไปทางขวาและทางซ้ายอย่าให้คาให้ข้องให้เกลี้ยงสายหล่า
ไปทางใต้พ่อกะสิน่าต๋มไปทางใต้พ่อกะชิน่าต๋ม
หมิดทุกอย่างแล้วพ่อกะสิเมื่อละเด้อ...

กลอนลำนี้ใจความว่า พ่อก็จะเปิดทางให้ทุกอย่าง แล้วจะดูแลเจ้า หมดทุกอย่างแล้วก็จะ กลับ

ผู้ที่มารักษาในครั้งนี้ก็รู้สึกสบายใจกว่าเดิมที่เป็นอยู่ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถทราบว่าคุณที่มารักษาจะมีสบายใจไปตลอดหรือเปล่าซึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวของผู้ที่มารักษา

ลายแคนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมผีฟ้าและระเบียบวิธีการบรรเลง

หมอลำที่เป่าแคนในพิธีกรรมนี้ชื่อ นายสมบุญ อธิธิกุล ได้ให้สัมภาษณ์ความว่า ลาย แคนที่ใช้ในการเป่าแคนนั้น จะใช้ลายสร้อย ลายแมลงภู่มดดอก ลายสุดสะเนน ซึ่งจะเป่าไป เรื่อยๆ จนกว่าจะเสร็จพิธี

ในส่วนของกลอนลำทั้ง ๗ จังหวัด ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วนั้น จะมีการเอื้อนหรือการ ลากเสียงยาวเมื่อจบการลำในแต่ละวรรคของกลอนลำ ซึ่งการเอื้อนนี้เป็นการเอื้อนที่ไม่มีแบบแผน เพราะในหมอลำทรงนี้ ใช้การลำที่เรียกว่า การลำล่อง ซึ่งมีกลอนลำที่เป็นทำนองซ้ำๆ เรื่อยๆ และ จะมีความไพเราะ อ่อนโยน เพราะการเอื้อน ดังนั้นการที่จะให้กลอนลำนั้นไพเราะจับใจผู้ฟังจึง ขึ้นอยู่กับผู้ลำหรือผู้ประกอบพิธีว่าใส่เอื้อนไว้ตรงวรรคไหนของกลอนลำเพื่อที่จะให้กลอนลำนั้น ไพเราะแก่ผู้ที่ได้ฟังและทำให้มีความอ่อนหวานซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะบุคคล

การสืบทอด

การสืบทอดในแต่ละจังหวัดนั้นจะเหมือนกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออนุญาตกล่าวไว้ในหัวข้อเดียวกันซึ่งการสืบทอดความเป็นผีฟ้า นั้น มีได้ ๓ กรณีได้แก่

กรณีที่ ๑ คือ การเป็นผีฟ้าโดยไม่ได้รับการสืบทอดจากใคร หมายถึงการเป็นเองโดยธรรมชาติ โดยที่จะมีผีลงมาเข้าร่าง ไม่ได้มีการบอกกล่าวก่อนแล้วจะมีการเจ็บป่วยที่ไม่รู้สาเหตุของการเจ็บป่วยและรักษาไม่หาย ซึ่งในกรณีนี้จะต้องเรียกคนที่เป็ผีฟ้ามาทำนายหรือมารักษาถ้าผลออกมาว่าต้องรับเอาผีฟ้าหรือต้องเป็นผีฟ้ารักษาคงถึงจะหายจากอาการ บุคคลนั้นหรือผู้ป่วยคนนั้นก็ต้อยอมรับที่จะเป็นร่างทรงผีฟ้า และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ที่เป็นร่างทรงของผีฟ้า นั้นปฏิบัติ

กรณีที่ ๒ คือ ในช่วงเดือน ๓ ถึงเดือน ๔ (แล้วแต่สำนักใจจะนับตามโบราณหรือนับตามสากล) ในช่วงระหว่างเดือนดังกล่าวจะมีพิธีกรรมอยู่หนึ่งพิธีกรรม ซึ่งเรียกว่าพิธีกรรมเลี้ยงผี ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในพิธีกรรมนี้จะมีอยู่ขั้นตอนหนึ่งซึ่งเป็นขั้นตอนรับมอบความเป็นผีฟ้าจากผู้ที่เป็ผีฟ้าอยู่แล้ว โดยการรับขันหรือถวายขันเพื่อขอรับความเป็นผีฟ้าหรือร่างทรงผีฟ้า ซึ่งในพิธีกรรมนี้บุคคลใดที่ต้องการเป็นร่างทรงผีฟ้าก็สามารถถือขัน ๕ มาถวายให้กับผู้ที่เป็นร่างทรงผีฟ้า และเมื่อผู้ที่เป็นร่างทรงผีฟ้ารับขันแล้วบุคคลนั้นก็สามารเป็นร่างทรงผีฟ้าได้เลย แต่ในกรณีนี้ส่วนมากผู้ที่มาขอเป็นร่างทรงนั้นจะเป็นบุคคลที่ผู้ที่เป็นร่างทรงผีฟ้าเคยรักษาหายมาก่อนแล้วเกิดความศรัทธาจึงต้องการจะเป็นร่างทรงผีฟ้าด้วยเหมือนกัน

กรณีที่ ๓ คือ สืบทอดจากสายเลือดเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่เป็นผีฟ้าสามารถสืบทอดหรือถ่ายทอดให้กับลูกหลานของตนได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้นั้นว่าจะรับการถ่ายทอดหรือไม่ แต่บางครั้งผีฟ้าก็เลือกเองถึงแม้ว่าจะไม่สมัครใจก็ตาม ผู้นั้นก็จำต้องเป็นผีฟ้าคนต่อไป

ในส่วนการสืบทอดการเป่าแคนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในพิธีกรรมลำผีฟ้า นั้นมีการสืบทอดโดยการต่อเพลงและหัดเป่าให้ลูกหลานที่สนใจ ซึ่งการถ่ายทอดนั้นจะเป็นการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ จะไม่มีการใช้ตำราหรือน้ตเข้ามาเกี่ยวข้องแต่จะเป็นการบอกด้วยปากหรือการจับมือฝึกกับเครื่องดนตรี ซึ่งการถ่ายทอดในลักษณะเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่เรียนนั้นจำได้ดีกว่าการใช้ตำราหรือน้ต แต่ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ที่เรียนว่าจะมีความสามารถจำได้มากหรือน้อย บางคนก็อาจเรียนรู้ด้วยตัวเอง ไม่มีใครสอน ด้วยความที่ใจรักทางด้านดนตรีจึงฝึกหัดเองหรือใช้วิธีแอบจำเขามาแล้วมาฝึกหัดเอง และเนื่องจากสังคมชนบทนั้นเป็นสังคมที่ไปมาหาสู่กันน้อย เพราะเนื่องจากต้องทำมาหากิน ไม่ค่อยที่จะมีเวลาไปหาใครจึงต้องเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่

รูปที่ ๓๔ : แสดงการเล่นดนตรีพื้นบ้านอีสาน